

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Ústav pedagogiky a sociálních studií

Diplomová práce

Bc. Iveta Studeníková

Život seniorů v době protiepidemických opatření

Olomouc 2021

vedoucí práce: Mgr. Dagmar Pitnerová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně, a že jsem použila jen uvedené prameny a literaturu.

V Olomouci dne 30. 5. 2021

.....
Bc. Iveta Studeníková

Poděkování

Děkuji Mgr. Dagmar Pitnerové, Ph.D. za její podněty a rady, které mi jako vedoucí mé diplomové práce poskytovala při jejím zpracování. Děkuji také respondentům, kteří byli ochotni mi poskytnout rozhovor a zúčastnit se výzkumného šetření v rámci mé diplomové práce. Také bych ráda poděkovala rodině a blízkým za jejich podporu po celou dobu studia.

Obrázek č. 1 Senior s rouškou (zdroj: Alexandra Koch, 2020)

„Roušku, dej si roušku, nestyd' se, chráníš mě a já zas tebe. Roušku, dej si roušku, mysli na druhé, a ne jenom na sebe.“

Mirai Navrátil

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Iveta Studeníková
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Dagmar Pitnerová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2021

Název práce:	Život seniorů v době protiepidemických opatření
Název v angličtině:	Life of seniors in times of anti-epidemic measures
Anotace práce:	Diplomová práce je věnovaná problematice dopadu vládních opatření na život seniorů v době koronavirové pandemie. Seznamuje se stářím, osobností seniora a také kvalitou jeho života. Následuje přehled vládních opatření v době pandemie, charakteristika vyvíjených vládních aktivit a neziskových organizací zaměřené na seniory. Prostřednictvím výzkumného šetření je zkoumán dopad vládních opatření na život seniorů v pobytové službě a v přirozeném prostředí.
Klíčová slova:	senior, koronavirová pandemie, protiepidemická opatření, kvalita života,
Anotace v angličtině:	The diploma thesis is devoted to the issue of the impact of government anti-epidemic measures on senior's lives in times of coronavirus pandemic. It introduces terms such as age, the personality of a senior and the quality of his life. There is also described an overview of the government measures in times of pandemic, a description of government activities and non-profit organizations that focus on seniors. In practical part, the impact of government measures on the lives of seniors in residential service and in natural environment is examined.
Klíčová slova v angličtině:	senior, coronavirus pandemic, anti-epidemic measures, quality of life
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: Otázky polostrukturovaného rozhovoru Příloha č. 2: Rozhovor č. 1

	Příloha č. 3: Rozhovor č. 2 Příloha č. 4: Rozhovor č. 3 Příloha č. 5: Rozhovor č. 4 Příloha č. 6: Rozhovor č. 5 Příloha č. 7: Otázky polostrukturovaného rozhovoru Příloha č. 8: Rozhovor č. 6 Příloha č. 9: Otázky polostrukturovaného rozhovoru Příloha č. 10: Rozhovor č. 7 Příloha č. 11: Otázky polostrukturovaného rozhovoru
Rozsah práce:	89 stran + přílohy
Jazyk práce:	Český jazyk

Obsah

ÚVOD.....	8
1 STÁŘÍ, KVALITA ŽIVOTA.....	10
1.1 Stáří.....	10
1.2 Stárnutí.....	14
1.3 Senior.....	15
1.4 Potřeba.....	16
1.5 Kvalita života.....	19
2 KORONAVIROVÁ PANDEMIE.....	22
2.1 Onemocnění COVID-19.....	22
2.2 Protiepidemická opatření.....	25
2.3 Senior jako riziková skupina.....	26
2.4 Webové portály v ČR informující o COVID-19.....	27
2.5 Vládní aktivity vyvíjené pro seniory.....	28
3 ŽIVOT SENIORŮ A PANDEMIE.....	30
3.1 Vládní opatření.....	30
3.2 Dopady protiepidemických opatření vlády na život seniorů.....	32
3.3 Dobrovolnické aktivity.....	36
3.4 Linky na pomoc seniorům.....	40
4 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ.....	44
4.1 Základní údaje o zájmových obcích.....	44
4.2 Cíle a problémy výzkumného šetření.....	45
4.3 Metodologie, organizace výzkumu a cílové skupiny.....	46
4.4 Vlastní výzkumné šetření.....	49
4.5 Výzkumné závěry.....	75
ZÁVĚR.....	78
SEZNAM ZKRATEK.....	80
SEZNAM ODBORNÝCH ZDROJŮ.....	81
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	88
SEZNAM SCHÉMÁT.....	88
SEZNAM TABULEK.....	88
SEZNAM PŘÍLOH.....	89

ÚVOD

Události v naší společnosti, ale i ve světě, souvisí s koronavirovou pandemií. Rok 2020 byl pro všechny obyvatele České republiky velmi obtížný. Celosvětová epidemie onemocnění COVID-19 měla negativní dopady na celou naši společnost. Onemocnění samotné se stalo vážnou zdravotní hrozbou, a to především pro seniory a další zranitelné osoby. Vládní opatření přijímaná ve snaze zamezit šíření viru s sebou nevyhnutelně přinesla sociální a ekonomické dopady a připravila mnoho lidí o finanční zabezpečení, jistoty. Všichni občané jsou tak vystaveni nelehké mimořádné zkoušce. Důsledky pandemie s sebou velmi rychle přináší také zdražování, které se v první řadě projeví u nízkopříjmových skupin obyvatel. Bohužel dopad tvrdých vládních opatření se nevyhnul i mnoha podnikatelům, kteří se dostali do předlužení. Vláda ztrácí důvěru občanů, lidé ji přestávají věřit, nedodržují vydaná opatření a také podceňují možnost nakažení onemocněním COVID-19. Rozpočet domácností navýšili mimořádné výdaje spojené s nákupem roušek, respirátorů, dezinfekce či dalších ochranných prostředků, pomůcek a také léků pro ochranu vlastního zdraví. Abychom současnou situaci překonali, je zapotřebí kromě dodržování vládních opatření i vzájemný respekt a ohleduplnost, především k nejvíce ohroženým skupinám jedinců, za které se považují osoby staršího věku nebo také osoby trpící zdravotními problémy.

V souvislosti s onemocněním COVID-10 je snaha očkovat, nicméně problémem je dodávka vakcín, které jsou závislé na EU a v době, kdy vláda spouští očkování skupiny 30+, není stále naočkováno 20 % obyvatel starších 80 let. Očkování běží ke dni 27. května 2021 již pět měsíců a stále nejsou naočkováni ti nejzranitelnější. Očkování také neprospívají polopravdy a informace o nepříznivých vedlejších účincích vakcín nebo také zprávy o nových mutacích onemocnění „COVID-19“.

Motivací pro psaní této práce se stala samotná koronavirová pandemie, která přinesla něco nového, a tak neočekávaného, co otřáslu se životy nás všech. Stále probíhající protiepidemická opatření týkající se nemoci COVID-19, a také má pokračující dobrovolnická činnost na Oblastní charitě Olomouc, ve mně vyvolaly několik otázek, nakolik důstojné je pro seniory prožívání stáří při těchto opatřeních? Jak velký vliv mají opatření na život seniorů? Jak senioři vnímají současná opatření bez kontaktu s příbuznými? Prožívají osamělost senioři v pobytových zařízeních jinak než senioři, kteří naopak bydlí doma, ve svém přirozeném prostředí?

V průběhu dobrovolnické činnosti mi byl také sdělen smutný příběh seniora v pobytovém zařízení, kdy z důvodu nemožnosti návštěv rodinných příslušníků to došlo tak daleko, že strádání po příbuzných se stalo postupným následkem odmítání jídla s následným úmrtím.

Na toto téma v současné době hojně upozorňují také sdělovací prostředky. V některých pobytových zařízeních se snaží umožnit kontakt s rodinou alespoň fyzicky přes sklo, protože na samotná zařízení je naléháno ze strany rodin, avšak na první místo je kladena ochrana seniorů před onemocněním COVID-19, neboť právě senioři patří mezi nejrizikovější skupiny.

Hlavním cílem mé diplomové práce je zkoumat dopad vládních opatření v době koronavirové pandemie na život seniorů.

Byly stanoveny dílčí cíle:

- Charakterizovat kvalitu života seniorů.
- Seznámit s opatřeními vlády v rámci pandemie.
- Analyzovat dopady vládních opatření na život seniorů v přirozeném prostředí a vesnici.
- Analyzovat změny v chodu sociálního zařízení.
- Zkoumat postoje/názory pracovníků v přímé péči v domovech pro seniory.

Diplomovou práci tvoří čtyři kapitoly. Nejdříve vymezuji základní pojmy zkoumané problematiky, definuji jednotlivé výrazy, určím jejich význam v terminologii, jejichž objasnění považuji za nezbytné pro uvedení do zkoumané problematiky. Za důležité pojmy pokládám zejména stáří, stárnutí a kvalitu života ve stáří, neboť se vyskytují napříč celou prací. Věnuji se také potřebám seniorů, které bývají často interpretovány s kvalitou života. Faktorům ovlivňující kvalitu život ve stáří je dále také věnovaná pozornost. V další kapitole představuji koronavirovou pandemii, která je obrovským milníkem moderní doby, ale především důležitým aspektem ovlivňujícím získaná data v kvalitativního šetření v empirické části práce. V závěru teoretické části se zaměřuji na život seniorů v průběhu koronavirové pandemie, kdy život seniorům ovlivňují přijatá mimořádná opatření. Pohled zaměřuji také na kroky a aktivity vyvíjené za účelem zpomalení šíření nákazy, které souvisí s ochranou seniorů a jejich nápomocí. V rámci výzkumného šetření byl zvolen kvalitativní výzkum, při kterém jsem použila metodu sběru dat, a to polostrukturovaný rozhovor. Na základě rozhovorů s respondenty je zkoumán dopad vládních opatření v době pandemie na život seniorů.

1 STÁŘÍ, KVALITA ŽIVOTA

Stáří je etapa, kdy se může stát, že člověk onemocní. Úsilím naší společnosti je i přesto zajistit seniorům důstojné stáří.

V odborné literatuře se setkáváme s pojmy, které jsou spojené se stárnutím a stářím vycházející z latinského jazyka (starý – senex), dále řeckého jazyka (stařec – gerón) a nejčastěji pojmy odvozené z anglického jazyka, a to (starší lidé – the elderly, věk – age, stárnutí – ageing). Úsilí o definování stáří a stárnutí proběhlo mnoho. V současnosti existuje několik set definic charakterizujících tuto problematiku, avšak žádná z nich není jednoznačně platná a definitivní. Nicméně řada autorů zabývajících se tímto tématem se shoduje a uvádí, že **stáří** je závěrečnou etapu života (koncem vývojové období), a naopak **stárnutí** je fyziologický proces, jemuž se nikdo živý nemůže vyhnout (Příbyl, 2015, s. 9).

1.1 Stáří

Stáří je etapa v našem životě, která je mnohými vnímána jako skvělé období života, ve kterém převažuje radost, pohoda a klid. Mnoho lidí v tomto období přestává pracovat a začíná mít čas na své zájmy, koníčky, vnučata, prostě na vše, na co do té doby nezbyl čas. Zážitky, zkušenosti, pracovní energie a dobré vztahy směřují k rozvoji moudrosti, celistvosti a vnitřního prožívání, které s sebou závěrečná etapa lidského života může přinášet (Ondrušová, 2011, s. 9). Na druhou stranu však stáří může být vnímáno také negativně, neboť se zpravidla zhoršuje zdravotní stav jedince, a stáří tak může přinést nepříjemné negativní stránky. Ubývá fyzických sil a s postupem stáří přibývá větší závislost na pomoci druhých osob. V souvislosti se závažnými změnami ve stáří, z důvodu fyzické a duševní újmy, se může jedinec cítit osamělý, zahořklý a nešťastný z věcí kolem sebe (Ondrušová, 2011, s. 10).

Náš život se člení na jednotlivá vývojová stádia. Pro každé jednotlivé stádium přísluší specifické, funkční a strukturální znaky přinášející změny ve vztahu mezi přírodním, nebo také sociálním prostředím, tak i konkrétním organismem. Biologická specifika tak odlišují stáří od jiných vývojových stádií (Pacovský, 1990, s. 29).

HAŠKOVCOVÁ (2010, s. 20) charakterizuje stáří jako přirozené období lidského života související s životním obdobím dětství, mládí a dobou zralosti. Nelze opomenout, že stáří není nemoc, ale přirozený proces změn, které probíhají po celý život a jsou zranitelné zejména v pozdním věku. MÜHLPACHR (2004, s. 39) uvádí, že právě v tomto období dochází ke zvýšenému výskytu zdravotních obtíží a nemocí. Smrt v tomto případě nepředstavuje jedinou hrozbu, neboť může dojít také ke ztrátě soběstačnosti.

Ta se s přibývajícím věkem neustále snižuje a může docházet k navýšení potřeby závislosti na druhých lidech, jenž zpravidla směřuje k nedobrovolné životní změně, jež je stěhování do pobytového sociálního zařízení.

JIRÁK (2013, s. 24) definuje stáří jako přirozenou reakci na proces změn, které přichází v různé kontinuitě a rychlosti. Tyto změny se mohou týkat duševního stavu, fyzických a psychických sil, změny zevnějšku, omezené chůze, energetického stavu a v neposlední řadě také našeho společenského života. Velmi mnoho lidí však změny vnímá negativně, jako určité ztráty, díky nimž se musíme obejít a vzdát řady věcí, situací, přijmout nové role a vypořádat se sníženými a omezenějšími schopnostmi.

Určit věkovou hranici stáří není jednoduché, neboť průběh stáří je velmi individuální a vyskytující se velké rozdíly. Jeden z hlavních ukazatelů toho, abychom věděli, jak je kdo starý, je považován kalendářní věk. Tento věk je pro nás na jednu stranu uchopitelný a vymezený, ale na druhou stranu nevypovídá nic o našich pracovních možnostech, změnách v sociálních rolích, nebo také o úbytku sil či duševních funkcích apod. (Ondrušová, 2011, s. 16). Můžeme zobecnit, že stáří nastupuje po 60. roce věku jedince postupným procesem stárnutí. Tento proces je obvykle ukončen zánikem pracovní činnosti a následným odchodem do starobního důchodu (Nakonečný, 1997, s. 418).

PICHAUD A THAREAUOVÁ (1998, s. 26-30) charakterizují období stáří jako patřičnou změnu ve způsobu dosavadního života. Produktivní člověk postupně přechází do období stáří a stárnutí. Větší mezník uvědomění si tohoto stavu přichází při tzv. „*syndromu prázdného hnízda*“, kdy dojde k osamostatnění dospělých dětí a následným narozením vnoučat. Dalším zásadním krokem je ukončení pracovní činnosti a odchod člověka do důchodu. V této souvislosti se může zhoršit ekonomická situace daného jedince. V průběhu této životní etapy dochází ke změnám zdravotního stavu, úbytku sil a celkové zpomalení životního tempa. Jeden z největších životních zlomů nastává při úmrtí partnera, blízkých či vrstevníků. Senioři se mohou tak potýkat s nelehkou situací a zažívat pocit zbytečnosti a osamocení, což může mít za následky psychologické problémy. Zejména je důležité, aby senioři udržovali sociální kontakty, neboť v opačném případě se může senior ocitnout v úplném sociálním odloučení.

Náš věk se považuje za jednu z hlavních charakteristik člověka, ovšem tento ukazatel nemá vypovídající hodnotu, především ve stáří (Malíková, 2011, s. 14). Věk, který prožíváme, nemusí vždy odpovídat biologickému ani kalendářnímu stáří (Gruss, 2009, s. 30).

Stáří můžeme rozlišovat na kalendářní, biologické, sociální a funkční stáří. V běžném životě se zaměřujeme na **kalendářní stáří**, anebo kalendářní či chronologický věk, který je definován dosažením určitého věku dle sociálního konstruktů. Jelikož každý člověk stárne jiným

způsobem, nemá kalendářní stáří vypovídající hodnotu (Příbyl, 2015, s. 10). Vychází z průměrného průběhu života a biologického stárnutí. Tento věk neobjasňuje involuční změny ani sociální role daného jedince. Je snadno uchopitelný a plní roli pro demografické a jiné potřeby (Čevela, Kalvach, Čeledová, 2016, s. 25).

Obvykle je stáří definováno chronologicky. Dle Světové zdravotní organizace (dále jen WHO) je stáří vymezeno následující klasifikací vyššího věku:

- **45-59 let** – *střední* – zralý věk;
- **60-74 let** – *senescence* – počínající, časné stáří – vyšší věk;
- **75-89 let** – *senium* – kmenství – vlastní stáří – stařecký věk;
- **90 a více** – *patriarchum* – dlouhověkost (Haškovcová, 2010, s. 23).

Kritériem pro tuto periodizaci je kalendářní věk. Ten však nemusí být pokaždé v souladu s biologickým (funkčním) věkem, který nám představuje výkonnost organismu (Čornaničová, 1998, s. 30-31).

V současnosti se často používá uplatnění dle MÜHLPACHRA (2004, s. 21), který vymezuje stáří:

- **65-74 let** – mladí senioři (s problematikou penzionování, volného času a aktivit);
- **75-84 let** – staří senioři (změna funkční zdatnosti, atypický průběh nemoci);
- **85 let a více** – velmi staří senioři (problém zabezpečení soběstačnosti).

Období po 60. roce života člověka nese také označení jako **třetí věk**. Tento pojem vychází z prostého členění lidského života, který dělíme na tři základní etapy: dětství a mládí, dospělost a stáří. Pro člověka představuje období třetího věku novou životní etapu, ve které se ocitá v nové roli na základě ukončení profesní aktivity a nástupem do starobního důchodu (Čornaničová, 1998, s. 31).

Pro **biologické stáří** neexistuje přesné vymezení, neboť nejsou stanovena přesná kritéria. Biologické stáří se přisuzuje jako míra involučních změn, které probíhají u každého člověka zcela odlišně a individuálně. Můžeme hovořit o nezvratných biologických změnách, případně genových expresích související s opotřebením organismu a poklesem tělesných a duševních funkcí. (Příbyl, 2015, s. 11).

Sociální stáří představuje souhrn sociálních změn, změn sociálních rolí, postojů a také souhrn znevýhodnění a atypických životních událostí, jako je odchod do důchodu, nezaměstnanost, odchod dětí z domu, ztráta partnera a další. (Čevela, Kalvach, Čeledová, 2016, s. 25). Sociální stáří je zpravidla vymezeno počátkem nároku na starobní důchod. Konec tohoto období s sebou ale také přináší nová pozitiva, kdy se senioři mohou věnovat svým zálibám a vnoučatům. Na druhou stranu také mohou senioři přicházet o značné finanční prostředky a často se zabývají otázkami, jak udržet svou stávající životní úroveň bez nutnosti dalšího příjmu (Nakonečný, 2011, s. 688).

Funkční stáří často odpovídá reálnému funkčnímu potenciálu jedince, jeho skutečného věku, ale obvykle není ve shodě s kalendářním věkem (Hart, Hartlová, 2010, s. 657). Na základě biologické, sociální a psychologické charakteristiky určuje funkční věk míru soběstačnosti jedince, jeho síly a také psychickou kondici (Kalvach, 2008, s. 43). Funkční stáří nám představuje, jak si vedeme v porovnání s ostatními vrstevníky (Hart, Hartlová, 2010, s. 657).

Pokud je jedinec kalendářně starý a sám sebe považuje za starého člověka, působí a vypadá jako starý a prožívá život starého života, pak dochází k souladu kalendářního, psychického, biologického i sociálního stáří (Čevela, Kalvach, Čeledová, 2016, s. 25-26).

Důstojné stáří

V průběhu svého života se mohou senioři potýkat s náročným a nelehkým rozhodnutím o tom, kde a jak stráví zbytek svého života. Stinné stránky nastávají v případě, kdy již senioři nejsou schopni sami žít v domácím prostředí a jsou odkázáni na pomoc druhých či své rodiny (Dvořáčková, 2012, s. 8). V případě nesoběstačnosti obvykle dochází k nezbytné péči v pobytových či sociálních zařízeních, kdy je pro seniora důležité zajištění důstojného života, jelikož na důstojné stáří má právo každý. Závislost na svých blízkých či druhých lidech je pro mnoho seniorů utrpením, a mohou tak přijít i o část své vlastní identity. Starší a nemohoucí člověk nemusí být již schopen bez pomoci se sám obléknout, najíst se nebo si dojít na toaletu, a stává se tak závislý na pomoci příbuzných nebo dokonce i cizích lidí. Mnoho starších lidí má tak pocit, že v této fázi přichází o svou důstojnost a převládá bezmoc, neboť již nezvládají naplno plnit svoji roli a nedokážou se o sebe postarat v každé situaci. V této dané fázi lidského života může také dojít ke ztrátě pocitu své vlastní hodnoty a ceny (Byock, 1997, s. 108-109).

V naší společnosti je často pohlíženo na starší osoby negativně, mladí lidé jimi často pohrdají a vnímají je jako méněcenné. Společnost bohužel vyzdvihuje nejvyšší úctu fyzické kondici,

mladému věku a sebeovládání, kterým přisuzuje potřebnou důstojnost. Absence těchto vlastností je považována za nedůstojnou. Pokud prožíváme a vedeme aktivní a zdravý život, prokazujeme důstojnost z věcí právě tím, jak dobře si ceníme svých kvalit a vše zvládáme. Důstojnost je provázená úctou k sobě samému a také úctou v očích druhých lidí. Nezáleží na tom, odkud a z čeho důstojnost nabíráme, je provázená úctou k sobě samému a také úctou v očích druhých lidí (Byock, 1997, s. 108-109).

Pro starého člověka je v této souvislosti velmi důležité dojít k poznání, že život pro něj neskončil a přijmout poslední fázi svého života jako období spokojenosti, kdy přijmeme své vlastní hodnoty a probudit v sobě své vlastní pocity hrdosti (Byock, 1997, s. 121–122).

1.2 Stárnutí

Stárnutí neoddláme, každý z nás stárne a postupně se blíží k obávané pomyslné hranici, kdy již začíná stáří. Počátek stárnutí se však velmi těžko určuje, jelikož není podloženo zejména kalendářním věkem, ale závisí na celkové opotřebovanosti lidského organismu, které bývá velmi individuální (Kuric 2001, s. 156). Vystihnout pojem stárnutí je velmi náročné. Existuje celá řada různých definic. V této problematice se jednotlivé teorie stárnutí různě prolínají, avšak dochází také k rozporu v určitých souvislostech mezi nimi (Mlýnková, 2011, s. 13). Zjednodušeně můžeme ale říci, že stárnutí je cesta, která vede ke stáří a lze jej považovat za přechodnou vývojovou etapu mezi dospělostí a stářím (Pacovský, 1990, s. 30).

Stárnutí je často charakterizováno jako určitý proces, při kterém se mění struktura organismu a dochází k oslabení jeho funkcí. Tyto projevy mají u seniorů za následek větší zranitelnost, úbytek sil a celkový pokles efektivity daného jedince, a to s přibývajícím věkem (Dvořáčková, 2012, s. 9).

S obdobným názorem se ztotožňují také LANGMEIER A KREJČÍKOVÁ (2006, s. 184), kteří vystihují stárnutí jako určitý souhrn změn ve struktuře a funkcích organismu, které způsobují zvýšenou zranitelnost a pokles výkonnosti a schopností jedince, které vrcholí v závěrečném stádiu života a ve smrti.

TOPINKOVÁ A NEUWIRTH (1995, s. 17) charakterizují stárnutí jako určitý, nezvratný a neopakovatelný biologický proces, jenž je obecný pro celou přírodu a jehož průběh je nazýván životem. Každý druh má svou délku života specifickou a geneticky podmíněnou.

Dle PACOVSKÉHO (1981, s. 57) je „*stárnutí a stáří specifický biologický proces, který je charakterizován tím, že je dlouhodobě nakódován, je nevratný, neopakuje se, jeho povaha je*

různá a zanechává trvalé stopy. Jeho rozvoj se řídí druhově specifickým zákonem a podléhá formativním vlivům prostředí“.

Stárnutí je přirozená věc, se kterou bychom se měli smířit, neboť čeká každého jedince a bohužel se nelze stárnutí vyhnout či nějak ubránit. Zejména je důležité, tuhle novou etapu přijmout a naučit se žít i s negativními postoji, které stáří přináší (Ondrušová, 2011, s. 13-15).

Proces stárnutí neboli involuce vyjadřuje, jak na člověka působí čas, který obnáší zejména změny tělesné struktury a jednotlivých funkcí (Pichaud, Thareau, 1998, s. 25). I když každý z nás stárne individuálně, můžeme si představit tři typy průběhu stárnutí:

- **Fyziologické stárnutí** probíhá přirozeně a je součástí života každého jedince, zákonitost se zde nachází v ontogenezi, vývoj jedince probíhá od narození až po stáří.
- **Patologické stárnutí** představuje nesoulad mezi fyziologickým a funkčním věkem, který je způsobem např. předčasným stárnutím, sníženou soběstačností.
- **Úspěšné stárnutí** probíhá, kdy funkční stav seniora je vynikající, senior se soběstačný, ale potřebná fyzická psychická, fyzická a sociální činnost (Malíková, 2011, s. 14).

1.3 Senior

V minulosti byli staří lidé často označováni hanlivě a používala se velmi nelichotivá slova, jako je např. bába, dědek a zejména stařec, stařena nebo také původní ustálený pojem přestárlí občané. Postupem času se někteří odborníci snažili nahradit stávající označení neutrálním, vhodnějším pojmem, a to „dříve narození občané“, který však korespondoval s označením předčasně narozených dětí (Haškovcová, 2010, s. 24-25).

V současnosti je nejčastěji a nejvhodněji používán pojem **senior**. Ten se začal používat v edukační praxi spontánně, zejména z toho důvodu, že představuje významově neutrální pojem, který můžeme akceptovat pro různé vědecké disciplíny, jako je např. psychologie, medicína, sociologie aj. (Čornaničová, 1998, s. 26).

Pokud bychom chtěli porovnat tyto pojmy, je důležité si také vymezit pojem **geront**, který se objevuje zejména v odborné literatuře. Velmi často je tento pojem spojován také s geriatrickým oddělením nemocnic, zejména s nesoběstačným, starým a nemohoucím člověkem. Ovšem pozitivně je přijímán těmi, ke kterým se tento pojem vztahuje (Čornaničová, 1998, s. 27). Další označení, se kterým se můžeme setkat, představuje pojem **senescent**. Tento pojem se však již v současné době velmi nepoužívá, a to z důvodu jeho zastaralosti (Příbyl, 2015, s. 13). Negativním dojmem působí také často používaný pojem **starý**. V tomto případě je vhodnější používání pojmu **starý člověk** (Čornaničová, 1998, s. 27). Obecně používané

označení **důchodce** přísluší pouze určitému sociálnímu statusu a neplatí zde pravidlo, že by se tento termín měl vztahovat na všechny, kteří pobírají dávku důchodového pojištění. Je nezbytné podotknout, že v mezinárodní edukační praxi ne každý senior je důchodce a každý důchodce musí být nutně seniorem (Příbyl, 2015, s. 13). Slovník cizích slov chápe pojem senior následovně: „*a) starší ze dvou lidí stejného jména, b) příslušník starší věkové kategorie, c) člen sboru požívající zvláštní úcty*“ (Příbyl, 2015, s. 13). Často se v médiích či odborné literatuře setkáváme s problematikou seniorů, kdy si tyto sdělovací prostředky kladou za cíl informovat širokou veřejnost o problémech seniorů, avšak definování pojmu senior není dle PŘIBYLA (2015, s. 13) věnována velká pozornost.

1.4 Potřeba

Pojem potřeba může být vysvětlen dle NAKONEČNÉHO in Dvořáčková (2012, s. 38) jako základní forma motivu, respektive nějakého nedostatku (deficitu) v sociální či biologické dimenzi bytí. Obdobný názor také sdílí TRACHTOVÁ (2001, s. 10), která pojem potřeba definuje jako projev nějakého deficitu neboli nedostatku, jehož odstranění je žádoucí a směřuje ke zlepšení celkového stavu jedince a zajištění jeho spokojenosti. Dle SMÉKALA in Ondrušová (2011, s. 41) je potřeba definována jako stav osobnosti, jenž odráží rozpor mezi tím, co je nutné (nebo se jeví jako nutné), a co je dáno pro přežití a rozvoj. Smékal potřebu definuje také jako stav podněcující osobnost k činnostem, které jsou zaměřeny na odstranění tohoto rozporu. Slovník sociální práce definuje potřebu jako motiv k jednání a v případě neuspokojení, dochází ke strádání a deprivaci (Dvořáčková, 2012, s. 38).

Pro seniory je uspokojování jejich potřeb stejně důležité jako pro ostatní jedince i v případě, kdy jsou odkázáni na pomoc dalších lidí. Potřeba péče u seniorů není spojena s jejich věkem, ale je zejména spojena s úbytkem soběstačnosti a funkčních schopností. Tyto negativa omezují člověka v jeho kapacitě uspokojovat své potřeby každý den. Abychom zajistili lepší kvalitu života seniorů, je nezbytné nejprve porozumět jednotlivým potřebám a preferencím seniorů. (Dvořáčková, 2012, s. 38).

ONDRUŠOVÁ i HAŠKOVCOVÁ (2010, s. 41) sdílí společný názor na potřeby seniorů, které se podobají potřebám ostatních lidí. Haškovcová nadále přibližuje, že opodstatněné potřeby seniorů jsou jejich zdraví, finanční a materiální zabezpečení, ale také domov – místo, kde se člověk cítí dobře, kde ho lidé mají rádi a kde má své soukromí. Je důležité také poukázat na jednotlivé potřeby, na které bychom neměli zapomínat. Starší člověk potřebuje mít zajištěnou potřebu bezpečí a jistoty, vyhledává důvěru a stabilitu, jistotu a spolehlivost.

Potřeba bezpečí zahrnuje potřebu psychického a fyzického bezpečí a ekonomického zabezpečení (Dvořáčková, 2012, s. 39).

Z provedeného výzkumného šetření KAUFMANOVÁ in Dvořáčková (2004, s. 39) zjistila, že mezi důležité hodnoty seniorů patří, zdraví, láska, rodina, přátelství, sociální kontakt, soběstačnost, psychická a fyzická pohoda a také možnost vlastního bydlení. Kaufmanová se domnívá, že výše zmíněné hodnoty zdůrazňují senioři z toho důvodu, neboť je vnímají jako ohrožené.

Nad otázkami lidských potřeb se již zamýšlelo mnoho autorů, kteří se v této problematice snažili najít spojitosti, rozčlenit ji a rozlišit ji do různých kategorií. V této spojitosti i v rámci kvality života ve stáří je zapotřebí si přiblížit jednu z nejznámějších teorií dělení lidských potřeb. O toto členění se zasloužil americký psycholog Abraham Harold Maslow, který se zabýval zkoumáním lidských potřeb a jejich vzájemnými vztahy. Motivační teorie potřeb představuje jednotlivou stupnici důležitosti, ve kterých se projevují naše lidské potřeby. V roce 1943 na základě svých poznatků z výzkumných šetření sestavil klasifikační škálu znázorňující základní potřeby podle významnosti, tedy od nejnižších po největší. Toto schéma je zobrazováno ve formě pyramidy a Maslow do ní zahrnul všechny oblasti lidského života a její využití je přínosné ve všech životních situacích (Malíková, 2011, s. 167-168).

V nejnižší části se nachází fyziologické potřeby, výše je zobrazena potřeba bezpečí, potřeba sounáležitosti a následně potřeba uznání a nejvýše na pomyslném vrcholu potřeba seberealizace (Dvořáčková, 2012, s. 40).

Obrázek č. 2 Maslowova pyramida lidských potřeb (zdroj: Dvořáčková, 2012, s. 41)

Ať už uspokojení nebo neuspokojení našich potřeb působí na naši psychiku, pozornost, vnímání či volné procesy a také se podílí na tvorbě vzoru chování člověka. (Příbyl, 2015, s. 31). Všichni lidé máme stejné potřeby, avšak vzájemně se liší v jejich intenzitě, velikosti či frekvenci (Dvořáčková, 2012, s. 38-39). V přístupu dělení lidských potřeb existuje velké množství členění. Pro naše další potřeby přiblížíme holistický přístup. Termín holismus či holistický vychází z řeckého slova holos, což znamená celek. Tato teorie totiž pojímá jednotlivé živé bytosti jako celek (Trachtová, 2013, s. 9).

Dle holistického přístupu můžeme členit lidské potřeby následovně:

Biologické potřeby můžeme charakterizovat jako vše, co vyžaduje naše tělo. Jedná se o uspokojování našich potřeb během dne, jako je potřeba jídla, pití, dýchání, spánek, pohyb, odpočinek, vylučování, hygiena apod. (Příbyl, 2015, s. 32). Uspokojování biologických potřeb nám zabere nejvíce času, neboť tyto potřeby jsou pro nás velmi důležité a jejich neuspokojení nám může nabourat naše celkové rozpoložení (Dvořáčková, 2012, s. 38-41).

Do **psychologických potřeb** řadíme potřebu bezpečí, jistoty, vzájemné respektování, důstojnost a snaha o důvěru. Potřebu bezpečí můžeme dále dělíme na tři základní členění:

a) Potřeba ekonomického zabezpečení, která je spojena s otázkami dostatečných finančních prostředků, zda mají senioři dostatek peněz na živobytí a také obavy z chybějících prostředků a s tím provázený strach z budoucnosti a dopadající úzkostí.

b) Potřeba fyzického bezpečí, kterou potřebují senioři s omezeným či špatným pohybem a nutností využívání kompenzačních pomůcek (chodítka, hole), při kterých cítí pocit bezpečí. Patří sem také pomoc druhých osob. Zde však nemusí být potřeba vždy jen fyzická síla, ale zejména pocit jistoty.

c) Potřeba psychického bezpečí, kdy je pro seniora důležité nemít strach, zažívat pocit jistoty a nebýt ztracený (Pichaud, Thareau, 1998, s. 37-38).

Do **sociálních potřeb** můžeme zahrnout udržování osobních kontaktů s druhými lidmi, příbuznými či vrstevníky. Každý jedinec je tvorem společenským a potřebuje někam patřit, ať už se jedná o rodinu nebo pouhé známé či nějakou skupinu, spolek nebo členství. Dále sem řadíme potřebu komunikace, konverzace, sdělení svých myšlenek, promluvit si, vyjádření svého názoru, a především důležitou potřebu lásky, mít rád, dávat lásku, a taky ji přijímat (Pichaud, Thareau, 1998, s. 39).

Mezi **duchovní potřeby** neboli spirituální potřeby řadíme potřeby a otázky smyslu života a také potřebu odpuštění (Příbyl, 2015, s. 32). Tyto potřeby jsou často velmi důležitou součástí života seniorů v pobytových sociálních zařízeních. Pro seniory je naplňování svých duchovních

potřeb velkou pomocí. Senior je následně vyrovnaný, dokáže přijmout nové situace v životě a odpovědět si na otázky týkající se smyslu života a také, kde má v těžkých chvílích vyhledat pomoc (Malíková, 2011, s. 269-274). Pokud bychom měli shrnout, jaké jsou potřeby seniorů, můžeme konstatovat, že potřeby se s přibývajícím věkem nemění, ale mění se pouze jejich důležitost a intenzita (Ondrušová, 2011, s. 41).

1.5 Kvalita života

Na kvalitě našeho života a jejím ovlivňování se podílíme celý život. V minulosti byla soustředěnost zaměřena spíše na zmírnění dopadu a odstranění utrpení nemocných či chudých. Následně byla předmětem zkoumání spokojenost jedince se svým životem a jeho zaměstnáním. V současné době je střed zájmu zaměřen na rozbor pohody, měření kvality života a svého štěstí (Ondrušová, 2011, s. 45).

Slovo „kvalita“ je odvozeno od latinského základu „qualitas“ nebo „qualis“, což znamená jaký. Termín „kvalita“ nese význam napříč různými vědními obory. V běžném je pojednáváno spíše o kvantitě, která představuje délku života a je reprezentována počtem let. Kvalitu života není jednoduché jednoznačně uchopit, neboť je její rozsah velmi široký, avšak můžeme ji přiblížit z různých pohledů. S určitým zjednodušením tvoří pojetí kvality života dvě dimenze. Na kvalitu života můžeme tedy pohlížet ze dvou hledisek. Objektívni hledisko neboli **objektívni kvalita života**, jež je charakterizována naplněním požadavků, a to fyzickým zdravím, sociálním statutem, sociálními podmínkami života a také potřebným materiálním zabezpečením. Subjektívni hledisko – **subjektívni kvalita života** pojímá jedincovo vnímání a to, jak si stojíme ve společnosti v rámci hodnotového žebříčku a kultury (Ondrušová, 2011, s. 45).

Dle KRÍŽOVÉ (2005, s. 351) v odborné veřejnosti panuje soulad, že pojem kvalita života zahrnuje tři hlavní oblasti, a to oblast fyzického prožívání, psychickou pohodu a také sociální postavení jedince ve společnosti a jeho vztah k druhým lidem. Kvalita života nám nepřináší pouze jednotlivý životní standard, ale je také velmi hodně semknutá i s prostředím, v němž žijí lidé, kteří mají své požadavky a potřeby. Také může být kvalita života vnímána jako výsledek působení několika činitelů, a to jak zdravotních, přírodních, sociálních, tak také ekonomických, které na sebe vzájemně působí. Kvalita života pojednává také o otázkách pocitu užitečnosti, smyslu vlastního života, spokojenosti a vlastní svobody (Dvořáčková, 2012, s. 56-57). CALMAN k této problematice uvádí, že individuální kvalita vyjadřuje nesoulad mezi nadějami, sny, očekáváním jedince a jeho současnými zkušenostmi. Kvalita života může být

interpretována pouze jednotlivcem, přičemž je motivován, aby byl jeho nesoulad odstraněn (Calman, 1984). V odborné literatuře nalezneme velké množství pojetí a definic kvality života. Pracovní skupina WHO vymezuje podstatu kvality života člověka jako jedincovo vnímání jeho pozice v životě v kontextu své kultury a hodnotového systému ve kterém člověk žije, vztahující se k jedincovým standardům, zájmům a zejména k jeho cílům a očekáváním. Představující celkový koncept ovlivněný komplexním způsobem fyzickým zdravím jedince, jeho psychickým stavem, nezávislostí na okolí, sociálními vztahy a vztahy směřující ke klíčovým spojitostem jeho životního prostředí (WHOQOL Group, 1993, s. 153-159).

Pokud bychom na kvalitu života nahlíželi z psychologického hlediska, je spojována s pojmem „well-being“, což znamená v překladu osobní pohoda, na kterou je pohlíženo z celkového hlediska a je posuzována dlouhodobě. Zaměřuje se a přibližuje spokojenost člověka s jeho životem. Dochází zde k naplňování osobních potřeb, cílů i určitých očekávání (Příbyl, 2015, s. 49).

Kvalita života je často spojována a zkoumána s potřebami seniorů. Kvalita života stárnoucího člověka nám reflektuje individuální postoj ke stáří. Míra saturace potřeb seniora usměrňuje kvalitu života ve stáří, kterou může ovlivňovat mnoho faktorů, jako např. dobré sociální vztahy jednak s blízkými, vrstevníky, ale také s dětmi či sousedy, nezbytná potřeba zdravotní péče, finančně přijatelné a dostupné bydlení, ekonomická vybavenost, dostupnost dopravy a další (Příbyl, 2015, s. 49).

VOHRALÍKOVÁ a RABUŠIC in Ondrušová (2004, s. 49) se ztotožňují s názorem, že kvalitu života seniorů ovlivňují různá hlediska, která si týkají zdravotního stavu, rodinné situace, materiálního zabezpečení, udržování sociálních kontaktů, vhodná dostupnost zdravotních i sociálních služeb a naplňování volného času a realizace svých zájmů. Celkový zdravotní stav, hmotné zabezpečení, možnost vykonávat běžné činnosti a zejména životní spokojenost vyzdvihuje DRAGOMIRECKÁ in Ondrušová (2011, s. 49) za hlavní nezbytné dimenze kvality života ve stáří.

Můžeme tedy zobecnit, že předpoklady kvalitního života ve stáří jsou podmíněny řadou vnitřních i vnějších faktorů (Ondrušová, 2011, s. 49). KŘIVOHLAVÝ (2002, s. 164) zastává názor, kdy člověk na konci své životní etapy vnímá kvalitu života jako spokojenost se svým prožitým životem. Pokud hodnotíme svůj život smysluplně a spokojeně s tím, jak jsme ho prožili, potom můžeme hovořit o kvalitě života na vysoké úrovni. **Různí činitelé pozitivně či negativně ovlivňují stárnutí a kvalitu života ve stáří.** S navyšující se délkou života se dostává do popředí tato otázka. Pojem kvalita života nemusí být vždy vyjádřen stejně, neboť dochází ke změnám probíhajícím v různých životních obdobích a situacích (Ondrušová, 2011, s. 48).

KUCHAŘOVÁ in Ondrušová (2011, s. 49) vnímá jako neopomenutelný faktor kvality života seniorů subjektivní prožívání stáří a percepce životní podmínek. Z provedených výzkumů vyplývá, že stáří není obecně považováno za obtížné období nebo těžko zvládatelné. Pohled seniorů ukázal pozitivní přístup a optimistické vyrovnání se s nelehkými podmínkami. Životní spokojenost ovlivňují zejména nemateriální stránky života, které mají daleko větší váhu než materiální. Kvalita života je značně ovlivněna tím, jak se na ni člověk po celou dobu svého života připravoval. KŘIVOHLAVÝ (2002, s. 164) uvádí, že to, jak moc vnímá člověk svůj život smysluplný, ovlivňuje jeho fyzické a psychické zdraví a kvalitu prožívaného života.

ZAVAZALOVÁ (2001, s. 68) přibližuje následující faktory ovlivňující kvalitu života ve stáří:

- snaha **být aktivní**, jak po stránce fyzické, psychické, tak i po stránce pracovní a zájmové,
- **dobré sociální kontakty**, zejména v rámci rodiny, s vrstevníky, udržení kontaktu jako opatření proti osamocení či sociální izolaci,
- odpovídající finanční zajištění, **potřebné materiální zabezpečení** příjmů a následné hospodaření,
- **dostupná zdravotní i sociální péče** a také nutná domácí ošetrovatelská péče,
- **možnost sociální pomoci** a sociálních služeb či forem péče,
- **aktivity spojené s vzděláváním a výchovou**, příprava na stáří, pochopení respektování potřeb starých občanů, chování seniorů, jejich postoje ovlivnění spokojenosti,
- **ostatní socioekonomická opatření**, možnost a zajištění vhodného bydlení, ekonomické zabezpečení, pomoc druhé osoby v případě nutnosti potřeby.

Shrnutí

Představili jsme si základní pojmy, jež nám pomůžou lépe proniknout do dané problematiky stáří, stárnutí a cílové skupiny seniorů. V neposlední řadě jsme se seznámili také s kvalitou života, která je často spojována a zkoumána s potřebami seniorů.

2 KORONAVIROVÁ PANDEMIE

V posledních dnech roku 2019 se svět pomalu začal dovídat zprávy o koronavirovém onemocnění, které se toho roku objevilo v Číně. Počátkem roku 2020 se o této nemoci začalo mluvit více a více a stále častěji se hovořilo o tom, že by se virus mohl dostat i do Evropy, potažmo do celého světa, což se nakonec i stalo. V České republice (dále jen ČR) se virus poprvé potvrdil u pacienta na začátku března 2020 a již po několika následujících dnech začala ČR přijímat první opatření k zabránění šíření viru, protože se začalo hovořit o vysokém riziku nákazy tímto virem, který se do té doby objevil ve větší míře především v Číně a následně v Evropě, přesněji v Itálii.

V následujících kapitolách si blíže představíme toto koronavirové onemocnění COVID-19, jaké jsou jeho hlavní příznaky, ale také jak se tomuto onemocnění bránit, a jak mu předcházet. V neposlední řadě si také blíže specifikujeme seniory jakožto rizikovou skupinu, kteří dále představují výzkumný soubor pro empirickou část.

2.1 Onemocnění COVID-19

Koronavirové onemocnění (dále jen COVID-19) je infekční onemocnění, které je zapříčiněno nově objeveným koronavirem zvaným SARS-CoV-2. Tento nový typ viru byl poprvé identifikován 31. prosince 2019 Světovou zdravotnickou organizací, na základě zpráv o nových případech virové pneumonie, která propukla ve Wu-Chanu v Číně. U většiny nakažených onemocněním COVID-19 se projevují mírné až středně závažné respirační problémy. Nemocní se ve většině případech uzdraví bez nutnosti zvláštní léčby. Starší lidé a lidé se zdravotními problémy, jako mohou být např. kardiovaskulární onemocnění, cukrovka, chronické onemocnění dýchacích cest a rakovina, mohou mít těžší průběh onemocnění. (who.int, 2021).

Virus způsobující COVID-19 se přenáší zejména kapénkami, které vznikají, když nakažená osoba kýchá nebo kašle nebo také vydechuje. Lidé se mohou nakazit vdechováním viru v případě těsného kontaktu s nakaženou osobou, která onemocněla COVID-19 nebo také může k nakažení dojít při dotýkání kontaminovaných ploch, věcí a povrchů, kdy se následně může do těla jedince virus přenést dotekem úst, očí či nosem. Lidé, kteří jsou nakaženi, však nemusí vykazovat žádné příznaky, mohou pouze virus šířit mezi ostatní lidi (who.int, 2021).

WHO člení jednotlivé příznaky onemocnění COVID-19 do třech následujících kategorií, a to na základní nejběžnější příznaky, méně časté příznaky a ojedinělé příznaky.

NEJBĚŽNĚJŠÍ PŘÍZNAKY	MÉNĚ ČASTÉ PŘÍZNAKY	OJEDINĚLÉ PŘÍZNAKY
<ul style="list-style-type: none">• horečka• suchý kašel• únava	<ul style="list-style-type: none">• bolest• bolest krku• průjem• zánět spojivek• bolest hlavy• ztráta chuti nebo čichu• vyrážka na kůži nebo změna barvy prstů na rukou či nohou	<ul style="list-style-type: none">• potíže s dýcháním nebo dušnost• bolest nebo tlak na hrudi• ztráta řeči nebo pohyhu

Schéma č. 1 Příznaky onemocnění COVID-19 (zdroj: vlastní zpracování)

V případě vážných příznaků je nutná okamžitá lékařská pomoc. Před návštěvou svého lékaře nebo zdravotnického zařízení se doporučuje vždy nejdříve zavolat. Naopak lidé, u kterých se projevují mírné příznaky a jsou v dalším ohledu zdraví, by toto onemocnění měli zvládnout doma. První příznaky se u člověka objevují v průměru po pěti až šesti dnech od kontaktu s nakaženým, avšak tato doba se může individuálně lišit, a to v rozmezí 1-14 dní. Dle statistických údajů uváděných WHO se asi 80 % lidí, u kterých se objevili příznaky onemocnění COVID-19, z nemoci uzdraví. U přibližně 15 % vážně nemocných je vyžadována nezbytná pomoc dýchacích přístrojů a u 5 % kriticky nemocných osob je nutná intenzivní zdravotní péče. V případě zhoršujících se komplikací může docházet k úmrtí, které může být způsobeno respiračním selháním, sepsí a septickým šokem, syndromem akutní dechové tísně (ARDS) či orgánovým selháním včetně selhání srdce, jater nebo ledvin. Ve vzácných případech se může u dětí, kteří prodělali nemoc COVID-19, pár týdnů po nemoci vyvinout závažný zánětlivý syndrom (who.int, 2021).

Za nejlepším způsob **prevence** nemoci se považuje vyhnout se vystavení tomuto viru. Je důležité chránit sebe a své okolí. Mezi jedny z hlavních doporučení, jak můžeme zabránit a zpomalit šíření onemocnění, WHO radí zejména dobrou informovanost veřejnosti o onemocnění COVID-19, jeho průběhu a následném šíření. Mezi další důležité doporučení při prevenci je dodržování odstupu alespoň dva metry od ostatních lidí. V kontaktu s dalšími jedinci je doporučeno mít zakrytá ústa i nos (respirátorem, rouškou, ústenkou, šálou, šátkem či

jiným prostředkem, který brání šíření kapének a napomáhá tak ke snížení rizika při těsném kontaktu či vzdušném přenosu viru. Za další doporučení, jak můžeme ochránit sebe a ostatní před infekcí, se považuje nezbytné mytí rukou či časté dezinfikování bez dotýkání se obličeje. Také pravidelné čištění a dezinfikování dotčených povrchů, zejména doma, pomůže zamezit šíření viru. V případě slabosti či nevolnosti je lepší zůstat doma, zdržet se kouření a dalších činností, které oslabují plíce. Obecně platí, že pobyt venku a v prostorách s dobrým větráním snižuje riziko infekce. Je tedy vhodné vyvarovat se přeplněným vnitřním prostorům a zajistit pravidelné proudění vzduchu do místnosti. Také je doporučeno necestovat, jen v nutných případech (cdc.gov, 2020).

Koronavirová pandemie má zásadní vliv na naše životy. Mnoho z nás se musí vypořádat s nepříjemnými výzvami, které mohou být u dospělých a také u dětí stresující. Tyto pro nás doposud neznámé situace mohou způsobovat silné emoce. Neustálá opatření vedoucí k uchování našeho zdraví a snížení šíření COVID-19 však s sebou přináší negativní stránky našeho prožívání, kdy se cítíme izolováni a osamělí a také nám tato opatření mohou zvýšit úzkost a stres. Při zvládání stresu v takto nelehkých situacích nám napomůže i našim blízkým stát se odolnými. Stres může způsobit pocity strachu, hněvu, smutku, obav, změny chuti k jídlu, energie, tužeb a zájmu, obtížnost soustředění a rozhodování, obtížné spaní nebo noční můry, fyzické reakce, jako jsou bolesti hlavy, bolesti těla, žaludeční potíže a kožní vyrážky, zhoršení chronických zdravotních problémů, zhoršení stavu duševního zdraví a v neposlední řadě také zvýšené užívání tabáku, alkoholu a dalších látek (cdc.gov, 2021).

Během koronavirové pandemie je přirozené pociťovat stres, úzkost, smutek a také starosti. Níže jsou uvedeny způsoby, které doporučuje WHO, jak můžeme pomoci sobě, ostatním a svým blízkým se vypořádat se stresem. Jedno z prvních doporučení je omezit mass media, tedy jejich sledování, čtení a poslouchání, neboť jejich neustálý přísun nových informací o pandemii může být rozrušující. Jako další bod je uváděna péče o své tělo, najít si čas na odpočinek a v neposlední řadě také udržovat kontakt s ostatními (cdc.gov, 2021).

2.2 Protiepidemická opatření

Mezi jedny z metod prevence, které mají zamezit šíření COVID-19 se řadí nástroje karanténa či izolace. V následujícím textu bude přiblížen rozdíl mezi těmito dvěma termíny. **Karanténa** je nařízena každému jedinci, který byl v kontaktu s nakaženou osobou, ať s příznaky či nikoliv. Karanténa slouží k oddělení osob, u nichž byla možná nákaza, ale toto podezření nebylo zatím potvrzeno či vyvráceno. Ocitneme se v ní tedy, pokud jsme byli v rizikovém kontaktu s člověkem s pozitivním výsledkem testu na COVID-19. Karanténa je povinná a většinou může probíhat doma či na chatě, nebo jiném osamoceném místě. Karanténa je zpravidla nařízena po dobu 14 dní. V České republice byla karanténa od 1. 9. 2020 zkrácena na dobu 10 dní od posledního kontaktu s nakaženou osobou. Zatímco v **izolaci** se ocitnou již osoby nakažené. Izolován je nakažený člověk z důvodu, aby se zamezilo dalšímu šíření nemoci. V domácí izolaci se ocitnou osoby, které byli pomocí PCR testu potvrzení jako COVID-19 pozitivní. Tyto osoby však netrpí vážnými příznaky, které by vyžadovaly hospitalizaci, ale je zapotřebí onemocnění sledovat a být v kontaktu se svým praktickým lékařem a dbát jeho pokynů. V České republice je izolace nařízena, stejně jako karanténa, na dobu 10 dní ode dne výsledku pozitivního testu (covid.gov.cz, 2021).

Dle dostupných informací uveřejněných Státním zdravotnickým ústavem (dále jen SZÚ) České republiky můžeme říci, že u pacientů s mírným až středně závažným onemocněním COVID-19 je vysoce nepravděpodobné, že by desátý den od projevení příznaků byli ještě infekční, zatímco pacienti se závažným onemocněním mohou tento virus vylučovat delší dobu (szu.cz, 2020).

Mezi další vydaná opatření patří zákaz pohybu a pobytu bez ochranných prostředků dýchacích cest neboli zakrytí ústa i nos (respirátorem, rouškou, ústenkou, šálou, šátkem či jiným prostředkem bránícím šíření kapének), což napomáhá ke snížení rizika při těsném kontaktu či vzdušným přenosem. Povinnost platí ve všech vnitřních prostorách, v prostředcích veřejné dopravy, na všech veřejně dostupných místech a další povinnosti a výjimky uvedeny v usnesení ze dne 21. listopadu 2020. K obnově usnesení došlo 29. ledna 2021, kdy je doporučeno při styku s osobami mimo vlastní domácnost používat respirátor bez výdechového ventilu třídy FFP2 nebo KN95 (covid.gov.cz, 2021).

Mimo PCR Testy jsou možné také od 16. prosince 2020 bezplatné POC antigenní testy, které však nejsou stoprocentní. Jedná se o nové opatření, na jehož základě mohou podstoupit antigenní testy všichni občané, kteří mají veřejné zdravotní pojištění v České republice. (covid.gov.cz, 2021).

2.3 Senior jako riziková skupina

Za nejvíce ohroženou skupinu onemocněním COVID-19 jsou považováni lidé ve věku 60 let a více. Nejvyšší riziko při onemocnění COVID-19 je však u osob ve věku 85 let nebo starších. Ohroženi jsou také lidé trpící zdravotními problémy, jako je vysoký krevní tlak, problémy se srdcem a plícemi, cukrovka, obezita nebo rakovina. Onemocněním COVID-19 se však může nakazit kdokoli, a i u některých zdravých jedinců může být průběh nemoci vážný či život ohrožující, bez ohledu na věk. Starší pacienti jsou však zpravidla vystaveni vyššímu riziku nutnosti hospitalizace nebo úmrtí v případě diagnostikování COVID-19 (cdc.gov, 2021).

Příznaky koronaviru u seniorů se mohou značně lišit a tato nákaza se může projevovat netypicky zejména u nejvyšších věkových skupin. U seniorů nad 80 let se mohou typické příznaky onemocnění COVID-19 projevovat zcela minimálně či dokonce chybět úplně. Je nezbytné dbát na změny teploty, ale také sledovat psychický stav daného jedince. Teplota, jako jeden z nejběžnějších příznaků, nemusí vůbec stoupnout, jelikož senioři často užívají pravidelné léky na bolest a tím často snižují tělesnou teplotu (koronavirus.mzcr.cz, 2020). Považuje se za velmi důležité a nezbytné dodržovat všechna doporučení a zejména zůstat doma a omezit kontakt na nezbytně nutnou dobu s ostatními. V případě potřeby vycházení je povinnost používat roušky, při nákupu se doporučují jednorázové rukavice, doporučuje se dodržovat bezpečný odstup a neustálé mytí či dezinfikování rukou. I přes tato opatření je však velmi důležité, aby starší lidé nebyli jen zavřeni doma. Samostatný pohyb venku v rámci vycházky, v lese či parku na čerstvém vzduchu není zakázaný, ovšem setkávání se s dalšími lidmi se i v takových případech nedoporučuje (koronavirus.mzcr.cz, 2020).

COVID portál na svých webových stránkách zveřejnil seznam několika doporučení, které by měli senioři dodržovat jako prevenci proti nákaze nemoci COVID-19. Jedná se zejména o různé životní situace, které v této souvislosti mohou nastat. Během pandemie je velice důležité, aby senioři uvedená doporučení dodržovali a řídili se uvedenými pokyny v případě podezření z nákazy COVID-19 (covid.gov.cz, 2021).

V souvislosti se šířením nákazy vydala Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky (dále jen APSS ČR) dokument (doporučený postup) pro poskytovatele sociálních služeb v souvislosti se šířením onemocnění COVID-19. Tento dokument slouží poskytovatelům sociálních služeb jako soubor vhodných doporučených postupů, kterými by se měli poskytovatelé řídit, a co by měli učinit v případě podezření na nákazu COVID-19. Hlavním záměrem tohoto dokumentu je pomoci poskytovatelům sociálních služeb ve vztahu k uživatelům služeb, jejich zaměstnancům a také blízkým. Dokument obsahuje doporučená

opatření, která přibližují přípravu na případné zasažení touto nákazou ve větším rozsahu neboli taková opatření, které je možno přijmout pro zajištění lepší informovanosti v sociální službě a zajištění možné provozuschopnosti po dobu případné karantény. Návrh metodických postupů je směřován zejména na pobytové služby, u kterých je tvorba krizových opatření nejsložitější. Další typy a druhy jednotlivých služeb mohou check list použít přiměřeně ve vztahu k cílové skupině (apsscr.cz, 2020).

2.4 Webové portály v ČR informující o COVID-19

Při současné epidemiologické situaci existují v praxi pro všechny občany různá sdělení a doporučení zabývající se touto problematikou.

Webové stránky **Vlády České republiky**, dostupné na www.vlada.cz, představují oficiální aktuální informace o stavu koronavirové situace na území České republiky. Jsou zde sdíleny důležité informace o epidemii koronaviru, nouzovém stavu a opatřeních, vydané vládou v této souvislosti. Webové stránky také odkazují na další podstatné webové portály či důležité odkazy týkající se koronavirové pandemie (vlada.cz, 2021).

Jeden z dalších informačních portálů, který spadá pod Ministerstvo zdravotnictví je dostupný na webových stránkách **www.koronavirus.mzcr.cz**. Na tomto webovém portálu nalezneme přehledné aktuální informace o onemocnění COVID-19. Občané se zde mohou informovat o aktuálním dění, častých otázkách vztahujících se k problematice koronaviru, a také doporučení, jak se máme před onemocněním chránit (koronavirus.mzcr.cz, 2020).

Ministerstvo vnitra České republiky (MV ČR) k problematice pandemie COVID-19 spustilo v říjnu 2020 nový portál nazvaný „**COVID PORTÁL**“ dostupný na webových stránkách www.covid.gov.cz. Tento webový portál slouží široké veřejnosti. Občané zde mohou získat rady, doporučení a návody, jak postupovat při nákaze nemoci COVID-19, a jak se nákaze vyvarovat. Jsou zde také popsána pravidla či doporučení pro různé životní situace spojené s tímto onemocněním. Současně nám také portál přináší informace, které jsou průběžně doplňovány o nejnovější aktuality z oblasti vládních usnesení a opatření (covid.gov.cz, 2021).

Dalším webovým portálem, který se zaměřuje zejména na podporu starších lidí nese název „**ŽIVOT 90, z. ú.**“, je dostupný na webové stránce www.zivot90.cz. Jedná se o občanské sdružení napomáhající seniorům, které se snaží zejména udržet jejich nezávislost. Usiluje o to, aby starší lidé byli co nejvíce samostatní, a dokázali si poradit ve všedních povinnostech a nevzdávali se vlastního úsudku či rozhodování a zejména, aby se také podíleli na společenském životě. Při současné epidemiologické situaci přináší tento portál pro všechny

starší osoby přehled aktuálních vládních opatření. Organizace Život 90 se snaží také zmírnit dopad vládních opatření spojených v souvislosti s koronavirovým onemocněním. Jeden z nejzásadnějších problémů je osamělost seniorů. Ta se stala během vánočních svátků velkým tématem, jelikož v České republice trpí osamělostí až půl milionů seniorů a seniorek. U seniorů nad 80 let se trápí osamělostí každý druhý člověk. Z tohoto důvodu Život 90 zajistil pro starší osoby linku důvěry Senior, která je dostupná 24 hodin denně nebo také Tísňovou péči (zivot90.cz, 2021).

2.5 Vládní aktivity vyvíjené pro seniory

Níže jsou uvedeny důležité aktivity, jejichž cílem bylo zmírnit dopady epidemické situace na seniory.

Vláda vyvinula aktivity zaměřené na **vyhrazení otevírací nákupní doby pro seniory**. Opatření bylo schváleno v březnu 2020 s cílem chránit seniory jako rizikovou skupinu před nálezou nemocí COVID-19. Uvedené opatření představovalo vyhrazenou otevírací nákupní dobu pouze pro seniory, aby nepřišli do zbytečného kontaktu s dalšími lidmi. Vláda České republiky opatření v průběhu března roku 2020 několikrát změnila. Nejprve od 19. března 2020 byla vyhrazená otevírací doba pro seniory mezi 10:00 a 12:00 hodinou, následně však kabinet své vydání upravil a posunul vyhrazenou dobu na rozmezí mezi 7:00 a 10:00 hod., kdy však docházelo k velké nespokojenosti obyvatel. Koncem března roku 2020 se naposledy upravila otevírací doba a byla stanovena pro seniory mezi 8:00 a 10:00 hodinou, kdy ke konci května roku 2020 došlo k jeho zrušení a následně nebylo obnoveno (MZ ČR, 2020).

Dalším vládním krokem bylo **poskytnutí ochranných pomůcek pro všechny občany starší 60 let**. Česká pošta následně v průběhu září 2020 doručila seniorům na adresu trvalého bydliště obálku, která obsahovala pět roušek a jeden respirátor na osobu (MZ ČR, 2020).

Během koronavirové pandemie se navýšili mimořádné výdaje spojené s nákupem roušek, dezinfekce či dalších ochranných prostředků a pomůcek a také léků s cílem ochrany vlastního zdraví. Z tohoto důvodu dne 23. listopadu 2020 nabyt účinnosti **zákon o mimořádném jednorázovém příspěvku pro důchodce** neboli tzv „rouškovně“. Jednalo se o výši příspěvku 5 000 Kč pro všechny poživatelé všech typů důchodu. Tento příspěvek byl vyplácen ve formě doplatku začátkem prosince 2020 Českou správou sociálního zabezpečení (dále jen ČSSZ), nejčastěji na bankovní účty či hotově poštovními poukázkami typu B (cssz.cz, 2020).

ČSSZ přišla s pozitivním krokem pro seniory, který jim usnadnil vyzvedávání důchodu během koronavirové pandemie. Od 5. 11. 2020 po dohodě s Českou poštou, pouze po dobu trvání nouzového stavu, mohly seniorům **vyzvedávat důchody třetí osoby, a to na základě plné moci**. Opatření vedlo ke snížení rizika onemocnění COVID-19 a proti jeho šíření. Důchody mohly seniorům vyzvedávat příbuzní, blízcí lidé, nebo jiné důvěryhodné osoby na základě plné moci pomocí formuláře podepsaného vlastnoručně jednak poživatelem důchodu, tak také zmocněncem. Aktualizované formuláře na plnou moc, se po dobu vyhlášeného nouzového stavu nacházely na webových stránkách České správy sociálního zabezpečení, ale také na webu České pošty, kde si občané mohli domluvit a zanesení důchodu až domů (cssz.cz, 2021).

Shrnutí

Opatření v rámci pandemie měla velký vliv na život seniorů. Pro zmírnění dopadů pandemické situace byly pro seniory vyvíjeny aktivity ve formě vyhrazené otevírací nákupní doby, udělení jednorázových příspěvků či možností vyzvedávání důchodu třetí osobou.

3 ŽIVOT SENIORŮ A PANDEMIE

Začátkem března 2021 uběhl rok od prvních případů koronaviru v ČR a zároveň od prvně vydaných protiepidemických opatření. Starší lidé žijící doma byli několik měsíců izolováni od svých rodin a známých. Možné odloučení od rodin či samota mohou být pro seniory stejně nebezpečné jako nákaza koronavirem. Ne jinak tomu bylo i v pobytových sociálních službách, kde senioři byli v kontaktu pouze se zaměstnanci zařízení.

Dle seniorských organizací je pandemická situace pro seniory velmi náročná již od jejího počátku. Seniorské organizace skutečnost potvrzují a dokazují na základě zvýšeného množství telefonátů na linkách pomoci. Starší osoby tak mají často pocit, že život koronavirovou pandemií končí. Mají strach, že již neuvidí svá vnoučata a rodiny. Dále také přibývá hovorů, že seniorům onemocnění COVID-19 vzalo někoho blízkého a takový život si nepředstavovali. V těchto případech je vždy velmi důležité, aby těžiště zvládnutí bylo založeno na psychické stránce. Nadějí pro zvládnutí této nepříjemné doby se stalo očkování proti onemocnění COVID-19. Původně byly domovy pro seniory místa, která vyvolávala mnohé obavy, avšak díky očkování starších osob se domovy začaly vracet do starých kolejí (ct24, 2020).

3.1 Vládní opatření

V březnu 2020, kdy se objevily první případy nákazy koronavirem v ČR, zahájila vláda ČR ve spolupráci s Ministerstvem vnitra, Ministerstvem zdravotnictví, kraji, městy, obcemi, zaměstnavateli či dalšími partnery nutné kroky vedoucí k ochraně občanů ČR a začala přijímat protiepidemická opatření (mpsv.cz, 2020). Jednotlivá opatření, která mají zamezit šíření nákazy koronavirem, jsou upravována na základě aktuálního vývoje nákazy v ČR, jejíž intenzita se mění ve „vlnách“.

Hned v začátku pandemie, na jaře 2020, byly nařízením vlády povolány na pomoc v boji proti koronaviru složky integrovaného záchranného systému, a to Hasičský záchranný sbor České republiky, Zdravotnická záchranná služba a Policie České republiky. Současně vypomáhala i Armáda České republiky. V neposlední řadě byla vládou nařízena také pracovní povinnost vybraným studentům.

Dále si přiblížíme konkrétní kroky vydané vládou České republiky vztahující se k naší cílové rizikové skupině seniorů.

Na začátku měsíce března 2020 odhalily testy první případy onemocnění COVID-19. O necelé dva týdny později došlo vládou k vyhlášení nouzového stavu. V této souvislosti došlo k zákazu kulturních a sportovních akcí, uzavření restaurací a vybraných obchodů. Došlo také

k uzavření hranic a omezení volného pohybu, včetně zákazu shromažďování. Vláda se zabývala zejména opatřeními v péči o seniory, kdy vydala doporučení seniorům starším 70 let nevycházet mimo své domovy, s výjimkou návštěvy zdravotnických zařízení. Na základě tohoto byli starostové jednotlivých obcí požádáni, aby seniorům pomohli zajistit nákup potravin či léků. Obce pro ochranu svých občanů přijaly jednotlivá usnesení korespondující s vládními nařízeními pro všechny občany České republiky (vlada.cz, 2020). Aby se předešlo nekontrolovaným nákazám v zařízeních sociální péče, byly zde s cílem ochrany zdraví seniorů zakázány návštěvy. Od listopadu 2020 byly návštěvy povoleny, avšak s několika výjimkami. Dne 12. 4. 2021 nabylo účinnosti mimořádné opatření, které prodloužilo listopadové opatření vydané pro tuto oblast. Byla prodloužena možnost návštěv do zařízení za podmínky, že se návštěva předem podrobí antigennímu POC testu s negativním výsledkem, nebo také v případě, kdy osoba byla testována 48 hodin před zahájením návštěvy či na základě prokázání se certifikátem o očkování, případně dokladem o prodělání onemocnění COVID-19. (mpsv.cz, 2020). Ministerstvo zdravotnictví pro ochranu pacientů taktéž omezilo návštěvy ve zdravotnických opatřeních (mzcr.cz, 2020).

Na podzim 2020 se Česká republika ocitla v tzv. druhé vlně pandemie, v rámci které vyšlo opatření nosit respirátory FFP2 u vybraných osob. Tato povinnost vstoupila v únoru 2021 v platnost pro všechny občany České republiky. Na přelomu roku 2020 a 2021 koronavirová pandemie opět zesílila a Česká republika se ocitla ve „třetí vlně“, která s sebou přinesla další mimořádná opatření, např. zákaz pohybu, uzavření obchodů, zákaz kulturní činnosti a další. Vzhledem k závažné epidemiologické situaci vláda od 1. března 2021 omezila pohyb lidí mezi okresy (mvcr.cz, 2021). Asi nejdůležitějším opatřením v roce 2021 se stalo očkování seniorů. První fáze registrací byla spuštěna 15. ledna 2021 pro seniory nad 80 let, kteří jsou prioritou, stejně jako lidé pracující v sociálních službách a zdravotníci. (covid.gov.cz, 2021).

3.2 Dopady protiepidemických opatření vlády na život seniorů

Koronavirová pandemie postihla všechny občany České republiky. Ačkoliv jsou protiepidemická opatření vlády často odůvodněná, přináší často i negativní důsledky, se kterými se u seniorů pojí osamělost, sociální izolace, věková diskriminace či strach z nové nemoci a další. Taktéž velký dopad na lidskou psychiku měl vliv médií, kdy docházelo k neustálému zveřejňování počtu nakažených či statistik o úmrtí obyvatel na onemocnění COVID-19. Takto denně zveřejňované statistiky spíše znásobily obavy či strach občanů z koronavirového onemocnění.

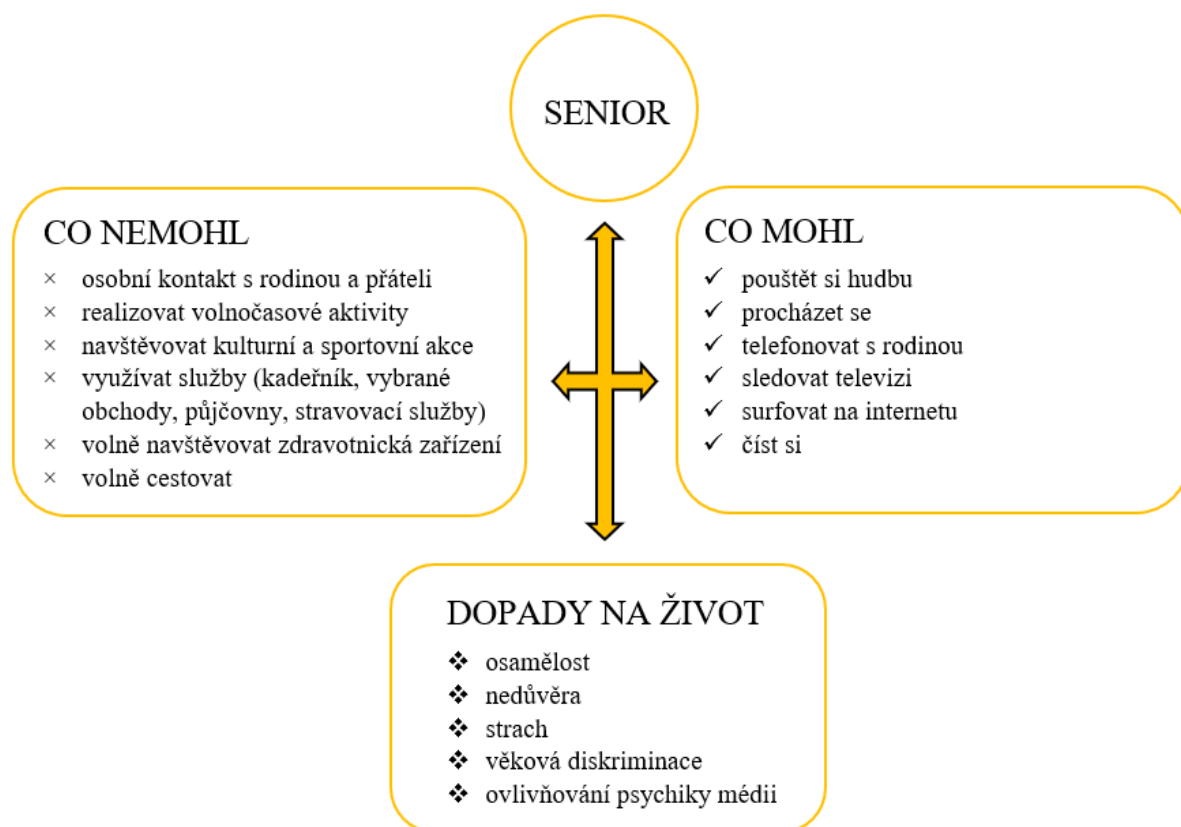

Schéma č. 2 Schéma dopadů vládních opatření na život seniorů (zdroj: vlastní zpracování)

Během koronavirové pandemie dochází vládou České republiky, médii, veřejnými institucemi, dokonce i samostatnými občany ke směřování různorodých lidí do jedné, kalendářním věkem vymezené skupiny, vůči které se přijímají stereotypní opatření. Vzniklá výzva k zastavení ageismu a věkové diskriminace v době koronaviru ve spolupráci s Životem 90 se snaží upozornit na hrozbu věkové diskriminace v souvislosti odlišných mimořádných opatření, neobratných vyjádření a jejich následných nežádoucích dopadů. Možná nedůslednost a následná pochybení mohou vést k pozdějším etickým změnám po odeznění pandemie, jež jsou dlouhodobě zakotveny ve společenském uspořádání (vupsv.cz, 2020).

Na **problémy věkové diskriminace** poukazuje pracovní skupina Rady vlády ČR, která považuje za nutné rozlišovat jednotlivé skupiny seniorů, a také jejich zohlednění specifických potřeb. Starší lidé se nesmějí ocitnout v dlouhodobé sociální izolaci, která by mohla ohrozit jejich fyzické či duševní zdraví. Zařízení sociální péče by se tak neměla v době pandemie měnit na past, odkud není úniku a senioři nesmí být vnímání či prezentování jen jako pasivní příjemci pomoci druhých. Těmito body a dalšími se zabývá dokument nazvaný **Seniorské desatero, (nejen) pro časy koronaviru, aneb, Na všech životech záleží**, vydaný pracovní skupinou Rady vlády ČR pro lidská práva. Desatero vzniklo v červnu 2020 a je cíleno k řešení diskriminace na základě věku a ochrany práv starších osob tak, aby nedocházelo k jejich porušování. Věk by neměl být důvodem k jakékoliv diskriminaci. Seniorské desatero reaguje na opatření, která byla přijata během koronavirové pandemie vůči seniorům. Uváděný dokument představuje deset obecných principů a doporučení, které by měla stanovovat přístup ke starším lidem do budoucna, a to nejen po dobu krize, ale také sloužit jako východisko při stanovení konkrétních opatření. Tento dokument se snaží poukázat na fakt, že seniorská skupina osob je velmi heterogenní, avšak často o ní mluvíme jako o jednoduté skupině, kdy není kladen důraz na různorodost skupiny, což ovšem neodpovídá realitě, neboť seniorská skupina může zahrnovat jak osoby velmi aktivní, tak také osoby závislé na pomoci (vlada.cz, 2020). Aktivní strana seniorů vnímala hrozby pandemie, avšak nepřipouštěla si riziko onemocnění COVID-19 a nepociťovala důvod stáhnout se do ústraní. Socioložka Lucie Vidovičová při této skutečnosti uvedla ze své praxe příklad, kdy její kolega nabízel svou dobrovolnickou pomoc, avšak v důsledku věku, jež překročil pětadesát let, byla jeho pomoc odmítnuta. Nepřicházela v úvahu ani pomoc z bezpečí domova například po telefonu (vupsv.cz, 2020).

ONDRUŠOVÁ (2011, s. 9) ve své knize Stáří a smysl života sdílí obdobný názor. Populace současných seniorů představuje velmi heterogenní skupinu obyvatel, do které zahrnujeme zaměstnané, aktivní či tvořivé jedince, kteří si plní své sny a uskutečňují zájmy, žijí v rodině a jsou v kontaktu s přáteli, ale také starší osoby, které již postupně ztrácejí své životní role a přichází o kontakt se svými nejbližšími. Senioři se tak mohou ocitnout osamělí (Ondrušová, 2011, s. 10).

V nelehké situaci vyplývající z protiepidemických opatření v souvislosti s onemocněním COVID-19 je **samota** pojímána jako značný problémový jev dnešní společnosti. Následující text pojednává o osamělosti seniorů, představující rizikový faktor v současné koronavirové pandemii. Na základě jednotlivých zpráv, poskytujících sociální pobytové služby pro seniory, se stala osamělost klientů od jara 2020 velkým problémem, neboť do jednotlivých domovů

nebyly povoleny návštěvy. Zařízení sociálních služeb tak zcela náhle musely být uzavřeny, bez možného fyzického kontaktu klientů (diakoniespolu.cz, 2021).

Osamělost je považována za jeden z hlavních a často nejzásadnějších problémů u stárnoucích lidí. Starší jedinci musí čelit tomuto faktu prakticky každý den a tuto nepříjemnou situaci snášejí mnohem hůře než mladší jedinci. S příchodem stáří přichází také velmi zásadní změny u každého jedince. Prožívání plnohodnotného života a vzájemných vztahů určují kvalitu života každého z nás. Absence vztahů může přinášet negativní pocity a postupem času člověka stále více izolují (Matulayová in Sýkorová, Chytil, 2004, s. 228).

Každý člověk je od narození tvor společenský, tudíž neumí a také nechce být sám. Máme neustálou potřebu sounáležitosti a také intimního kontaktu s druhými lidmi. Na druhou stranu si však i každý z nás pečlivě střeží to nejnějnější já (Kaiserová, 2005, s. 8). Vyskytují se životní situace, které mají za následek nedobrovolnou samotu, která může být vnímána jako osamělost. K těmto faktorům patří např. rozvod manželů či rozchod partnerů, smrt blízké osoby nebo také osamostatnění dospělých dětí apod. Nedobrovolná samota může vyústit v osamělost a přináší pocity zklamání. Osamělost je také často spojována s emocionálními a psychickými jevy, které v některých případech mohou vést k pocitu nepochopení, izolaci, odcizení, pocitu vyřazení ze společnosti nebo pocitu, že se nám nedostává lásky. Člověk má často pocit beznaděje z toho důvodu, že nemůže své určité životní události ovlivnit (Matulayová in Sýkorová, Chytil, 2004, s. 229).

Pokud se máme dále věnovat osamělosti seniorů, je nezbytné si nejprve lépe přiblížit rozdíl mezi osamělostí a samotou, jejichž význam je často spojován. Samotu můžeme charakterizovat jako stav, při kterém je člověk sám a je odloučený od okolního světa. Každý z nás, se již ocitl v osamění nebo zažíval pocit osamělosti, to však neznamená, že musel být odloučený od ostatních lidí. Přestože vyhledáváme společnost (styk s druhými lidmi), objevují se v našem životě okamžiky, kdy potřebujeme a rádi trávíme čas sami a samotu tak vyhledáváme. A právě v tomto případě, i když jsme izolováni od ostatních lidí, nemusíme prožívat pocit osamocení (Pichaud, Thareau, 1998).

Příčiny osamělosti mohou být u každého člověka jiné. To stejné bychom mohli také říci u následných reakcí na osamělost, které jsou u každého člověka individuální. Někteří jedinci tento nový stav prožívají negativně, propadají smutku a stávají se pasivními. Tyto reakce jsou nejčastěji vyjadřovány pláčem, spánkem, přejídáním se, popíjením alkoholu či v nejkrajnějších případech také užíváním drog. Zatímco na druhé straně mohou být reakce na osamělost pozitivnější a její prožívání aktivnější. Mnoho jedinců se často věnuje ve svém volném čase svým zálibám, cvičí, studují, navštěvují kulturní akce a snaží se navázat sociální kontakt.

Za jeden z nejvhodnějších způsobů předcházení osamělosti je považováno formování pevných přátelství a dobrých vztahů (Výrost, Baumgartner, 2001, s. 125).

Jedním z dalších negativních dopadů představuje **zneužívání strachu seniorů** z koronavirové pandemie. Na seniory odjakživa cílili tzv „šmejdi“, kteří zneužívají důvěřivosti a nezkušenosti starších lidí a často jim podávají lživé informace. Od nabídek předraženého a nefunkčního zboží po telefonu, nabídek aukce o dodávkách nejvýhodnější energie či podomní prodej apod. V krajních případech stačí pouhý telefonický souhlas se zasláním určitého dárku v podobě medaile, mince, náhradních břitů a člověk si nedorozuměním zajistí jejich pravidelné dodání. Obchodníci necílí odběratele obdarovat, ale chtějí z nich zajistit stále odběratele svého zboží (dtest.cz, 2020).

Není tomu jinak ani při této pandemické situaci. Onemocnění COVID-19 a sním spojená protiepidemická opatření nahrávají „šmejdům“ přímo do karet. Při této příležitosti dochází často ke zneužití důvěryhodnosti seniorů, s pomocí řady nástrojů a svých vychytávek, které používají, se snaží k seniorům dostat co nejlíže. Na ochranu před onemocněním prodejci přichází jednak s potravinovými doplňky, které mají mít údajně deklarované léčebné účinky proti koronaviru, nebo také speciální dezinfekční gely na ruce, místo kterých je v lahvičkách obsažena pouze citronová voda. Rozmohl se také prodej speciálních amuletů s cílem ochránit občany v boji proti koronaviru. Ačkoliv prodejci porušují klamáním občanů zákon a dopouštějí se zakázané nekalé obchodní praktiky, nedochází k jejich útlumu, a právě vyskytující se situace onemocnění COVID-19 těmto klamavým prodejcům napomáhá. Zprostředkovatelské e-shopy se nestaly výjimkou. Jejich webové stránky se obvykle tváří jako klasický e-shop s nabídkou roušek, respirátorů či jiných ochranných pomůcek, avšak spotřebitel již uzavírá smlouvu s třetím subjektem, zpravidla z Číny. V případě vyskytnutí problému nedochází k jeho nápravě. Prodejce odmítá problém řešit, což je však v rozporu se zákonem. Právo na odstoupení od smlouvy může spotřebitel uplatnit přímo vůči e-shopu, avšak komunikace je často velmi náročná a zboží přichází s velkým zpožděním (dtest.cz, 2020).

Zvláštní pozornost také zaslouží **online placené seznamovací společnosti**, na jejichž základě nabízí seniorům zahnat samotu. Za negativní stránku tohoto způsobu seznámení je považováno automatické časté prodlužování členství, o kterém nebyli senioři dostatečně informováni předem. I když může být pro seniory samota tíživá, stažené peníze za nechtěné členství z ní nikoho nevysvobodí, a proto je nezbytné registrace u podobných seznamovacích společností velmi zvážit. V těchto případech je důležité, aby senioři sledovali informace týkající se koronaviru pouze z ověřených zdrojů, jako jsou stránky Ministerstva zdravotnictví

České republiky, Vlády České republiky nebo také ze Státního zdravotního ústavu a dalších resortů (dtest.cz, 2020).

Dopady koronavirové pandemie **se snažily ulehčit seniorům také obce**. Zajištění nákupů, léků či jiných životně nezbytných věcí patřily mezi významné kroky obcí za účelem zpomalení šíření nákazy, které souvisí s ochranou seniorů v dané obci. Jednotlivé obce často samy přispěly pro ochranu svých občanů formou dobrovolnické činnosti, a to ve formě šití roušek, zajištění nutných ochranných pomůcek pro starší občany, služby nákupu a rozvozu jídla nebo také zajištění dezinfekčních prostředků. Nicméně každá obec mohla pomoc uchopit po svém. Obrovská sousedská solidarita a chuť pomáhat se staly hybnou silou roku 2020, která poukázala na spousty ochotných, šikovných a obětavých lidí mezi námi. V neposlední řadě obce svým občanům nabízí pomoc seniorům při registraci očkování proti onemocnění COVID-19.

3.3 Dobrovolnické aktivity

Koronavirová pandemie přivedla všechny občany do situace, kterou nikdo z nás doposud pravděpodobně nezažil. Na základě protiepidemických opatření se ocitáme sevření v rukou koronaviru, který nám neumožňuje žít „normální“ život a omezuje nás v běžných činnostech a zájmových aktivitách. I přes náročné období je důležité neztrácet naději, nezoufat a zejména neupadat do nečinnosti. Řada dobrovolnických organizací v průběhu pandemie vytvořila pro občany, zejména starší osamělé osoby, doporučení, jak zvládnout nouzový stav v době pandemie či příručky s radami, jak nejlépe přežít karanténu a zůstat stále aktivní.

Pohled je dále zaměřen frontálně na vybrané organizace poskytující pomoc seniorům tím, že dobrovolnickou činnost připravují nebo se jí přímo věnují či poskytují.

Český Červený kříž

Český červený kříž (dále jen ČČK) působí od samého začátku aktivně ve všech zemích, kde je jeho činnost v rámci pomoci s epidemií COVID-19 potřeba, včetně České republiky. Prostřednictvím svých webových stránek www.cervenykriz.eu aktivně poskytuje informace vedoucí ke snížení nákazy a jejímu předejití. Dále také ČČK vybízí občany k dárcovství krve či krevní plazmy, která napomůže při léčbě nemocných lidí. V dalším kroku boje proti pandemii koronaviru vyškolil ČČK na **podzim roku 2020**, na základě usnesení vlády, pětset vojáků z povolání v základech péče o nemocného na lůžku, aby mohli být vojáci nápomocní ve zdravotních a sociálních službách (cervenykriz.eu, 2021).

ČČK ve spolupráci s FTV Prima **zahájil 21. 3. 2020** projekci s instruktážními videi s názvem **Modrý kód a ČČK osvětou v boji proti koronaviru** (cervenykriz.eu, 2020). Součástí této výzvy je kampaň #zvladnemeto, která na svém webovém portále www.zvladnemeto.cervenykriz.eu prezentuje odborné, konkrétní a prověřené informace, postupy a rady, jak se chovat, jak postupovat při tomto onemocnění. Všechny užitečné rady a tipy jsou rozdělené do jednotlivých sekcí jako jsou zdraví, psychohygiena, užitečné rady či hoaxy. Tento portál také nabízí seniorům možnost využití telefonní linky, v případě osamělosti či jiné potřeby a pro rodiče je možnost využití doučování pro své děti (zvladnemeto.cervenykriz.eu, 2021).

Charita České republiky

Dobrovolníci z jednotlivých poboček Charity České republiky vypomáhali seniorům zejména v první vlně koronaviru s nákupy potravin, hygienických prostředků a léků. Charita zajišťovala standardní službu nákupu pro osoby, které si nemohou základní životní potřebu zajistit sami. Ve spolupráci se skauty bylo možné také využít nabídky venčení psů. Z tohoto důvodu vznikl také program Dobrovolník na telefonu, který nabízel seniorům využít pravidelný bezplatný telefonický kontakt s dobrovolníky, jež tvořili zejména studenti či široká veřejnost (charita.cz, 2020).

Junák – Český skaut, z. s.

Skauti a skautky z celé České republiky se od začátku koronavirové pandemie zapojovali velmi aktivně, duší i tělem pomáhali vlastním a bližním. Jejich pomoc na jaře v roce 2020 spočívala ve formě osvěty v podobě infoletáků, šití a distribuce roušek, zajištění dezinfekcí, tisku ochranných štítů na 3D tiskárnách, jejich kompletace a následná distribuce, především však v pomoci seniorům formou nákupů či léků. Obohacující a záslužná práce dobrovolníků spočívala také při organizaci logistiky a call centra při přijímání poptávek pomoci od seniorů (skaut.cz, 2021).

Na podzim roku 2020 byl obnoven projekt s názvem Skautská pomoc, který propojuje skautské dobrovolníky a dobrovolnice na celostátní úrovni. Dobrovolníci jsou nápomocní ohrožené skupině lidí, ale také lidem v karanténě či COVID-19 pozitivním. Jedná se zejména o skautskou pomoc lékárnám a skautskou pomoc Lince seniorů, kdy Skautští dobrovolníci ve spolupráci s Linkou seniorů organizace Elpida zajišťovali každodenní potřeby seniorů a dalších ohrožených lidí v době pandemie COVID-19 z důvodu bezpečnosti a doporučení vyhýbat se místům s větší koncentrací osob na jednom místě (skautskapomoc.cz, 2021).

Lékaři bez hranic

Jelikož se Česká republika ocitla mezi jednou z nejvíce postižených zemí na světě z hlediska poměrného počtu nakažených, vypomáhali lékaři bez hranic v ČR již **od počátku listopadu 2020**, kdy ve spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí České republiky zahájili aktivity v ČR cílené na prevenci a kontrolu šíření infekce onemocnění COVID-19. Aktivity byly zaměřené na podporu pobytových zařízení sociálních služeb pro seniory. Mezi jednotlivé nabízené činnosti patřilo zejména zaškolení vedoucích pracovníků i zaměstnanců při správném dodržování hygienicko-epidemiologických opatření jako prevence nákazy a snaha o zamezení jejího šíření, předání zkušeností s celkovým úklidem, dezinfekcí a následnými postupy a doporučeními při používání ochranných prostředků, anebo také vhodná péče o klienty, kteří se ocitli v karanténě či izolaci, a s ním spojené zásady jejího dodržování apod. (lekari-bez-hranic.cz, 2021).

Projekt pobytových zařízení **byl v roce 2021** v České republice pozastaven, týmy z Lékařů bez hranic pracují na předání aktivit a jejich know-how dalším partnerům, kteří by v práci nadále pokračovali. Mezinárodní humanitární organizace Lékaři bez hranic vytvořila a spustila webový portál www.msfcovid19.cz, na kterém nalezneme potřebné materiály pro profesionály, kteří se ocitli v první linii při boji s pandemií COVID-19. Webová stránka přináší užitečné dokumenty, návody, instrukce, protokoly i podklady pro odbornou přípravu a jsou určeny pro všechny, kteří se zapojili do boje s pandemií, např. zdravotnická zařízení, personál v pečovatelských domovech pro seniory či zařízení pro osoby s postižením nebo také vězňice a uprchlické tábory (msfcovid19.cz, 2020).

Diakonie Českobratrské církve evangelické (dále jen ČCE)

Po vyhlášení nouzového stavu a přijetí prvních vládních opatření **v roce 2020** se Diakonie ČCE zapojila do dobrovolnické pomoci. Svou pomoc cílila zejména seniorům, kteří nemají možnost požádat někoho z rodiny či blízkého, s nákupem základního zboží tak, aby se zbytečně nevystavovali riziku nákazy a zůstali doma. Pod záštitou nově vytvořené aplikace Pomůžeme.si, na základě náboru a koordinaci, získala Diakonie větší počet dobrovolníků. Pro seniory, kteří se ocitli v izolaci z důvodu nebezpečí onemocnění COVID-19, daroval Výbor dobré vůle – nadace Olgy Havlová deset tabletů, které umožní seniorům online kontakt se svými rodinami a přáteli (diakoniespolu.cz, 2021).

Nadace Krása pomoci

První vlna pandemie a nouzový stav na jaře 2020 s sebou přinesla velmi pohotové a pružné jednání. Důležité bylo zejména podchytit rizikovou skupinu osamělých seniorů a upravit pravidelné aktivity směřující k nahrazení osobního kontaktu, kontaktem telefonickým či emailovým. Práce v terénu se stala prioritou a ve spolupráci s partnery a dobrovolníky se realizoval rozvoz potravin, léků, a především ochranných pomůcek. Pro nejohroženější klienty byl zajištěn denní rozvoz teplého oběda zdarma po dobu dvou měsíců. Pandemická situace byla pro všechny zcela nová a neznámá. Poskytování komplexního poradenství, uklidňování seniorů a vysvětlování aktuálního dění bylo stěžejní. S domovy pro seniory byl navázán bližší kontakt na celorepublikové úrovni. Cílená byla zejména pozornost na domovy, které se dobrovolně uzavřely do karantény (krasapomoci.cz, 2020)

Při první vlně koronavirové pandemie Nadace Krása pomoci překonala úspěšně dopady krize a již **při druhé vlně pandemie** byla silnější. Cílené byly zejména nákupy, zajištění léků a ochranných pomůcek, ale především se nadace soustředila na stále přibývajících problematiku sociální izolace seniorů. Práce v terénu je velmi náročná, a proto nadace spojila své síly a rohlik.cz se stal novým partnerem v pomoci seniorům. Zbylé kredity darované zákazníkům, jež chtěli seniory podpořit, posloužily k online nákupu a jeho doručení až k seniorovi domů. Setkáváme se s dalším projektem „**figurky Dobrouška a Dobroušek**“, jež chtějí ve spolupráci s Flami za pomoci darování figurek rozšířit radost a pozitivní energie do domovů pro seniory a osamělých obydlí. Prostřednictvím figurek chtějí seniorům vzkázat podporu, a že jsme tu s nimi, i přes nepříznivé podmínky pandemie a absence osobního kontaktu. Do projektu šití figurek se zapojila široká veřejnost dobrovolníků a bylo obdarováno přes pětset seniorů. Nadace také nezapomíná na pečovatele z domovů pro seniory, jimž jako poděkování za jejich ochotu a skvělou práci rozdali osm Flaměnek (krasapomoci.cz, 2021).

Z důvodu stále pokračující pandemie a uzavření domovů pro seniory spojila nadace síly s dalšími partnery. Uzavřené domovy seniorům neumožňují návštěvu přírody. Zprostředkované pokojové květiny ve spolupráci s Haenke mají alespoň seniorům navodit bližší pocit přírody. Dodáním počítačů do domovů napříč celou Českou republikou zajistili mnoha seniorům kontakt se svými nejbližšími. Omezený rozsah aktivit v období pandemie je daleko vyšší, nadále probíhající projekt „**Virtuální realita proti samotě**“ umožnila seniorům z Domova pro seniory Chodov po celý podzim roku 2020 hrát hry, cestovat či relaxovat, vše za pomoci virtuální reality. Na podporu seniorů byl v listopadu 2020 také uspořádán již druhý virtuální běh (krasapomoci.cz, 2021).

Adra o.p.s

Adra poskytuje nadále svou pomoc, stejně jako v **první vlně koronavirové pandemie**, kdy vypomáhá zejména potřebným. Nákupy seniorům a lidem v karanténě, vyzvedávání léků či doučování dětí jsou hlavní náplní práce. Nově se jako naléhavé ukazuje také potřeba pomoci v rámci zdravotních či sociálních zařízení, kdy, již práce pracovníku nestačí z důvodu přetížení. Dobrovolnickou pomoc poskytují po celé České republice. Dobrovolníci s klienty tráví čas, jsou podporou, nebo také vypomáhají personálu při potřebné práci v kuchyních či prádelnách. Lidem, vyskytujícím se v karanténě či nedobrovolné izolaci v osamění, se snaží poskytnout kontakt alespoň přes online prostředí či telefonicky, ve snaze jim ulehčit náročnou situaci (adra.cz, 2020).

Roušky svépomocí

Iniciativa, vzniklá na webových stránkách www.damerousky.cz na počátku **koronavirové pandemie 2020**, stojí za projektem online mapy, která propojila všechny obyvatele, kteří shání či nabízí roušky koupené či vyrobené svépomocí. Z důvodu nedostatku ochranných prostředků vznikl podnět propojit roušky s těmi, kteří je potřebují. Myšlenka komunitní mapy prezentovala jednak výrobce roušek, ale také distribuční místa a instituce s aktuálním nedostatkem roušek či místa, kde bylo možné obdržet a vyzvednout chybějící materiál na jejich následnou výrobu. Projekt se následně stal také inspirací pro všechny zahraniční země v rámci dobrovolnické činnosti (damerousky.cz, 2020).

Výše jsou vyjmenovány některé dobrovolnické aktivity, neboť pokud bychom chtěli uchopit všechny dobrovolnické aktivity, rozsahem by se jednalo a samostatnou diplomovou práci.

3.4 Linky na pomoc seniorům

Koronavirová pandemie v České republice se výrazně projevila na lidské psychice seniorů. Ztráta sociálního kontaktu má neblahý vliv na zdraví a psychický stav starších osob. Sociální izolace či odloučení, může představovat úplně stejné riziko, jako samotná koronavirová nákaza. Také strach o vlastní zdraví či zdraví svých nejbližších, strach o své ekonomické zabezpečení nebo dokonce obavy z pouhého pobytu venku, se na spoustě lidí podepsaly zejména po psychické stránce. Je výborné, že na tuto skutečnost flexibilně reagoval stát, ale také neziskové organizace, které zřízením telefonních linek, se snažily minimalizovat strach a obavy seniorů. Byla vidět velká vlna solidarity, kdy pomoc s poskytnutím potřebných informací, rada či pouhé

vyslechnutí a podpora volajícího po telefonu, se tak stala důležitým pozitivním krokem působící na lidskou psychiku.

Linka 1221

Bezplatná informační linka, součástí Chytré karantény, je nápomocná při otázkách týkajících se onemocnění COVID-19. Zároveň také linka zahájila v roce 2021 pomoc seniorům s registrací na očkování. Období nouzového stavu a povinná karanténa v souvislosti s koronavirovou pandemií může přinášet nepřiměřenou zátěž na lidskou psychiku. Lidé se proto mohou obrátit na informační linku a využít služby první psychické pomoci (reformapsychiatrie.cz, 2020).

Linka seniorů Elpida o.p.s

Linka seniorů slouží jako telefonická krizová bezplatná anonymní pomoc pečující o seniory, a také o osoby v krizi. V případě pomoci je dostupná bezplatná anonymní telefonní linka na čísle +420 800 200 007, na které kvalifikovaní pracovníci poskytují volajícímu důvěrný prostor pro sdílení svých pocitů, a také možnost odpovídání otázek, získání kontaktů na další služby či instituce. Své požadavky a otázky mohou senioři zasílat také formou e-mailové pošty nebo online chatu. Tým dobrovolníků, pod záštitou Linky seniorů, nabízí od 15. 1. 2021 také pomoc seniorům s registrací k očkování proti onemocnění COVID-19 (elpida.cz, 2021).

Z důvodu omezeného kontaktu zapříčiněného protiepidemickými opatřeními vznikl pod záštitou organizace pro seniory projekt „**Elpida do domu**“, který seniorům přenáší programy z obou poboček Centra Elpida až do seniorova obýváku. Lektoři nabízí cvičení, různé jazykové kurzy, přednášky, poradny a mnoho dalšího, a to vše online z pohodlí domova (elpida.cz, 2021).

Život 90, z.ú. – Linka důvěry Senior telefon

Linka důvěry je nápomocná klientům starším šedesáti let v překonání těžké, životní, tíživé situace. Jedná se o bezplatnou anonymní informační linku a odbornou linku důvěry na telefonním čísle +420 800 157 157, která byla zřízena na jaře 2020. (zivot90.cz, 2021). Následně v lednu 2021 byla zřízena také informační linka k plánované registraci na očkování proti COVID-19 (zivot90.cz, 2020).

Dne 18. listopadu 2020 odstartovala také virtuální kampaň na pomoc seniorům, která nese název „**Pošlete objetí tam, kde je osamělá náruč**“. Tato kampaň vznikla pod záštitou organizace Život 90 a je cílená pro všechny seniory a seniorky, kteří se ocitli sami v izolaci v důsledku opatření pandemie COVID-19. I když se senioři nachází v době s omezeným

kontaktem, je velmi důležité dát seniorům najevo, že na nich záleží. Lidé mohou v rámci této kampaně zasílat virtuální objetí ve formě finančních prostředků, které budou následně využity na zajištění potřeb seniorů. Touto kampaní se snaží Život 90 rozšířit povědomí o tom, že senioři a seniorky si také zaslouží pozornost druhých lidí a v této souvislosti se organizace snaží také získat finanční prostředky na podporu služeb, které jsou v rámci Života 90 poskytovány (zivot90.cz, 2020).

Charita České republiky – krizové linky

Charita České republiky provozuje celkem sedm krizových linek po celé České republice, na které se mohou lidé obrátit a svěřit se svými obavami a úzkostmi (charita.cz, 2021).

Diakonie Českobratrské církve evangelické – krizová linka

Situace spojená s nouzovým stavem a vládními opatřeními prohloubila u mnoho starších lidí pocity smutku, strachu, nejistoty, beznaděje a především samoty. Z toho důvodu se tým krizových pracovníků a psychologů SOS centra rozhodl na nově zřízené bezplatné krizové lince poskytovat poradenství a psychologickou podporu po celý týden. Krizová linka Diakonie ČCE +420 800 567 567 se stala součástí spotové kampaně vysílané Českou televizí (skp.diakonie.cz, 2021).

V reakci na telefonáty a zprávy o izolaci seniorů vznikla iniciativa „**Dopisy pro radost**“. Senioři v pobytových zařízeních museli překonávat obtížné chvíle plné samoty, neboť protiepidemická opatření, především vyhlášení celostátního zákazu návštěv, s sebou přinesla velmi bolestné odloučení od rodin a prožívání osamělosti. Pro malé ulehčení tíživé situace Diakonie ČCE zorganizovala psaní dopisů osamělým seniorům, do nichž se zapojila celá široká veřejnost. Autorem dopisu se totiž mohl stát úplně každý. Povzbudivá slova, obrázky či milé vzkazy psané dětmi putovaly seniorům žijícím v pobytových službách. Do iniciativy se zapojilo celkem šestnáct pobytových zařízení pro seniory z celé České republiky. Do domovů byly dopisy doručeny v elektronické podobě, pečovatelé nebo sociální pracovníci následně vybírali ty dopisy, které nejlépe vystihovaly zájmy klientů a v tištěné podobě byly klientům předány (diakoniespolu.cz, 2020).

Nadace Krása pomoci – Psychoterapeutická linka Sluchátko

Na podzim roku 2020 odstartoval nový projekt psychoterapeutická linka Sluchátko, která je cílena do domovů pro seniory, nemocnic či na seniory žijící v domácnosti. Možnost využití psychoterapeutického poradenství je anonymní a seniorům je poskytnuta taková pomoc, aby na

svá trápení již nebyli sami a byli nasměrováni správným směrem tam, kde potřebnou pomoc získají. V rámci projektu „**Spolu na drátě**“ nabídli pomoc při telefonování také známí herci. Seniori měli možnost v rámci telefonického hovoru přijít do kontaktu s herci, které doposud vídali pouze na svých obrazovkách. Herci tímto krokem zprostředkovali seniorům izolovaným doma potěšení a nezapomenutelný zážitek (krasapomoci.cz, 2020).

Anděl na drátě, z.ú. – Linka pomoci seniorům

Mnoho seniorů se ocitá ve stále větší sociální izolaci zapříčiněné protiepidemickými opatřeními. Osaměle žijící seniori mohou zažívat v důsledku izolace tíživé pocity úzkosti, strachu a neporozumění neustálému přísunu nových informací. Ty mohou následně vést až ke zhoršení jejich zdravotního stavu. Linka seniorů Anděl na drátě +420 800 555 655 poskytuje podporu a pomoc svých asistentů stále na blízku. Po telefonickém zavolání nebo prostřednictvím e-mailové adresy klientovi aktuální situaci vysvětlí, pomohou či nasměrují správným směrem. Projevenou empatií či vlídným slovem seniory povzbudí (andelnadrate.cz, 2021).

Adra o.p.s. – Linka pomoci seniorům

Linku sociální pomoci zaměřenou na seniory obnovila Adra ve spolupráci s městem České Budějovice. Na telefonním čísle +420 702 168 593 poskytuje Adra nezbytnou pomoc, zajištění nákupu základních potravin a léků, ale také potřebné informace týkající se koronavirové situace (adra.cz, 2020).

Shrnutí

Od začátku pandemie byla seniorům nabízena pomoc od státu, obcí, neziskových a dobrovolnických organizací a dalších formálních či neformálních sdružení. Všechny tyto 55 subjektů vytvářely aktivity pro zmírnění dopadu koronavirové pandemie.

4 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

Výzkumná část diplomové práce je zaměřena na to, jaký dopad měly/mají vládní opatření na život seniorů v době koronavirové pandemie. Výzkumné šetření bylo ztíženo nouzovým stavem, který na území České republiky probíhal v období od 12. března 2020 do 17. května 2020 a následně v období od 5. října 2020 do 11. dubna 2021. Ten totiž omezil přímý kontakt se seniory, jakožto cílovou skupinou. I přes značně ztížené podmínky se však podařilo kontaktovat vybrané respondenty, kteří se chtěli do výzkumného šetření zapojit.

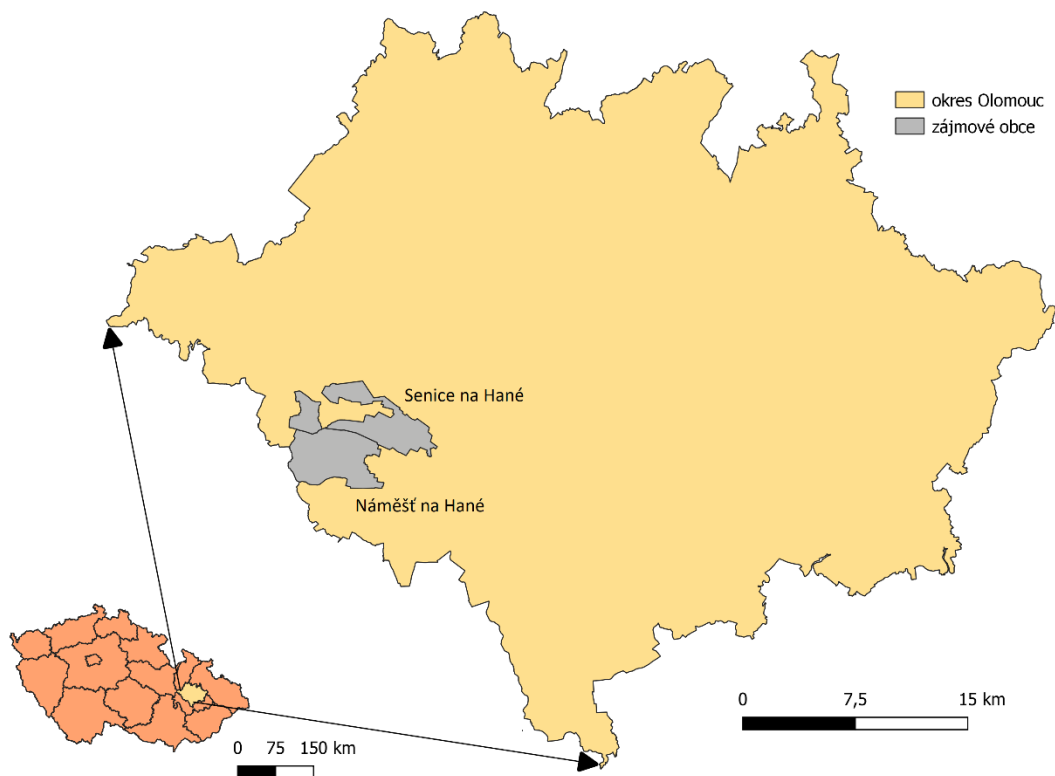
4.1 Základní údaje o zájmových obcích

Následující kapitola se věnuje základním údajům o zájmových obcích, mezi něž patří také demografické údaje o seniorech žijících v daných obcích. Mezi zájmové obce byla vybrána obec Senice na Hané a městys Náměšť na Hané. Obě obce se totiž nachází v blízkosti bydliště autorky.

Obec Senice na Hané leží v rovinaté části přibližně 18 km severozápadně od okresního města Olomouc a 10 km jihovýchodně od města Litovel. Obec se rozprostírá na březích říčky Blaty a je členem sdružení obcí mikroregionu Litovelsko a Regionu HANÁ. Obec Senice na Hané se skládá ze tří částí, jež jsou zastavené, a to ze Senice na Hané, Odrlic a Cakova (senicenahane.cz, 2021). K 1. 1. 2020 žilo v obci celkem 1 774 obyvatel. Ke stejnému datu z celkového počtu obyvatel žilo v Senici na Hané **377 seniorů** (obyvatel starších 65 let) (czso.cz, 2020).

Sousední **městys Náměšť na Hané** se nachází asi 3 km od obce Senice na Hané. Městys Náměšť na Hané je taktéž obcí Olomouckého kraje a leží asi 14 km západně od okresního města. Náměští protéká potok Šumice, jež pramení v nedalekých kopcích u obce Luká (namestnahane.cz, 2021). K 31. 12. 2020 žilo v městyse celkem 2 138 obyvatel. Ke stejnému datu z celkového počtu obyvatel žilo v Náměšti na Hané **435 seniorů** (obyvatel starších 65 let) (czso.cz, 2020).

Obě tyto zájmové obce byly vybrány pro rozhovory se starosty obcí, kteří v rámci osobních rozhovorů pohovořili o konkrétně realizovaných opatřeních v rámci jejich obce.

Obrázek č. 3 Mapa zájmových obcí (zdroj: vlastní zpracování)

4.2 Cíle a problémy výzkumného šetření

Hlavním cílem mé diplomové práce je zkoumat dopad vládních opatření v době koronavirové pandemie na život seniorů.

Byly stanoveny dílčí cíle:

- Zkoumat dopady vládních opatření na seniory žijících v přirozeném prostředí.
- Analyzovat dopady vládních opatření na život seniorů na vesnici.
- Zjistit, jak se změnil život seniorů ve vybrané pobytové službě pro seniory.

Stanovení výzkumných otázek:

1. Jak omezila vládní opatření seniory v jejich životě?
2. Jakou formou byli senioři seznamováni s realizovanými vládními opatřeními?
3. Jaké náhradní možnosti mohli senioři využít pro kontakt s rodinou?
4. Byly pro seniory zajištěny základní potřeby obcí nebo rodinou?
5. Byli senioři ovlivněni v rámci činnosti/působení v domově?
6. Jaký dopad měla vládní nařízení na běžný chod domova pro seniory?

4.3 Metodologie, organizace výzkumu a cílové skupiny

Pro výzkumné šetření byla zvolena **kvalitativní metoda výzkumu**, kdy filozofickým základem kvalitativně orientovaného pedagogického výzkumu je fenomenologie, která zdůrazňuje subjektivní aspekty jednání lidí a připouští existenci více realit (Chráska, 2016, s. 29). Kvalitativní přístup je spíše subjektivně zbarven, vychází ze zkušeností a názorů výzkumníka a přináší určitý a jasný obraz skutečnosti. Poskytuje rovněž hlubší poznání skutečnosti, přehlednost a stručnost výsledků výzkumu (Chráska, 2016, s. 230).

Pro kvalitativní přístup je charakteristický proces pochopení založený na odlišných metodologických tradicích zkoumání daného společenského nebo lidského problému, přičemž badatel vytváří souhrnný holistický obraz, analyzuje odlišné druhy záznamů, oznamuje názory účastníků výzkumu a výzkumné šetření realizuje v přirozených podmínkách (Hendl, 2012, s. 48).

Jedná se o metodu, u níž je důležité vědět, kdo provádí výzkumné šetření, jaké jsou jeho výchozí hlediska, za jakým účelem se realizuje výzkum, a jakým způsobem analyzuje data (Švaříček a Šed'ová, 2014, s. 12).

Kvalitativní přístup představuje proces zkoumání jevů a problému v původním prostředí, jehož cílem je získat souhrnný obraz těchto jevů založený na hlubokých datech a osobitém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Úmyslem výzkumníka, jež provádí kvalitativní výzkum, je prostřednictvím celé řady postupů a metod rozkrýt a představit to, jak lidi chápou, prožívají a tvoří sociální realitu (Švaříček a Šed'ová, 2014, s. 17). Kvalitativní metoda byla vybrána s ohledem na zvolené téma a také z důvodu omezeného počtu respondentů v této souvislosti.

V obvyklém případě výzkumník na začátku kvalitativního výzkumu vybírá výzkumné téma a stanoví výzkumné otázky, jež může v průběhu výzkumu, sběru dat a jejich analýzy upravovat nebo doplňovat. Na základě těchto stanovisek je kvalitativní výzkum někdy považován za emergentní či flexibilní typ výzkumu (Hendl, 2012, s. 48).

Pro získání hlubšího poznání skutečnosti a přesnějších informací byla zvolena metoda sběru dat pomocí **polostrukturovaného rozhovoru**, jež patří mezi nejrozsáhlejší podoby rozhovoru. Před realizací polostrukturovaného rozhovoru se považuje za důležité vytvořit tzv. jádra rozhovoru, tedy vytvořit minimum jednotlivých otázek, které chce tazatel probrat na základě předem stanovených okruhů otázek. Umožňuje nám též měnit pořadí připravených otázek a v průběhu rozhovoru následně reagovat na odpovědi účastníka, vycházející z kontextu kladení otázek. Doporučuje se také využití tzv. *inquir*. Ty slouží k upřesnění či vysvětlení

odpovědi účastníka a tazateli umožňují klást doplňující otázky a rozpracovat téma do větší hloubky pro získání potřebných informací (Miovský, 2006, s. 160).

Pro správné vedení rozhovoru je důležité klást důraz na jeho začátek a jeho konec. V úvodu rozhovoru je nezbytným krokem navození příjemné atmosféry a prolomení psychické bariéry, která může být s rozhovorem spjatá. Účastníkovi rozhovoru je vhodné poskytnout informace o účelu otázek a zajištění jeho souhlasu se záznamem. V průběhu rozhovoru bychom měli informovat účastníka, jak rozhovor plyne, jestli se držíme tématu a daného cíle, kterého chceme dosáhnout (Hendl, 2012, s. 167). Správně vedený rozhovor se odráží na základě příjemné atmosféry mezi výzkumníkem a účastníkem, kteří se cítí jako rovnocenní partneři. Samotný závěr rozhovoru může při loučení přinést podstatné informace, je proto důležité jej neopomíjet (Hendl, 2012, s. 170).

Výzkumného šetření s využitím polostrukturovaných rozhovorů se zúčastnilo celkem osm respondentů. V průběhu měsíce února 2021 byly vytyčeny výzkumné otázky, na základě nichž byly vytvořeny oblasti, a k nim následný scénář jednotlivých otázek, které vedou k zodpovězení stanovených výzkumných otázek pro dané tři oblasti polostrukturovaných rozhovorů. Za pomoci pilotního rozhovoru byly jednotlivé otázky dovedeny k lepší srozumitelnosti a dokonalosti.

Hromadný sběr dat výzkumného šetření probíhal v průběhu března a dubna roku 2021. Před realizací rozhovorů byli všichni respondenti ujištěni o zachování anonymity a využití získaných dat výhradně po účely diplomové práce. Na úvod rozhovoru byla respondentům nejdříve položena otázka, zda souhlasí s jeho záznamem. Všichni respondenti se záznamem souhlasili.

Výzkumný soubor šetření tvoří tři cílové skupiny. **První cílovou skupinu** výzkumného šetření představují **senioři žijící v přirozeném prostředí** (ve svých domácnostech). Respondenti byly vybráni pomocí metody záměrného výběru. Jedná se o metodu, na základě které jsou vybírání výhradně ti respondenti, kteří splňují konkrétní kritéria či soubor kritérií a s výzkumným šetřením taktéž souhlasí (Miovský, 2006, s. 135). Významnými faktory pro výběr cílové skupiny v rámci výzkumného šetření byl věk seniora, který byl nejméně 75 let. Dalším kritériem pro výběr respondentů byla jejich dostupnost, proto byli vybráni respondenti ze Senice na Hané, kde žije také autorka práce. Zvolení respondenti jsou zastoupením výběrového souboru výzkumného šetření. Pro výzkumné šetření bylo osloveno pět seniorů žijících v domácím prostředí. Rozhovory byly realizovány převážně v místě bydliště respondentů, pro ně přirozeném příjemném prostředí v domácnosti či na zahradě. Vše za dodržení přísných hygienických podmínek.

Z důvodu zachování anonymity odpovědí respondentů v rámci výzkumného šetření budou respondenti označováni písmenem „S“ jako senioři v přirozeném prostředí. Respondenti budou dále číselně rozlišeni, a to S1 až S5.

V následující tabulce je uveden přehled jednotlivých respondentů z výzkumného šetření první oblasti A – senioři žijící v přirozeném prostředí.

	Respondent				
	S1	S2	S3	S4	S5
Pohlaví	žena	žena	muž	muž	žena
Věk	78 let	76 let	75 let	79 let	77 let
Rodinný stav	vdova	vdova	vdovec	ženatý	vdova
Způsob bydlení	rodinný dům	rodinný dům	rodinný dům	rodinný dům	rodinný dům
Domácnost	bydlí s rodinou v rodinném domě	bydlí s rodinou v rodinném domě	bydlí sám v rodinném domě	bydlí s rodinou v rodinném domě	bydlí s rodinou v rodinném domě

Tabulka č. 1 Přehled respondentů výzkumného šetření oblasti A (zdroj: vlastní zpracování)

Druhou cílovou skupinu výzkumného šetření tvoří **starostové ze zájmových obcí**. Pro výzkumné šetření byli záměrně osloveni dva starostové, první z vybrané obce Senice na Hané, jež je rodnou obcí autorky a dále ze sousedního městyse Náměšť na Hané. Rozhovory byly realizovány na Obecním úřadě Senice na Hané a na Úřadu městyse Náměšť na Hané. Vše za dodržení přísných hygienických podmínek. V Senici na Hané působí pan starosta ve své funkci již čtvrté volební období, a to od roku 2006, zatímco v městyse Náměšť na Hané působí paní starostka již od roku 1998.

Poslední **třetí cílovou skupinu** výzkumného šetření představuje **sociální pracovnice domova pro seniory**, která pracuje na pozici vedoucí sociální pracovnice necelý rok. Nastoupila do domova v květnu loňského roku 2020. Sociální pracovnice má vystudovanou Pedagogickou fakultu v Olomouci se zaměřením na pedagogiku – sociální práci, a to bakalářský obor. Magisterské studium má sociální pracovnice vystudované z jiného oboru, ne sociálního. Vzhledem ke svým zkušenostem a přímému kontaktu se seniory, se stala vhodným respondentem pro doplnění výstupu výzkumného šetření. Získané odpovědi pomohly dokreslit

celkový pohled na zkoumanou situaci. Rozhovor byl realizován v prostorách Domova seniorů František v Náměšti na Hané, v kanceláři sociální pracovnice, za dodržení přísných hygienických podmínek. Sociální pracovnice odpovídala na otázky týkající se celkového života seniorů v průběhu protiepidemických opatření v domově pro seniory.

4.4 Vlastní výzkumné šetření

Vlastní výzkumné šetření je rozděleno do třech oblastí. V **první oblasti A** jsou zpracovány výstupy z polostrukturovaných rozhovorů s pěti seniory žijícími v přirozeném prostředí, které jsou zaznamenány do tabulky a rozděleny do kategorií. Prostřednictvím zpracovaných výstupů z rozhovorů výzkumného šetření budou zkoumány dopady vládních opatření na seniory žijící v přirozeném prostředí. V **druhé oblasti B** jsou představeny výstupy z polostrukturovaných rozhovorů se starosty jednotlivých zájmových obcí, pomocí nichž bude analyzován dopad opatření na život seniorů na vesnici. **Závěrečná třetí oblast C** dokresluje celkový pohled na dopad protiepidemických opatření na život seniorů ve vybrané pobytové službě. K tomu dopomůže výstup polostrukturovaného rozhovoru se sociální pracovnicí z domova pro seniory.

OBLAST A – POLOSTRUKTUROVANÉ ROZHOVORY SE SENIORY ŽIJÍCÍMI V PŘIROZENÉM PROSTŘEDÍ

Celkem bylo zvoleno pět respondentů. Jedná se o seniory žijící v obci Senici na Hané, kteří jsou zastoupením výběrového souboru výzkumného šetření. Byli vybrány tři ženy a dva muži ve věkovém rozmezí 75-79 let. Všichni respondenti žijí v rodinném domě a bydlí se svojí rodinou, až na respondenta S3, jenž v rodinném domě bydlí sám. Většina respondentů přišla o svého životního partnera a žije již sama, mimo respondenta S4, který žije v manželství se svou ženou ve společné domácnosti.

Výstupy rozhovorů

Výstupy rozhovorů se seniory žijícími v přirozeném prostředí jsou pro lepší přehlednost rozděleny do následující tabulky.

		Respondent				
		S1	S2	S3	S4	S5
Kategorie	Denní režim	čas trávený doma	čas trávený doma	čas trávený doma	čas trávený doma	čas trávený doma
	Omezení	kontakt s lidmi, kulturní a společenské akce, bohoslužby	kontakt s lidmi, kulturní a společenské akce, lékaři	kontakt s lidmi, služby (kadeřník)	kontakt s lidmi, bohoslužby	kontakt s lidmi, ochranné pomůcky
	Pocity	osamění, chybějící kontakt	negativní dojem, chybějící kontakt	smíšené, chybějící kontakt	smíření, chybějící kontakt	optimismus, chybějící kontakt
	Informační zdroje	média, mají přehled o aktuálních opatřeních	média, mají přehled o aktuálních opatřeních	média, mají přehled o aktuálních opatřeních	média, mají přehled o aktuálních opatřeních	média, mají přehled o aktuálních opatřeních
	Výdaje	nemavýšeny	poznamenány	nemavýšeny, úspora	nemavýšeny, úspora	nemavýšeny
	Kontakt s rodinou	chybějící kontakt	chybějící kontakt	chybějící kontakt, bydlí sám	chybějící kontakt	chybějící kontakt
	Výhody, možnosti	ochranné pomůcky, navýšení důchodu,	ochranné pomůcky,	ochranné pomůcky, vyhrazená otevírací nákupní doba	ochranné pomůcky	ochranné pomůcky, nákupy seniorům
	Podpora	podpora ze strany rodiny, odborná pomoc, ochranné pomůcky od obce	podpora ze strany rodiny, ochranné pomůcky od obce	podpora ze strany rodiny, odborná pomoc, ochranné pomůcky od obce	podpora ze strany rodiny, ochranné pomůcky od obce	podpora ze strany rodiny, ochranné pomůcky od obce

	Obavy, strach	vnímá, zejména na začátku pandemie	vnímá	vnímá, zejména na začátku pandemie	vnímá	obavy nemá, pozitivní nálada, nemyslí na to
	Nemoc	neprodělal onemocnění, očkovaný první dávkou	neprodělal onemocnění, očkovaný první dávkou	neprodělal onemocnění, očkovaný první dávkou	neprodělal onemocnění, očkovaný první dávkou	prodělal onemocnění, nechá se naočkovat
	Budoucnost	setkání s kamarády, senior klub, nákupy	setkání s kamarády, posezení u kávy	výlety, setkání s celou rodinou,	posezení u piva či kávy, rodinné oslavy, výlety	obecní akce, návštěvy, posezení u kávy s kamarády

Tabulka č. 2 Výstupy z rozhovorů se seniory žijícími v přirozeném prostředí (zdroj: vlastní zpracování)

1. DENNÍ REŽIM

U většiny respondentů se denní režim v průběhu koronavirové pandemie omezil na pouhý pobyt doma, a trávení volného času převážně ve svých domácnostech. „Ze začátku, když začal koronavirus, tak jsem nechodila ani ven, ani nakoupit. Nakupovala mi rodina. Většinou jsem byla doma při televizi a nejráději poslouchala rádio a po obědě jsem si šla lehnout a odpoledne jsem si pustila zase rádio, televizi a nějaké luštění křížovek. Trávila jsem čas doma, nechodila jsem vůbec nikam, až nyní začínám chodit ven.“ (respondent S1). Taktéž respondent S5 trávil čas zejména doma. „Jsem pořád doma, akorát teď nechodím do obchodu, žádné služby nejsou, nenavštěvuji se s nikým, a hlavně teď ale čtu a koukám na televizi.“

U respondenta S3 neměla koronavirová pandemie výrazný vliv na jeho denní režim, neboť respondent žije sám ve své domácnosti a svůj volný čas tráví převážně doma. „Mě ten covid nijak nezasáhl, pro mě je stresující každá zima. Člověk je sám a nemůže ven, na procházky moc chodit nemůžu, protože mě bolí koleno hned. Režim se mi nějak nezměnil, jsem doma a já ožiju vždy až jarem, zima, ta je pro mě utrpení. Jaro mě tak nějak vždy nastartuje. Tím, že už pomalu začíná a občas už je hezky, tak se teď hlavně starám o zahradu, která se musí po zimě připravit a o včely, které jsou mým koníčkem.“

Naopak pro respondenta S2 byla změna denního režimu a svého dosavadního života velmi zásadní. V průběhu koronavirové pandemie respondent přišel o svého životního partnera a zůstala sama. „Život se mi změnil moc, protože jsem na podzim 2020 přišla o svého manžela a jsem najednou sama. Cítím se teď jako ve vězení, byla jsem jenom doma, přes zimu to bylo

špatné a teď na jaře, až bude práce na zahradě, tak to možná pro mě bude lepší a bude sluníčko.“

Pro většinu respondentů byla koronavirová pandemie tíživá zejména v zimním období, neboť nemohli trávit svůj volný čas na zahradách a zůstávali převážně uzavřeni ve svých domovech. *„Nejhorší byla teď ta zima, to mě omezovala hlavně, to nic nešlo, že jsme byli s ženou pořád doma.*“ (respondent S4).

2. OMEZENÍ

Všechny respondenty omezila vládní opatření zejména v kontaktu se svojí rodinou či blízkými. *„O naše rodinné pravidelné oslavy jsme na nějakou dobu přišli, omezili jsme je radši.*“ (respondent S4). Také respondent S3 uvedl: *„Nemohl jsem na návštěvu ke kamarádům, známým a rodině, všechno bylo omezené.*“

Rovněž omezení kulturních akcí, bohoslužeb, uzavření restaurací či veškerých služeb bylo pro respondenty velmi stěžující. *„Klub seniorů se nám zrušil tady v Senici na Hané, tam jsem chodila nejraději. Od srpna loňského roku 2020 jsme v klubu nebyli. Klub není a ani zatím nebude. Asi až bude rozvolnění hospod, tak potom možná. Ještě kostel se omezil, musíme se teď zapisovat dopředu.*“ (respondent S1).

„Je to na nic, i když mám přátele, nemůžu se s nimi stýkat. Omezilo mě to hlavně ve společenských aktivitách, kultuře, prostě ve všem, s manželem jsme pravidelně navštěvovali taneční zábavy, jezdili do lázní. Teď nikam nemůžu, nebyla jsem zvyklá být tak doma a teď nemám ani s kým. Chodili jsme s manželem tancovat, teď ta kultura je v patě a stejně bych sama nechodila už, ještě jsme jezdili do lázní do Luhačovic. S ostatníma jsem omezila kontakt, nestýkali jsme se. Doktory jsem nenavštěvovala, to jsem všechno vyřizovala přes telefony.“ (respondent S2).

„Tím, že jsem si nemohl jet sám nakoupit nebo také k holiči, celkově ty služby, že nefungovaly.“ (respondent S3).

Vládní opatření omezila respondenta S5 též při nošení ochranných pomůcek. *„Není to pro mě moc příjemný mít tu roušku, vzhledem k tomu, že se mi špatně v tom dýchá a nemůžu se setkávat s rodinou, to mi hodně vadí, a že nikam nemůžu.*“

3. POCITY

Rozdílný pohled vnímají respondenti při působení koronavirové situace na jejich psychiku, při které se projevují zejména pocity osamění. Respondent S1 zmínil: *„Celkem někdy*

i přemýšlím a někdy mě to rozčiluje, že ten člověk je pořád sám. Je to už moc dlouhé, ale hlavně kdyby už bylo to sluníčko a to jaro.“

Na respondenta S2 působí koronavirová situace negativním dojmem, kdy zdůrazňuje především působení vlivu médií na lidskou psychiku. *„No, negativně. To ti můžu říct, že negativně, protože to nestojí ani za psí štěk. Na psychiku, na všechno to působí, to je nejhorší ta psychika, když jenom člověk slyší furt v televizi a na počítači si to čte, tak prostě to není dobrý pro žádného člověka, to nejde poslouchat celý den. To už musí každému lézt na nervy, né jenom mně. Zprávy už si pouštím jen okrajově teď. Radši si pouštím písničky a takový věci, než bych poslouchala jedno a to samý. Negativní je to, že jsem zůstala sama.“*

Naopak respondent S3 zastává názor, že pokud je zaměstnaný prací, tak se na koronavirovou situaci nezaměřuje, avšak sám dodává, že jsou dny, kdy na něj celá situace dolehne. *„Jak můžu venku dělat, tak to nevnímám, jsem myšlenkama jinde, nezaměřuji se na to dění, ale jsou dny, kdy je mi z celé situace na nic.“*

Já si myslím, že to беру tak nějak, jak to je, smíření s tím. Člověk to taky musí dodržovat, no musíme poslouchat, to se nedá nic dělat, jinak by byli všichni nemocní. Ještě mám taky problém s tou rouškou, člověk to pořád někde zapomíná, se musím vždy vrátit (smích). Už jsem z toho takový hloupý.“ (respondent S4)

Respondent S5 se přiklání rovněž k názoru, kdy z koronavirové situace nemá špatné myšlenky a snaží se myslet pozitivněji. *„Nemám z toho nějaký špatný myšlení, snažím se být optimistická a nemyslet na to nejhorší.“*

Všem respondentům v době koronavirové pandemie chybí především kontakt, ať už se svou rodinou, blízkými či se svými kamarády. *„Kamarádky, a hlavně zbytek mé rodiny, že sem nechodili ostatní vnoučata a pravnoučata. Jsem se bála, aby sem jezdily, takže to bylo velký omezení, to mi moc chybělo. Ani na Velikonoce.“ (respondent S1).*

„Nejvíce mi chybí manžel. Je to pro mě moc těžké, navíc nikam nemůžu a jsem zavřená jen doma, tak to stojí za nic. Už to nikdy nebude jako dřív, s manželem jsem přišla o naši zábavu tancování a nemám teď s kým, sama nikam chodit nebudu, ale aspoň bych mohla někam vyrazit s kamarádkou, chybí mi moc kontakt s lidmi.“ (respondent S2).

„No chybí mi hlavně vnoučata bych řekl a pravnouče, teď už má víc jak rok a viděl jsem ho snad jen dvakrát za celou dobu. Ten kontakt, hlavně s rodinou jsme se nescházeli, s nikým jsme se radši neviděli.“ (respondent S4).

Všichni vnímají chybějící kontakt s druhými lidmi jako jeden z nejvíce negativních dopadů celé pandemie. Společné kontakty s ostatními respondenti omezili z důvodu možného rizika nákazy onemocněním COVID-19, a také kvůli vládním opatřením a jejich následnému

dodržování. „*Asi to setkávání, druhá rodina radši za mnou nejezdí, abych to nechytla a setkání s ženskejma mi chybí tady u nás v Senici.*“ (respondent S5).

V případě respondenta S3 je kontakt s druhými lidmi stěžující, jelikož jako jediný z respondentů bydlí sám bez své rodiny. „*Co bych řekl, ty kontakty no hlavně, kontakt s lidmi, tím, že jsem tu pořád sám, to je na nic, tak to mi chybí, ani se sousedem jsme se moc nevidali, jen občas, než dostal covid, a to jsem tam chodil se strachem vždy s rouškou aspoň.*“

4. INFORMAČNÍ ZDROJE

Vcelku jednoznačné odpovědi byly na otázku týkající se sledování dění v průběhu koronavirové pandemie, kdy všichni respondenti průběh pandemie bedlivě sledují a mají přehled, jaká aktuální vládní opatření platí. Dále také respondenti probírají nové aktuální informace vztahující se ke koronavirové pandemii, často se svými nejbližšími. „*Mám, mám, já to sleduju, mám přehled. Tak jistě, když z rodiny za mnou přijdou, tak řešíme situaci, ale už je to lepší. Snad bude konec.*“ (respondent S1).

„*Ano vím, zjistím si vše sama. Mám přehled, co můžu a nemůžu a s rodinou se o tom hodně bavíme, povykládám si o tom s jedním nebo druhým synem, ale to je všechno.*“ (respondent S2).

Taktéž respondent S3 si informace zjišťuje sám. „*Vím, jaký jsou aktuální opatření. Zjišťuju si to sám, vše, co musím vědět se dozvím z televize nebo to rádio pustím a taky na internetu si hodně čtu. Řekl bych, že to spíš dceři se synem sděluju já, jak oni mně, tím, že mám čas to sledovat (smích). Mně spíš dělá zle, jak oni se furt dohadují, ty politické strany, jedna osočuje druhou. To se mi teda vůbec nelíbí.*“

„*Tož to je jasný, to já s manželkou to víme dřív než děcka. To mi se furt bavíme o tom spolu, když ono taky není, co jinýho dělat. To je teď jediný naše téma, co chcete pořád rozebírat. Bohatě to rozebíráme.*“ (respondent S4).

„*Ano to vím, rodina mi to řekne i pokaždé, co je nového nebo co se zase změnilo, ale sama také vím.*“ (respondent S5)

Informace o koronavirové pandemii respondenti nejčastěji získávají prostřednictvím médií, zejména sledováním zpráv v televizi, posloucháním rádia nebo též z novin. „*Z těch zpráv a někdy si pročítám noviny, časopisy senior klub mi dochází měsíčně, tak si to prohlížím, luštím křížovky a takhle.*“ (respondent S1)

„*Informace, to vím o všem, pustím si počítač a televizi, kde si pouštím zprávy. Takhle se vše dozvím, když chci.*“ (respondent S2).

„No jako přes televizi a taky, kdo mi co přijde říct nějakou novou informací, abych věděla. Vnoučata anebo dcery, se kterými tady bydlíme anebo si to sama přečtu v novinách.“ (respondentka S5).

Vzápětí několik z nich však s úsměvem doplnilo, že neustálé sledování médií jim spíše škodí a znepokojuje je.

„Ano, hodně se dívám na večerní zprávy, takže tam, ale někdy se nedívám, protože mě to akorát rozčiluje (smích).“ (respondent S1).

„No samozřejmě, že to sleduji, až moc, až to není zdravý pro mě (smích).“ (respondent S2).

„No a jak (smích), čtyřicet hodin denně. Pořád máme s manželkou něco puštěný.“ (respondent S4).

„Ano, to sleduju, až někdy mi z toho jde hlava kolem. Tak nějak mi to dělá zle bych řekl.“ (respondent S3).

5. VÝDAJE

Skoro u všech respondentů se nenavýšily výdaje spojené s nákupem roušek, respirátorů či dezinfekcí apod. Vládní opatření se tak nedotkla jejich rodinného rozpočtu. *„To ne, protože roušky jsem dostala od příbuzných a dezinfekční prostředky jsem si koupila a jinak žádný vyšší výdaj na to nebyl. Taky jsme dostala roušky od obce, něco jsem si přikoupila.“* (respondent S1).

„Ne to ne, já jako důchodce jsem dostala i nějaký ty roušky a dezinfekci taky, dcera mi taky vždy přinesla, abych měla.“ (respondent S5).

Pouze respondent S2 se přiklání k názoru, že navýšení výdajů spojené s ochrannými pomůckami senioři pociťují, avšak s pomocí rodiny respondentů navýšení tolik nezasáhlo. *„To teda jo, kdybych chodila nakupovat a měla si pořád kupovat respirátory, tak kde bych přišla. Ted'kom je to všechno drahý ty respirátory, copak si to mohou senioři pořád dovolit. Naštěstí mi ale s tím pomáhá rodina. Tak je to dobrý.“*

Několika respondentům období koronavirové pandemie naopak přineslo navýšení úspor do jejich rodinného rozpočtu. Kvůli omezeným možnostem a převažujícímu trávení volného času v domácnostech respondenti ve svých odpovědích poukázali na úsporu peněz.

„No my jsme ještě ušetřili. Byla úspora, protože jsme nikde nechodili. Chodil jsem na pivo jednou týdně. O těch víkendech jsme předtím třeba někam jeli se projít, to jsme se tam zastavili na kafe, na dort, nějaký zákusek, ale ted' nic. Všechno je stejně zavřené, i ta hospoda. Premiér nám ještě přidal.“ (respondent S4).

„Ani nějak ne, koupil jsem akorát ty roušky a dezinfekci. Moc mě to neovlivnilo, ještě jsem ušetřil, tím, že nikam nechodím a nemusím to zase tak často používat. Já jsem doma a nemusím

je nosit, jak kdybych někam chodil denně a měnil je, akorát když jedu k doktorovi a ven do města.“ (respondent S3).

6. KONTAKT S RODINOU

Chybějící kontakt s rodinou postihl všechny respondenty, avšak pro respondenta S3 byla situace obtížnější, protože v domě žije sám a nemá se v případě potřeby na koho obrátit, na rozdíl od ostatních respondentů, kteří bydlí s rodinou v rodinném domě. *„Bydlím sám, tak to bylo nic moc za začátku. Takové období vždy jsme měli, podle situace, rodina měla strach, aby mě nenakazila, a tak za mnou v tom špatném období přijeli a dovezli nákup a viděli se mezi dveřmi. Potom to bylo lepší, a už za mnou i jezdili, nešlo to jinak, bylo těžké tu být sám a nechtěli mě tu tak nechat. Teď už se s nejbližší rodinou stýkáme pravidelněji, tak jsem rád.*“ (respondent S3).

Nejčastěji respondentům chyběl kontakt s ostatními členy rodiny a zejména také se svými vnoučaty. *„Tak s těmi, co bydlí přes dvůr tak s rouškama. S nima jsem se viděla prakticky každý den a ti nemístní, ti sem nejezdili, protože mají děti a nechtěla jsem, aby sem jezdili.*“ (respondent S1).

„Denně, bydlíme se synem a jeho rodinou ve stejném domě, tak s nimi mám neustálý kontakt. Můj druhý syn nechtěl kvůli koronaviru jezdit sem za mnou, bál se taky a s ostatními členy rodiny jsem se vůbec nestýkala.“ (respondent S2).

„No se synem a rodinou častěji, tím, že bydlíme spolu, ale zase nemůžu říct, že bychom se ze začátku nějak vyhledávali, tak nějak v rámci, kdyby náhodou. Když bylo něco, tak jsme si třeba popovídali, jinak se zbytkem rodiny jen telefonicky.“ (respondent S4).

„S dcerou a vnučkami jsem byla denně, protože spolu bydlíme, to se vidíme pořád. Akorát, když měli covid, tak to jsme se vůbec nestýkali, abych to nechytla, ale stejně jsem to pak dostala. Jinak s ostatními skoro vůbec.“ (respondent S5).

7. VÝHODY, MOŽNOSTI

Všichni senioři uvedli poskytnutí ochranných pomůcek pro všechny občany starší 60 let jako výhodu v důsledku přijatých opáření vlády. Následně někteří z nich taktéž jmenovali výhody a možnosti formou vládního balíčku, navýšením starobního důchodu, nákupy seniorům do domu, nebo také doporučené vyhrazené otevírací nákupní doby pro seniory.

„Dostali jsme ten balíček od vlády a od ledna jsme dostali přidáný důchod, tak mi nic nechybělo. Ještě ve schránce to bylo od státu, jsme dostali roušky a respirátor.“ (respondent S1).

„Třeba ta nákupní doba pro nás? Tak tu jsem nevyužíval, nakupovala mi ta rodina a vlastně ty roušky a respirátory nám přišly, jsem málem zapomněl. To mi přišlo, ale tam ten jeden respirátor jsem neměl, dostal jsem o jeden míň, no někdo ho potáhl.“ (respondent S3).

„Co myslíte? Jakože ty roušky, co přišly poštou, tak to a respirátory tam ještě byly, jinak nevím.“ (respondent S4).

„No důchodcům třeba chodili nakupovat, nebo já jsem mohla chodit nakupovat do 10:00 hod., ta doba pro nás, ale to mi nakupovala rodina a obědy mi vozili, a ty roušky vlastně jsme dostali od státu.“ (respondent S5).

Dle respondenta S2 senioři neměli moc výhod či možností v důsledku přijatých opatření vlády. Sama žádné nevyužívala. *„Co mohou využívat senioři? Nic, s rouškami chodit musíme pořád. Já nevím, já nic nevyužívala, nic jsem takhle nepotřebovala, mně to bylo jedno celkem. Dostali jsme teda to rouškovný.“*

Ve většině případů respondenti vládou doporučenou vymezenou nákupní dobu nevyužívali, jelikož seniorům převážně nakupovali jejich rodiny.

V případě respondenta S1: *„Ne nevyužívala jsem to, nechávala jsem si nakoupit rodinou. Rodina mi vždy nakoupila, když jsem něco potřebovala, abych nikam zbytečně nemusela.“*

„Já ne, nakupovala mi jenom rodina a párkrát za celou dobu jsem byla jen v obchodě sama.“ (respondent S2).

„Ne to ne, rodina mi jen nakupovala.“ (respondent S5).

Taktéž respondentovi S3, který bydlí sám nakupovala rodina. *„Nenakupoval, moje rodina mi to vždy zajistila a dovezla.“*

Pouze respondent S4 si zajišťoval nákup převážně sám, avšak doporučenou nákupní dobu nevyužíval, neboť to nepovažoval za nutné. *„Napřed to bylo krátce, to jsem ani neslyšel pořádně, pak se to zase zrušilo a já chodil už v 7:00 hod., když bylo potřeba. To mi ještě prodavačka říkala, že tady v tom obchodu tak brzo nikdo není. Když jsem viděl, že tam jsou třeba lidi mladí, tak jsem tam nešel. Člověk taky musí mít trochu rozum.“*

8. PODPORA

V případě psychické potřeby pomoci či osamění by se nejčastěji respondenti obraceli na své rodiny, pro něž, je podpora ze strany rodiny zásadní. *„No rodinu, koho jinýho, cizí lidi mi nepomůžou. Musím hledat vždy podporu v rodině.“ (respondent S2).*

„No jsme na to dva a jinak my se obracíme na snachu. Ta nám všechno poradí a ví.“ (respondent S4).

Někteří z respondentů taktéž uvedli, že mají přehled a kontakt na odbornou pomoc, kde by si nechali v případě potřeby poradit, avšak žádný z nich tuto možnost neměl potřebu využít. „Vím to z časopisů a mám takovou kartičku, kde je kontakt na pomoc, takže vím, na koho se obrátit a taky mám rodinu.“ (respondent S1).

Také respondent S3 uvedl: „No měl jsem tu nějaká čísla, kde volat, dcera mi je dovezla na začátku z nějakých novin a něco mi vytiskla, ale už přesně nevím, byla tam ale asi čísla na Šternberk na nemocnici, ani je už nemám. Nepotřeboval jsem je, mám stejně rodinu.“

„Tady místní lékařku bych asi poprosila, ale mám rodinu.“ (respondent S5).

Potřebnou pomoc seniorům tak nevyužil žádný z respondentů, protože ve všech případech jim byla nápomocná rodina nebo neměli důvod možnosti využít.

Obec Senice na Hané byla seniorům taktéž nápomocná, zejména ve formě poskytnutí ochranných pomůcek, které respondenti od obce dostali. „Oni nám dali ty šité roušky, co roznášeli a jinak nic nevím, možná jen těm, co to potřebují, co jsou osamocení, ale já ne.“ (respondent S1).

„Dostali jsme ty roušky akorát. Nevím jinak o ničem, že by z obce někdo mi nějak pomáhal, asi spíš jen těm potřebným.“ (respondent S2).

„No dostali jsme ty roušky, a to je asi všechno.“ (respondent S5).

Dalším možností pomoci od obce respondenti nevěnovali pozornost, neboť je nepotřebovali, avšak někteří z nich měli o nabídce povědomí. „Donesli mi dvě roušky, to byly ještě ty látkové a rozhlasem jsem věděl, že hlásili, že obec nabízela nákup, kdyby někdo potřeboval, ale to jsem nevyužil.“ (respondent S3).

„Jo, no dostali jsme na začátku ty roušky šité, co roznášeli. Jedna rouška pro mě a jedna pro manželku, to ještě žádný předtím nebyly. Jinak to asi mají vybraný takový ty rodiny, který jsou třeba sami nebo to potřebují. My nic nepotřebovali a když by bylo, tak nám děcka zajistí.“ (respondent S4)

9. OBAVY, STRACH

Všichni respondenti si uvědomují riziko nákazy koronavirem. Rozdílný pohled byl však u respondentů zejména při vnímání obav a strachu z nemoci jako takové, kdy někteří z nich vnímali strach a obavy zejména na začátku pandemie z určitého neznáma. Probíhající očkování obavy zmírnilo, jak uvedl respondent S1: „Když to začlo, tak se člověk trochu bál, ale vůbec teď, už je to nějak naší součástí každodenního života. Taky jsem očkovaná, už se toho nebojím. Vlastně to mi obec trošku pomohla, že jsem se registrovala na očkování u doktorky, a to mi nějak pomohli zařídit. Už se toho nebojím, už na to nemyslím, zvykla jsem si.“

„To jako každéj z toho má strach, nebo aspoň 80-90 % těch lidí z toho má strach. Zase tomu nesmí člověk propadnout, jenom sedět a nic nedělat, nebo se až přehnaně chránit, to je taky na nic. Takhle asi z té nemoci, jako být sám, tak to nevím. My jsme ale doma, tak od koho bychom to chytli, leda tak od sebe. Na to pivo jsem nemohl.“ (respondent S4).

Větší obavy z prodělání onemocnění vnímá respondent S2. *„Jistěže mám obavy, každý starý člověk má už obavy. Kdybych to chytla, tak jsem úplně namydlená, že by třeba bylo po mně. Strach, že bych to třeba už nezvládla. Podporu mám v rodině, toho se nebojím, nebyla bych na to sama, nehledala bych ji u cizích lidí, každý se stará víceméně o sebe než o druhý.“*

Zatímco respondent S3 má spíše obavy z neznámého. *„Ani ne, ale za začátku možná trochu, měl jsem strach, že to chytnu, ale že bych měl strach ze smrti to nemám. Vím, že umřít musím, spíš jen nevím, co to s člověkem udělá.“* K podobnému názoru se rovněž přiklání respondent S5. *„Ne, ne, tu obavu takovou nemám, zase jsem tak pozitivně naladěná, nemyslím na to.“*

Žádný z respondentů však nevnímá obavu, že by se o něj v průběhu nemoci neměl kdo postarat, neboť mají oporu ve své rodině, se kterou bydlí. Tuhle obavu nepociťuje ani respondent S3, který bydlí sám, avšak byl by rád za osobní kontakt rodiny, v případě špatného průběhu nemoci. *„No takhle jsem nad tím nepřemýšlel, já jsem si tak nějak spíš řekl, že už mám věk, umřít můžu a stejně s tím nic nenadělám, když to přijde, tak to přijde a nějak jsem to neřešil. Ale asi ano, není dobrý být nemocný tu sám, kdyby mi bylo hodně špatně. Dcera mi ale vždy říkala, že by se za mnou nastěhovala po tu dobu a nenechala by mě tady samého.“*

Respondenti především zdůrazňují strach o své rodinné blízké v případě nakažení. *„Tak bojím se o všechny a aby to dodržovali a nic se jim nestalo. Syn už to měl jeden můj, jedna rodina už to měla, tak jsme se nenavštěvovali.“* (respondent S1).

„Jako velký obavy mám, ještě není nikdo naočkovaný, tak co nemám mít obavy. Nikdo nevíme, co to s náma udělá.“ (respondent S2).

„Z toho mám strach, že by to někoho postihlo nějak víc a tím, že nevíme, co to může s každým udělat.“ (respondent S3).

„To ano, skoro všichni příbuzní ale už byli nakažení, tak to bylo na nic, ale naštěstí to bylo docela dobrý, to je hlavní. My jsme se drželi musím říct.“ (respondent S4).

„To mě trochu děsí, ale obavy, ten strach, aby to náhodou nebylo nějaký špatný, když to proběhne lehce, tak to aspoň mají za sebou. Jen jak to měla dcera, to jsem měla strach, to nebylo dobrý.“ (respondent S5).

10. NEMOC

Onemocnění COVID-19 prodělal pouze respondent S5, ostatní respondenti se doposud onemocnění vyhnuli.

Všichni respondenti jsou příznivě nakloněni k možnosti očkování, kterou většina z nich již využila a má za sebou již první dávku očkování. „*Ano mám první dávku za sebou a teď ještě čekám na druhý, v červnu, že bude druhé očkování.*“ (respondent S1).

„*Ano, chtěla jsem se nechat naočkovat. Využila jsem toho, ale mám za sebou teprve první dávku, druhá mě čeká koncem května.*“ (respondent S2).

„*Jo jo, využil, byl jsem napsaný už dlouho a trvalo to, byl jsem napsaný u praktického lékaře, jen stále neměl vakcíny. První dávku jsem dostal začátkem dubna a druhá mě čeká v červenci teprve.*“ (respondent S3).

„*Ano máme, snacha nám to zajistila a máme už jedno očkování a za čtrnáct dní půjdeme na druhé.*“ (respondent S4).

Jelikož respondent S5 prodělal onemocnění COVID-19 je doporučeno podstoupit očkování až po uplynutí určené doby lékařem, z důvodu výskytu zvýšeného množství protilátek. Očkování však plánuje, jak jen to bude možné. „*Plánuju, ale mám po tom covidu, tak musím čekat tu dobu no, ty dva měsíce, že jsem byla pozitivní, ale chci.*“

11. BUDOUCNOST

Pro respondenty je stěžejní návrat do tzv. „normálu“, kdy dojde k uvolnění vládních opatření, navrácení kulturních a společenských akcí, otevření restaurací apod. Senioři chtějí být hlavně aktivní a činorodí, nechtějí jen sedět doma a naříkat. Nejvíce se těší na trávení volného času bez vládních omezení se svými blízkými a přáteli, ježdění na výlety, posezení u kávy či piva a také až dojde k navrácení kulturního a společenského života v obci. „*Že se setkám s kamarádkama, že se navštívíme a senior klub bude a můžu se rozjet do města, kde už jsem nebyla rok nakupovat (smích). Už se nebudu muset bát jet tím autobusem a budu si tam moct vše pochodit.*“ (respondent S1).

„*Nejvíce na to, že budu moct jít ven, nebo s kamarádkou někde pojedeme na výlet. Třeba tady kousek do našich lázní si sednout na kafe. Hlavně, že budu moct někde jít. Na tanec už teda ne, ale aspoň tak.*“ (respondent S2).

„*Že si budu moc někde zajet, na výlet, někde se podívat, i do města a to, že budeme moct všichni s rodinou někam jet.*“ (respondent S3).

„Na pivo a na ty výlety, to vždycky zapadneme na kafe, a jak to skončí, tak budeme pořád oslavovat, když je nás tolik, tak my bychom mohli furt oslavovat a místo jednoho kafe, dáme dvě (smích).“ (respondent S4).

„Až se to všechno vrátí do normálu, budou nějaký ty místní akce, hody, výstavy ptactva tady v dědině, že se budu moct jít podívat. A že se budeme víc navštěvovat, můžeme jít s ženskejma třeba někde sednout na kafe.“ (respondent S5).

OBLAST B – POLOSTRUKTUROVANÉ ROZHOVORY SE STAROSTY JEDNOTLIVÝCH ZÁJMOVÝCH OBCÍ

Výstupy rozhovorů

Výstupy rozhovorů se starosty zájmových obcí jsou pro lepší přehlednost rozděleny do následující tabulky, kde O1 zastupuje obec Senice na Hané a O2 městyš Náměšť na Hané.

		Zájmové oblasti	
		O1	O2
Kategorie	Nařízení, opatření	respektování nařízení vlády, ochranné pomůcky, dezinfekce, nákupy seniorům	respektování nařízení vlády, ochranné pomůcky, dezinfekce, nákupy seniorům
	Důsledky, změny	omezení úředních hodin, bezpečnost, neřešil závažné problémy, slevy na nájemném	omezení úředních hodin, navýšení odpadů, neposkytoval slevy na nájemném
	Spolupráce	dobrovolníci, integrovaný záchranný systémem	Sbor dobrovolných hasičů
	Podpora	dovoz obědů, Charitní linka pomoci	ochranné pomůcky, komunitní centrum, Charitní poradna Nedlužím, Člověk v tísni

Tabulka č. 3 Výstupy z rozhovorů se starosty zájmových území (zdroj: vlastní zpracování)

1. NAŘÍZENÍ, OPATŘENÍ

Obě zájmové obce nevydaly žádné vlastní opatření obce, avšak přejímaly a respektovaly všechna vládní nařízení, která následně poskytovaly občanům. „*My jsme nedělali snad žádná usnesení, která bychom vyloženě měnili k dané cílové skupině. My jsme ta usnesení dělali všeobecně nebo na všechny, protože vlastně ony postupovaly, vesměs se pořád modifikovaly, podle toho, co vláda nařizovala a v té době z vlády vypadlo, co den, to něco jiného, ale nikdy tam nebylo nařízení pro danou skupinu. Všeobecně pro všechny lidi, který vlastně kopírovaly to, co vydala ta vláda. Kdy lidem doporučujeme, aby to dodržovali, že se zakazuje chodit venku bez roušek a tak, to co oni vydali. A pak byla ta druhá část, nebo ono to bylo pomíchané, nebylo to vyloženě rozdělené na části, ale byla přišitá na nás jako na úřadu, chodu úřadu a chodu příspěvkovým organizacím a pak tady ještě máme vlastně knihovnu a poštu. Obecná nařízení kopírovala většinou to, co řekla vláda, bohužel jsme se museli scházet často, protože vláda to také často měnila a jak říkám, snažili jsme se nějakým způsobem dát lidem vědět, jak mají fungovat. Teze byla taková, že všichni už to stejně ví, protože to neustále běží v televizi, rádiu a v novinách, je to všude. Nebaví se o ničem jiném.*“ (respondent O1).

„*Ne to ne, nevydávali jsme žádná nařízení, ale respektovali jsme všechna nařízení vlády.*“ (respondent O2).

Vládní nařízení vycházela pro všechny obyvatele České republiky, však některé z nich, byly blíže specifikované na konkrétní skupiny osob. „*Obecná doporučení pro seniory, byla zároveň těmi vládními nařízeními, jen to, co vydala vláda, blíže jsme to nspecifikovali.*“ (respondent O1).

„*To ne, my se nspecializovali pouze na seniory, ale na všechny občany. Naše doporučení vždy vycházela z doporučení vlády, které jsme následně občanům zprostředkovali formou Náměšťských novin či zejména rozhlasu.*“ (respondent O2).

Jednotlivé samosprávné celky na své občany však nezapomínaly a byly nápomocny zejména pro nejvíce ohroženou skupinu seniorů. Obce svým seniorům zajišťovaly ochranné a dezinfekční pomůcky, a také pomoc při nákupu potravin a jejich následném doručení. Této možnosti využilo však pouze jen pár seniorů. „*Tak na začátku pandemie, v roce 2020 jsme předávali seniorům roušky a naši hasiči rozváželi dezinfekční prostředky. Také jsme nabízeli pomoc při nákupu, která přetrvává až doposud. Tuto možnost však občané moc nevyužívali, pouze jedna seniorka, která si nechala jednou za čas nákup přivést.*“ (respondent O2).

„*Co se týče těch nákupů jsem donesl snad jen pouhé tři tašky do domácností, jinak občané si to dokázali se sousedy, s rodinou vždy nějak domluvit, tudy to tedy ani nevedlo. Když je člověk sám na baráku, tak vždy tu má sousedy. Ti, co bydlí s rodinou, mají výhodu, ale vždy je tu někdo,*

jak rodina nebo sousedi, takže ti lidé to chápali a navzájem si pomáhali. Obec nebyla vůbec proti tomu, nabízeli jsme tu možnost, ale nebyla tak moc využita.“ (respondent O1).

V Senici na Hané vznikla na začátku pandemie v roce 2020 spontánní obyvatelská solidarita, kdy ženy z obce šily roušky, které byly následně starším občanům po domovech rozdány. „Ti lidé, protože oni nevěděli, co se děje, tak tady vlastně vznikla taková společná solidarita, ono to kolovalo po facebooku, ve všech mediích, prostě, že se lidé domlouvali a šili roušky. Úplně to stejné vzniklo i tady u nás na vesnici. Vzniklo to spontánně, nebyla to žádná obecní akce. Ženské z dědiny začaly šít a mě oslovovaly, komu roušky dát, když to již porozdávaly po rodině. Ve spolupráci s místostarostkou obce, jelikož taky šila, se vytvořila facebooková skupina, kde se následně domlouvali a porozdávali, kde bylo potřeba a následně obcházeli vesnici a rozdávali roušky, zejména všem seniorům. Takže to byla ta fáze, ani ne tak obecní, jak spíš taková ta spontánní obyvatelská. Já jsem zajišťoval dezinfekční prostředky i nějaké roušky. Jen v první fázi těch roušek moc nebylo, to byly jen látkové, jiné nebyly. Nicméně byla dezinfekce, já jsem sháněl a distribuoval dezinfekci. Tam kde je hodně lidí. Nesl jsem ji do všech obchodů, na poštu, do školy, do školky, všude kde se kumulují lidé, pokud chtěli, tak dostali dezinfekci zdarma. To jsme zařizovali ve spolupráci s integrovaným záchranným systémem a přes hasiče se mi to dařilo zajišťovat. Myslím si, že celkem dost se toho sehnalo. Byl jsem až překvapený, nechci říct nemile, ale zaměstnanci soukromých obchodníků, ať už COOP jako velká firma, byli rádi, že jsme jim poskytli dezinfekci a ochranné prostředky, protože jejich zaměstnavatel se na ně vykašlal. Já to chápu, bylo toho hodně a byl problém to sehnat, ze začátku to bylo těžký, pak už dezinfekce byla.“

2. DŮSLEDKY, ZMĚNY

Dle starosty v Senici na Hané, nemusela obec řešit výraznější problémy v průběhu pandemie. „Já bych asi nespecifikoval nic. Problémy se možná jen posunuly, jak jsem říkal příklad s tím placením nájemného nebo spíš taková nervozita lidí, že chtěli zaplatit a nemohli. Jinak občané byli vesměs ohleduplní na sebe, až na výjimky, kdy Vám někdo nadá, že jim nesete roušku, a že ještě manželovi a dětem, přitom roušky byli zejména pro seniory, a to na vás začne křičet, že to viděla v televizi, že mi to musíme zajistit, přitom my nic zajišťovat nemusíme. Člověk nad tím mávne rukou a dáte jim těch roušek víc, ale spíš, jestli je tohle zapotřebí, ale to byly výjimky. Ještě jsme taky museli občas řešit shlukování lidí, kdy vymezená nákupní otevírací doba pro seniory znamenala pro některé stát již patnáct minut před otevřením obchodu venku a povykládat si. Místo toho, aby přišli striktně až na vyhrazenou dobu a nikde se nezdržovali.

V této souvislosti se občas také řešily stížnosti seniorů, že ve vyhrazenou jimi dobu, tam chodí i ostatní občané, nebo naopak, že vyhrazenou dobu ze seniorů nikdo nevyužívá apod.“

Zatímco v obci Náměšť na Hané se potýkali například s problémem navýšení odpadů v důsledku navýšení online nákupů občanů. „Myslím si, že velkým problémem, především v loňském roce, ale i letošním byly odpady. Lidé objednávají věci přes internet a svozová firma nestačí papír odvázet. V loňském roce byl také problém navíc i s komunálním odpadem, koše s odpadky apod. Všechno bylo komplikované karanténou a nemocí našich zaměstnanců z technické čety.“

Poskytování služeb veřejnosti na úřadech bylo v obou obcích na základě vládních opatření omezeno, kdy došlo zejména k úpravě a snížení úředních hodin. Úřad je otevřen pondělí, středa a teď tam byla myslím jenom hodina dopoledne, dvě hodiny odpoledne, nějak tak. Lidi věděli, že doporučujeme, aby využívaly dané hodiny a aby platili bezhotovostně. Se staršími lidmi je to těžší, oni si bezhotovostně myslí, že sem mají přijít s kartou. Ano, takže to se jim muselo vysvětlovat, že to není tak, že přijdou na úřad s kartou v ruce, ale vy to zaplatíte z počítače. Lidi to ale zvládali, to víte, že byli někteří, kteří prostě na tom striktně trvali, třeba někteří nájemci našich bytů. Za obec jsme jim řekli, že je nebudeme nyní nutit, když to nejde, ať chvíli vydrží a pak to zaplatí za dva měsíce. Peníze si nechají doma a zaplatí hned jak se otevře, za ty dva měsíce zpětně. Nebudeme je sankcionovat a vyhazovat z baráku. Co se týče pošty, tam to bylo vlastně stejné. Tam byl spíše velkým problémem s těmi nařízeními, a to spíš z toho lidského hlediska, protože, když si občané chodili pro důchody a tyhle věci, ti, kteří nemají účty a najednou se pracovní doba z osmi hodin scvrkne na tři hodiny, tak se akorát tvořily fronty a bylo to horší, než když je otevřeno celý den. Ze strany pošty jsme byli žádáni o nějaké rozvolnění, co to půjde, ale my jsme nemohli. Spíš bych řekl tyhle zkušenosti, neboť měli co dělat, prostory pošty byly narvané a nestíhali se lidé odbavovat. Na začátku byli lidé, jak mimina, než se všechno naučili, i já, všichni jsme se to museli učit.“ (respondent O1).

„No, městys omezil hlavně služby veřejnosti. V době, kdy naši zaměstnanci, včetně mě, byli covid pozitivní nebo byli v karanténě, to bylo v loňském roce. V letošním roce jsme dle vládního nařízení určitou dobu fungovali pouze v pondělí a ve středu v úřední dny. Náš úřad jinak pro občany má otevřeno od pondělí do pátku a nehledí na to, zda je či není úřední den.“ (respondent O2).

Taktéž zajištění bezpečnosti zaměstnanců a provozu obecního úřadu v Senici na Hané po stránce hygienické nebylo jednoduché. „Také jsem tady dostal výtku od pracovníků našeho úřadu, že se starám o všechny, a ne o tenhle barák. Jo, že tam děláme to a lidi tady necháme chodit pořád, i když to bylo miň úředních hodin, ať to nějak vymyslíme. Muselo se to tedy lépe

promyslet s ohledem na naše pracovníky, nějaký zabezpečování po hygienických stránkách je určitě lepší než to, co bylo, ale již si vše sedlo. Teď budu mluvit proti pracovníkům, ale když se jich člověk zeptal, jestli chtějí to, nebo ono, tak nechtěli nic, ale za čtrnáct dní si to rozmysleli, že je to fakt špatné a chtěli by nějaké věci změnit. Všude všeho bylo spíše nedostatek, a když jste to sehnala na internetu, tak to bylo strašně moc drahé. Vymýšleli se věci, jak to vlastně udělat, aby to nestálo tolik peněz.“ (respondent O1).

V důsledku pandemie neposkytoval městys žádné slevy týkající se nájemného či jeho odložení. *„Městys neřešil slevy na nájemném. Původně jsme od 1. 1. 2021 nájemné v bytových i nebytových prostorách chtěli zvednout, ale v souvislosti s pandemií jsme tak však neučinili.“*

V případě obce Senice na Hané došlo k úlevě z nájemného pouze majitelům místních hospod, kteří z důvodu opatření nemohli své živnosti provozovat. *„Poskytovali jsme úlevy podnikatelům a ve finále jsme ulevili pouze hospodským. Oslovili nás také z lékárny, zubaři, doktor, ale po projednání jsme usoudili, že to nebylo nutné, neboť měli své ordinace stále otevřené, sice lidé určitou dobu fyzicky lékaře nenavštěvovali, ale recepty se předepisovaly neustále, bez nutné návštěvy, formou e-receptů. Tak nebyl důvod zlevnit z nájmu. To stejné bylo i v případě trafiky, která měla otevřeno. Lidé spíše jako kdyby toho chtěli zneužívat bych řekl. My jsme tedy slevili nájem za korunu hospodským, ti byli zavření, a to se potom také opakovalo v další vlně.“*

3. SPOLUPRÁCE

V obci Senici na Hané nebyla nutná spolupráce s místními spolky, neboť se přihlásilo dostatečné množství dobrovolníků. *„To nebylo se spolky, protože tady ta pomoc vznikla tak nějak spontánně, ženy a dobrovolníci se hlásili. To nebylo, že bychom kontaktovali spolky a chtěli to po nich, protože těch dobrovolníků bylo vážně dost a my se nemuseli na ně obracet. Ve finále mi tu ještě látkové roušky zůstaly, nechaly se tu do zásoby.“*

Zatímco pro městys Náměšť n Hané byla pomoc od Sboru dobrovolných hasičů stěžejní. *„Zásadní pomoc v pandemii poskytl teda Sbor dobrovolných hasičů v Náměšti. Na jiné spolky jsme se následně už neobraceli, nebylo potřeba.“*

4. PODPORA

V Senici na Hané docházelo k pomoci formou nákupů či dovozu obědů. *„K těm seniorům, my jsme ještě i hlásili rozhlasem, kdyby potřebovali pomoci s obědy, jídlem, že jim to budeme vozit, i kdyby někdo byl například nemocný. Zejména si myslím, že se senioři mnohdy báli. Mluvílo se o tom všude, když se podíváme na statistiky, nikdo neumíral, ale k smrti byli vyděšení*

všichni, kdy panovala panika, že vylezu ven a umřu. Ti senioři, když se báli, tak jim ze strany obce bylo řečeno, že jim zajistíme nákup, dovoz jídla. Tím, že se zavřeli vývařovny, tak jsme podrželi naši školku, kdy zůstala otevřená jejich kuchyň a přeměřovali jsme všechny, kdo potřeboval, aby si obědy objednali v kuchyni. Pokud by někdo potřeboval dovézt obědy, bude s nimi obec nějakým způsobem v kontaktu. Co se týče těch nákupů, jsem donesl snad jen pouhé tři tašky do domácností, jinak občané si to dokázali se sousedy, s rodinou vždy nějak domluvit, tudy to tedy ani nevedlo.“

V průběhu pandemie se senioři z Náměště na Hané nejčastěji obraceli pro pomoc zejména na začátku pandemie v roce 2020. *„V loňském roce se senioři obraceli a to, když nebyly roušky k dostání a městys roušky měl od dobrovolníků ušité.“*

V případě psychické pomoci či potřeby poskytuje Náměšť na Hané na svých webových stránkách kontakt na Charitní poradnu Nedlužím v Litovli, nebo také Člověkem v tísní o.p.s. Senioři se též mohou obracet na místní komunitní centrum. *„Není mi známo, zda se občané na charitu obracejí. Navíc v Náměšti funguje komunitní centrum a od jeho pracovníků, daných sociálních pracovníc, vím, že se na ně někteří občané obracejí.“*

Bližší informace k fungování či využívání Charitní pomoci nemá také starosta ze Senice na Hané. Prostřednictvím obecního rozhlasu byl pouze sdílen občanům kontakt na linku, kde mohou v případě potřeby zavolat. *„Mně se zdá, že nám místní Charita poslala nějaký kontakt na linku, kde mohou v případě potřeby senioři volat. Bylo to občanům předáno formou místního rozhlasu, kdyby měl někdo zájem. Ale nejsem si vědom, jestli pomoc fungovala či ne, a jak byla využívána. K tomu blíže nic víc nemám.“*

OBLAST C – POLOSTRUKTUROVANÝ ROZHOVOR SE SOCIÁLNÍ PRACOVNICÍ

Následuje rozhovor se sociální pracovnící domova pro seniory. V současné době v dubnu 2021 pobývá v domově celkem 52 klientů. Nejstarší klient oslaví v letošním roce své 99. narozeniny a nejmladší klient domova má 63 let.

Otázka č. 1: „Jak dlouho pracujete na pozici sociální pracovníce?“

Odpověď: *„Pracuji necelý rok na té pozici. Nastoupila jsem v květnu loňského roku 2020.“*

Otázka č. 2: „Jaké máte vzdělání?“

Odpověď: *„Mám vzdělání na Pedagogické fakultě, pedagogika – sociální práce, tedy bakalářský obor, magistra mám z jiného oboru, jak sociálního.“*

Otázka č. 3: „*Jakým způsobem jste seznámili své uživatele s realizací mimořádných opatření?*“

Odpověď: „*Ke každému tomu zásadnímu opatření vydal pan ředitel tzv. příkaz ředitele, kde shrnul ty nejdůležitější body a ty potom byly vyvěšeny na nástěnce. Máme tady několik oddělení, takže také pět různých nástěnek a vždy tam jednotlivě vyvěšujeme tyhle věci, plus také oznamuje potřebné věci klientům osobně. Věci, které je potřeba oznámit hned, tak tady máme ještě i rozhlas, kdy je tedy možnost danou věc ohlásit rozhlasem. Další věc, ne každý slyší rozhlas, protože mají různé potíže. Seniori věděli některá opatření často i dřív než my, jelikož sledují celý den zprávy, a tak se často dozvídají nové informace dřív než my. Tím, že nemáme tolik času v průběhu dne sledovat televizi, zatímco seniori mají ČT24 zapnutou skoro čtyřicet hodin denně. Seniori věděli, že s tím nic nezmůžou, byla velká nevole, nebyli z toho samozřejmě nadšeni, a tak nějak to přijmuli.*“

Otázka č. 4: „*Jak se v průběhu protiepidemických opatření měnil způsob možného pohybu seniorů venku či ve společných prostorách v domově?*“

Odpověď: „*Myslím si, že od března, někdy možná do května, byl zákaz návštěv. Tady ještě vznikla potom taková situace, že v březnu nebo dubnu, teď si nejsem přesně jistá, jsme tu měli výskyt koronaviru. Dvě klientky musely do izolace, do karantény, a tím pádem i díky tomu nebyly povolené návštěvy. Později si myslím, když jsem nastupovala v květnu 2020, tak se opatření pomalinku začala uvolňovat. V červnu 2020 mohly návštěvy za klienty chodit, ale bylo nutné se předem objednat, měřily se teploty, všichni museli mít roušky a teď je to ještě přísnější, povinné testování. Nyní musí přijít buď s testem, nebo s potvrzením, že prodělali koronavirus nebo s potvrzením o očkování. Od té doby, co se tu potýkáme s koronavirem, tak ty návštěvy jsou hodně vlastně tímto omezené, rodinní příslušníci musí přijít jen v určitých hodinách, kdy na jaře 2020 byly návštěvy povolené jak dopoledne, tak i odpoledne. V současné době máme návštěvy vyhrazené jen odpoledne. Co vidím jako velký problém, tak od začátku opatření není doporučováno, aby sem chodily děti. Někteří naši klienti neviděli více jak rok svá pravnoučata a vnoučata, můžou je vidět třeba takhle přes okno. Nyní už je to lepší v tom, že seniori mohou jezdit na vycházky, jet domů k rodině, a tam tedy vidět ty děti, ale stále platí, že k nám do domova nemohou.*“

Otázka č. 4a: „*Jak postupujete, když se senior z takové vycházky vrátí zpět do domova, jaké jsou následné kroky opatření?*“

Odpověď: „*Je stanoveno takové opatření, že pokud jsou to senioři, kteří jsou naočkovaní, tak už nejsou testováni a nemusí ani do karantény. Pokud jsou to ale senioři, kteří očkovaní ještě nejsou dvěma dávkami, buď jednou anebo nejsou vůbec, tak ti musí následně po návratu do karantény. Je to samozřejmě složitější a někteří i říkají, že je to diskriminace vůči nim, což je pravda. Pokud bych měla shrnout Vaši otázku, tak když jsme měli koronavirus přímo v domově, tak senioři nemohli opouštět ani své pokoje, jenom v nejnutnějších případech, kdy např. jedna seniorka chodí kouřit na balkón, tak tato možnost jí byla zpřístupněna, ale jinak se měli senioři zdržovat víceméně jenom na pokojích. Jídlo bylo seniorům dodáváno na pokoje, neprobíhaly žádné aktivity, trávili celý den jenom zavřeni, kvůli tomu, aby se ochránili. V případě, kdy jsme tu neměli žádný výskyt koronaviru, tak senioři mohli samozřejmě chodit po těch společných prostorách domu i ven, ale v důsledku vládních opatření v průběhu podzimu 2020 měli senioři zakázané vycházky, nemohli překročit hranice pozemku, což někteří klienti hodně těžce nesli. Někteří z nich jsou dostatečně soběstační, že si například zajdou sami na poštu pro důchod a jsou rádi, že si to sami zvládnou zařídit. Pro příklad tu máme paní, které je upoutaná na elektrickém vozíčku a nebyl den, kdy by na tom vozíčku nevyjela a najednou nemohla. Paní má dokonce i spočítané všechny dny, které musela strávit zavřená. Ve chvíli, kdy v listopadu či prosinci 2020 došlo k vládnímu uvolnění, jsme měli v domově druhý výskyt koronaviru. Tentokrát to bylo hodně fatální, hodně rozšířené, a to teda nastala zase fáze, kdy nemohli vycházet z pokojů, byli v karanténách a postupně se nakazila většina z nich. To byla asi nejhorší fáze. Teď už je to lepší, od konce ledna, jsou již povolené návštěvy, vycházky.*“

Otázka č. 5: „*Jak se změnila hygienická opatření v domově Museli jste nosit roušku, rukavice, pravidelně se dezinfikovat?*“

Odpověď: „*Od začátku byly roušky. Přemýšlela jsem, jestli jsme je nosili i v létě 2020 a nejsem si jistá, ale od září 2020 jsou povinné respirátory, kdy je to velká zátěž, každý den musíme mít nový respirátor. Ze začátku jsme nosili ještě takové ty roušky ručně šité, bylo tady spousta dárců i z okolí, kteří nám ze začátku přinesli roušky, když ještě nebyly na trhu tolik k dostání.*“

Otázka č. 5a: „*Musí nosit ochranné pomůcky stále i senioři mezi sebou, nebo v případě naočkování již nemusí?*“

Odpověď: „*Už nemusí. Bylo doporučované, v případě výskytu koronaviru, byly doby, kdy senioři museli mít aspoň roušku, např. na společenských akcích nebo podobně, ale nyní už nemusí. No a samozřejmě, když jsme měli výskyt koronaviru přímo tady v domově, tak jsme nosili plnou ochranu, speciální overaly, tak jak to vidíte v nemocnicích. Tím, že jsme byli v kontaktu s nakaženými, tak jsme se museli chránit, abychom se nenakazili i my, bohužel ne vždy to pomohlo, hodně zaměstnanců se také nakazilo. Byly nutné rukavice, museli jsme vše neustále dezinfikovat. Byla také stanovena zvláštní opatření pro praní, pro úklid, i pro likvidaci těch odpadů byl jiný režim, jiná cesta likvidace, jak za normálního provozu. Bylo to hodně těžké.*“

Otázka č. 6: „*Jak byly ovlivněny hromadné aktivity v rámci společenského života v domově?*“

Odpověď: „*Pokud tedy nebyl v domově výskyt, tak se senioři mohli sdružovat, i když pak jsme to malinko omezovali. Ne, všichni měli zájem. V současné chvíli se to více a více pomalu rozbíhá.*“

Otázka č. 7: „*Jak se změnilo stravování ve společné jídelně?*“

Odpověď: „*To stejné platilo i pro stravování, které se nosilo na pokoje v průběhu výskytu koronaviru. Klienti mají na většině pokojů přímo servírovací stůlek anebo mohou jíst u normálního stolu. Nyní běží společné stravování v jídelně.*“

Otázka č. 8: „*Jak se během roku měnila možnost účasti seniorů na bohoslužbě v domově?*“

Odpověď: „*Pokud byl zákaz návštěv, tak nemohl do domova ani pan farář. Jinak samozřejmě jsme se bohoslužby snažily držet v tom našem běžném režimu, kdy jednou za čtrnáct dní za seniory pan farář dochází. Po novém roce jsme chvíli čekali, protože pan farář se sem i ze začátku bál chodit a následně jsem s ním řešili i poslední pomazání, zda by mohl docházet za takových podmínek, avšak bylo to velmi složité, a nakonec jsme tuto možnost nevyužili. Po uvolnění pan farář docházel pravidelně s podmínkou testů. Místní pan farář je naštěstí velmi ochotný a chodí za seniory i nadále. Některé seniory navštěvuje přímo na pokojích, protože ne*

všichni jsou schopni na bohoslužbu docházet, nebo nevydrží tak dlouho ve vozičku, a z toho důvodu některé ležící klienty navštěvuje na pokoji. “

Otázka č. 9: *„Můžete uvést, jaký měli uživatelé kontakt s rodinou v době nouzového stavu?“*

Odpověď: *„To je to nejzásadnější, co naši klienti utrpěli, když nemohli být najednou v kontaktu s rodinou, tak jak byli zvyklí. Najednou jim byl zakazován, omezován, fyzický kontakt s rodinou. Rodiny z toho byly následně také často zoufalé, takže často volali a ptali se, zda nedošlo k nějaké změně. Nejhorší to tedy bylo o Vánocích, protože my jsme tu měli druhý výskyt koronaviru 21. 12. 2020. Pár návštěv se do té doby uskutečnilo, ale rodiny chtěli nechat návštěvy na vánoční svátky, nebo si vzít klienty s sebou domů na Vánoce. To tady bylo hodně časté v minulých letech, že klienti Vánoce trávili doma se svými blízkými. Tenhle rok nemohl nikdo, kromě jednoho klienta, který stihl odejít ještě ve chvíli, kdy to bylo možné, před výskytem koronaviru. Následně jsme řešili pro klienty alespoň dárky formou balíčků, které tu zanechali jejich rodiny. To však bylo také velmi ožehavé. S vedením domova jsme měli diskusi, jestli ty balíčky převezmeme, protože jsme se báli dalšího viru. Často jsme se radili s Krajskou hygienickou službou na vhodném postupu a poskytla nám doporučení, kdy v některých domovech balíčky dezinfikovaly a nechávaly je dva dny někde v určených prostorech, až poté následně byly předány klientům. My jsme zvolili tu dezinfekci Anti-COVIDem a následně po vyschnutí jsme je přímo zanesli klientům. Rodiny takhle řešily, ať už přímo dárky k Vánocům nebo hodně rodin donášelo cukroví, ať už pro zaměstnance nebo své blízké. “*

Otázka č. 9a: *„Tahle situace musela být pro seniory i pro Vás pracovníky velmi těžká, zvláště o Vánocích. “*

Odpověď: *„I já jsem odcházela domů o Vánocích a málem jsem i brečela, když jsem si představila, že naši klienti tady budou zavřeni, bez blízkých, jen s personálem, který také těžce nesl tuhle dobu a to nejhorší, že senioři museli být zavřeni na pokojích. Nemohli se ani společně sejít. Měli jsme krásnou výzdobu, na každém patře ozdobený stromeček, byl také samozřejmě připravený štědrovečerní oběd, filé se salátem, spousty napečeného cukroví, které se nechalo pár dní vymrznout venku. Nejhorší bylo ale odloučení od těch rodin přes svátky. Naštěstí klienti mohli alespoň své rodiny vidět přes okno, nebo si promluvit navzájem přes balkón. Jedna klientka má mentální handicap a brečela, nebo ono brečelo asi více klientů, jen sami na pokoji, ale tahle klientka z té situace byla psychicky na dně, neboť chtěla být na Vánoce u své sestry a bohužel to nešlo. “*

Otázka č. 10: „*Myslíte si, že Vaši klienti berou daná opatření jako nutnost nebo by je raději vyměnili za to být se svými blízkými i za cenu ohroženého zdraví?*“

Odpověď: „*Většina z nich se toho viru mám pocit bála, ale nevím, jestli by to vyměnili. Myslím si, že by byli radši se svými blízkými, i za cenu ohrožení svého života. Jedna paní říká, že už prožila svůj život, má přes 90 let a už je připravena odejít, je s tím smířená, má všechno v sobě vyřešené i s rodinou a je připravená odejít, ať už s koronavirem nebo bez něj. Kontakt s rodinou je pro ni však stěžejní, má s nimi hezký vztah.*“

Otázka č. 11: „*Jak vnímají/prožívají senioři, z Vašeho pohledu sociální pracovnice, pocity samoty?*“

Odpověď: „*To si opravdu myslím, že bylo nevídané, protože mám pocit, že se z domova pro seniory stalo najednou vězení pro seniory. Nejhorší považují to, jak nemohli senioři chodit na vycházky, byli jen zavřeni a nemohl nikdo přijít sem. Taková pevnost nedobytná. Máme tady psychiatra, ale ten sem vlastně vůbec nechodil v době, kdy to tu propuklo a psychologa nemáme, ale jsme si vědomi, že by byl hodně potřeba v současnosti. Co jsme řešili a v krajní situaci umožnili, návštěvu hodně nemocných rodinou, i přes zákaz, kdy se rodiny mohly se seniory alespoň takto rozloučit.*“

Otázka č. 12: „*Prožívají senioři stavy úzkosti, které se projevují na jejich fyzičnu? Vyskytl se v zařízení případ takové dlouhodobé sociální izolace, úzkosti, kdy klient (strádáním až odmítáním jídla) upadl do beznaděje či letargie?*“

Odpověď: „*Já mám pocit, že senioři zůstali určitě více pasivní a izolovaní na pokojích. Řekla bych, že také ztratili i hodně chuť k jídlu, ale většinou to bylo ve spojitosti s koronavirem. Nebo měli klienti zaživací problémy, kdy bylo těžké do nich vůbec nějaké jídlo dostat a museli tak být i na kapačkách z důvodu zavodnění, či podání důležitých živin. Většinou to bylo tedy v důsledku COVID-19. Některým klientům se po prodělání onemocnění také snížila soběstačnost nebo také hybnost, a trvalo dlouho dobu, než se vrátili zpátky do té své předchozí kondice.*“

Otázka č. 13: „*Mohou senioři k zajištění online kontaktu využívat wifi síť? Byla možnost zvýšeného online kontaktu nebo telefonních hovorů na základě zákazu fyzického kontaktu?*“

Odpověď: „*Když jsem nastoupila na jaře 2020, tak už byl rozjetý a založený Skype a aktivizační pracovnice chodily skajpovat s klienty, ale je pravda, že ne všichni to brali úplně přívětivě nebo pozitivně. Klienti nejsou samozřejmě zvyklí na takové moderní technologie. U některých klientů to není ani možné, jelikož neslyší nebo nevidí a nic jim to neříká mluvit*

takhle do monitoru. Máme tady služební notebook, tam byl nainstalován právě Skype a na pokojích jsou přípojky na internet a takhle se to vždy zapojilo. Mám pocit, že možnost online hovoru přes Skype nebyla natolik využívána, bylo jich fakt málo, možná tak jen čtyři nebo pět klientů, co Skype využívalo. Zbytek klientů volal přes své telefony. Nyní je dostupná i wifi síť, avšak nesouvisí to s Covidem, byly konečně volné finance a je možné se připojit odkudkoliv, i na chodbě. Klienti se tak mohou sami již připojit, avšak většina z nich nemá telefony k tomu určené. Pouze jedna klientka z domova využívá svůj notebook a jeden pán také, avšak po prodělání onemocnění se k tomu již nechce vrátit, přestal mít chuť.

Otázka č. 13a: *„Byly vytyčené hodiny, kdy mohly rodiny takto klientům volat?“*

Odpověď: *„Nene, většinou volali, kdy chtěli nebo jak měli oni čas a pokud to bylo v našich možnostech tak jsme šli klientům hovor zprostředkovat, anebo jsme se domluvili třeba na odpolední hodiny.“*

Otázka č. 14: *„Zaznamenali jste tzv. průlom, co se týče zvýšeného množství mobilních telefonů či aplikací na zprostředkování online kontaktu oproti minulosti, situaci před uzavřením zařízení?“*

Odpověď: *„Nene, to úplně nezaznamenali. Většina klientů má tzv. aligátory a někteří z klientů ani mobilní telefon nemají, takže rodiny volali na náš mobil nebo na mobil na sesternu a následně jsme hovor klientům zprostředkovali. Ještě mě napadá k těm mobilům, kdy jsme přes naše služební telefony využívali a posílali rodinám fotky seniorů nebo videa, a to stejné i rodiny posílaly nám zpět pro seniory.“*

Otázka č. 15: *„Jak se změnil přístup sociálních pracovníků ke klientům domova v době pandemie? Co seniorům nově pomohlo, jaká doporučení a změna režimu?“*

Odpověď: *„Tady já nemám úplně to porovnání před a po, tím, že jsem nastoupila už v době pandemie. Myslím si ale, že s klienty trávíme hodně času, několikrát denně, ať už tam sestřička přinese léky, jídlo a tak, nebo my tam jdeme něco řešit, jsme s klienty neustále v kontaktu a zjišťujeme, jak se klienti cítí, co naopak potřebují apod. Ve větším kontaktu jsme určitě i s rodinami, vlivem toho, že za klienty nemohli, tak často volali a ptali se daného seniora, alespoň takto nás. Aktivitám se spíše věnovali individuálně na pokojích, ale žádné se nezměnily. Máme stejnou nabídku aktivit jako před koronavirem, pouze jsme měli dlouhý výpadek canisterapie, ale nyní opět domov již pravidelně navštěvuje. Měli jsme tu dokonce i felinoterapii, kdy klienty navštěvovala paní s kočičkou. Nejsou akorát žádné aktivity, že by za*

námi jezdili lidé z venku, jako na koncerty, divadelní představení apod., kdy těchto představení bylo hodně před koronavirem, ale v současné době není zatím možnost. Poslední takovou akci jsme měli v létě, kdy bylo pěkné počasí, grilovalo se a místní pán z Náměště na Hané za námi docházel a hrál na kytaru a zpívali se písničky na zahradě. Velká změna nastala při jedné z aktivit, kdy máme navázanou spolupráci s místní mateřskou školou, kdy děti za námi za normální situace docházely a trávily čas se seniory. Tento projekt je nazvaný Čtecí babičky, kdy vybrané seniorky, které měly zájem, docházely za dětmi také do školky a četly jim pohádky. Takové opravdu krásné pouto, krásný projekt a navázaná spolupráce osobní. Bohužel, tohle všechno nešlo v době koronaviru nebo od toho loňského jara 2020 to nelze. Snažíme se aktivitu alespoň zprostředkovat na dálku, kdy ty děti chodily před domov pod okno např. o Vánocích zpívat koledy. Senioři šli na balkon a viděli děti takhle na dálku, dále děti přinesly na výzdobu draky na podzim, nebo jejich výtvary nám paní učitelky vždy přinesou. Naopak naši senioři, když něco vyrábí, tak se to potom pošle dětem do školky. Nyní ta spolupráce funguje online, kdy si navzájem své výtvary posíláme přes internet a případně i klientům promítáme či pustíme videa, které přichází od dětí ze školky. Myslím si, že tuhle aktivitu mají senioři nejraději. Spojení dětí a seniorů tu úžasně funguje.“

Otázka č. 16: *„Podstoupili klienti v domově již očkování? Bylo očkování povinné (i pro vás zaměstnance)? Chtěli se nechat klienti naočkovat nebo plánují se naočkovat? Pokud ne, tak proč, z jakého důvodu?“*

Odpověď: *„Možnost očkování začala v lednu 2021, jenže v té době my jsme tu byli zasaženi tou nejhorší pandemií, z tohoto důvodu se očkovat nemohlo. Následně jsme možnost očkování řešili až na konci února. Nejdříve bylo důležité zjistit zájem klientů o očkování, kdy to bylo velice složité, neboť my sami jsme neměli dostatek informací a museli jsme takto omezené informace předávat klientům. Nejčastější otázky klientů se prolínaly, zda očkování pomůže, jak dlouho to vydrží, budeme mít nějaké následky, a co když se nechají ať už nenechají naočkovat, co pak bude následovat, a to my jsme vůbec nevěděli. To bylo pro mě velice náročné, protože jsem osobně zjišťovala zájem klientů, neboť v té době byla vrchní sestra nemocná, tak jsem to měla za úkol já, kdy jsem všechny klienty následně obešla, řekla jsem jim to málo informací, které jsem měla. U těch klientů, kteří si nebyli jistí, tak jsem oslovila rodinu a za některé klienty rozhodli rodiny a někteří se rozhodli sami. V té chvíli, kdy jsme řešili očkování, si myslím, že tak 85-90 % klientů se chtělo nechat naočkovat a zbytek klientů ne. Samozřejmě jsme to respektovali, neboť jsme nemohli z klientů nikoho přemlouvat a nemohli jsme to ničím ani podmiňovat. V současnosti také nemůžeme podmiňovat nástup nového klienta tím, že bude*

naočkovány. V případě, že klient nebude naočkován, tak my v domově musíme mít taková opatření, nebo musíme být připraveni na to, že klienta dáme do karantény, zda se neprojeví příznaky. I zaměstnanci ne všichni jsme za jedno, a nejsou všichni naočkováni. Část zaměstnanců není naočkována, a není to podmiňováno. Nemůžeme s nimi ukončit smlouvu, jen z tohoto důvodu. Vše funguje tak, že všichni, kdo jsou naočkováni, se nemusí testovat a ti, kteří nejsou naočkováni, se musí každý týden pravidelně testovat. To platí jak u klientů, tak zaměstnanců. V první vlně, kdy se očkovalo, tak nás naočkoval tým lékařů z Vojenské nemocnice v Olomouci, to zajišťoval Olomoucký kraj, ale v případě očkování klientů nyní musí jít cestou přes svého praktického lékaře, neboť se někteří klienti rozhodli naočkovat až po sléze. Praktický lékař také očkuje v případě zájmu nové klienty. Když bych to měla shrnout, tak většina klientů chce a chtěla se nechat naočkovat. Vidí to jako takovou naději, a hlavně si přejí, aby to již skončilo, aby byl jejich život zase normální, takže se nechali naočkovat. I když hodně z nich bylo nejistých, co jim to způsobí, jaké budou mít vedlejší účinky apod. Hodně klientů po očkování lehlo, kdy víkend jim nebylo nejlépe a měli horečku.“

Otázka č. 17: „Obdrželi jste nějakou finanční podporu na překlenutí krizového období ze strany kraje?“

Odpověď: „Byly určitě nějaké dotační programy z Ministerstva práce a sociálních věcí na zvýšené výdaje dezinfekce, takové materiální věci, na respirátory a zejména na testy, které se hodně řešily. Jako zaměstnanci jsme byli a stále jsme povinni se od listopadu 2020 testovat, a tak velká spotřeba testů. Dostali jsme je buď darem anebo na to byla vypsána dotace, teď si nejsem jistá, ale určitě tam byla finanční podpora. Z kraje ne, myslím, že všechno šlo z dotačních programů Ministerstva práce a sociálních věcí.“

Otázka č. 18: „Pocítíte v době pandemie zvýšené výdaje v důsledku nákupu ochranných prostředků apod., nebo se naopak snížily příjmy v důsledku pandemie (omezené příjmy z prodeje jídel)?“

Odpověď: „Co se týče výdaje klientů, tak to si platí. Částka je stejná za celý měsíc, která zahrnuje ubytování a strava pět jídel denně, to se nezměnilo. Akorát vím, že v době koronaviru, hodně klientů ztratilo chuť k jídlu a nechtělo jíst a nemohli jídlo ani pozřít z důvodu žaludeční nevolnosti. Tak v té době se jídlo upravovalo a některým klientům se nakoupily nutridrinky, protože teplé vařené jídlo nebyli schopni pozřít anebo nějaké ovesné kaše. Dále jsme klientům pomohli nakoupit respirátory, aby klienti měli ochranné prostředky pro svou vlastní potřebu, např. z důvodu cesty do nemocnice. Tady v domově nosit respirátor nemusí, ani když přijde za

nimi návštěva, avšak jakákoliv cizí osoba, návštěva musí mít respirátor, ale klienti od nás, co jsou vevnitř, tak nemusí. Dezinfekce se klientům také nakoupila, a co jsme nově udělali díky koronaviru, tak zřídili na každém patře bezdotykové aplikátory dezinfekce, něco jako v obchodech, ať už pro návštěvy, klienty, nebo pro nás zaměstnance. To byl jeden z větších výdajů s tím spojený.“

4.5 Výzkumné závěry

Boj s koronavirovou pandemií a život v ní přinesl nejen problémy zdravotní, ale mimo jiné i problémy sociální. Průběh pandemie ukázal, že senioři v tomto ohledu patří mezi jednu z nejvíce ohrožených skupin obyvatel u nás, ale také ve světě. Ochrana seniorů před pandemií tak byla v rámci protiepidemických opatření upřednostňována. Nejednalo se pouze o snahu zabránit nákaze, ale zejména aby nedošlo k přetížení kapacit nemocnic.

Z odpovědí vyplývá, že si všichni respondenti si uvědomují riziko nákazy koronavirem. U respondentů byly vnímány menší obavy a strach o své zdraví jako na začátku koronavirové pandemie, a to i z důvodu zahájení očkování. Nicméně v pozadí stále určitá nejistota z možnosti onemocnění přetrvává.

Vládní opatření seniory nejvíce omezila v sociálním kontaktu, a to jak seniory žijící ve vlastním prostředí, tak také seniory žijící v domově pro seniory. Výzkumné šetření prokázalo, že všichni respondenti byli na základě vládou vydaných protiepidemických opatření doslova připoutáni ve svých domovech, bez možnosti sociálního kontaktu s rodinou, se svými blízkými, nebo přáteli. V rámci výzkumného šetření všichni senioři uvedli, že nedostatek kontaktu s celou svojí rodinou či blízkými považují za nejtěžší omezení. To i přesto, že většina respondentů, vyjma jednoho, bydlí se svojí rodinou v rodinném domě, ale z důvodu obav z nakažení se navštěvovali pouze v nejnútnejších případech. Návštěvy vnučat a pravnoučat se tak staly ojedinělé nebo značně omezené. Fyzický kontakt byl nahrazen pouhým kontaktem po telefonu.

Na základě dalšího zjištění rovněž respondenti poukazovali zejména na omezení jejich společenského a kulturního života či nabízených služeb a lékařů. Poukazováno bylo též na omezení týkající se návštěv bohoslužeb, pozastavení seniorského klubu v Senici na Hané a obecních akcí, které někteří z respondentů pravidelně a rádi navštěvovali.

Pouze pro jednoho respondenta se stalo nošení ochranných pomůcek omezením z důvodu špatného dýchání.

Z provedených rozhovorů vyplynulo, že seniory koronavirová pandemie tížila zejména v zimním období, protože v něm nemohli trávit svůj volný čas na zahradách a zůstávali

převážně uzavření pouze ve svých domácnostech. Bohužel negativním zjištěním je, že jediným spojovníkem mezi seniory a okolním světem se stalo sledování televize, poslouchání rádia či prohlížení internetu.

Senioři získávali/získávají hlavní informace o průběhu a dění koronavirové pandemie prostřednictvím médií. Jako nejčastěji zastoupené zdroje informací byly uváděny televize, rádio, internet či noviny, které respondenti považují za zcela dostačující. Z důvodu stále měnících se protiepidemických opatření probírají aktuální informace, vtažující se ke koronavirové pandemii, často se svými nejbližšími.

Pozitivně lze u seniorů hodnotit, že mají přehled o aktuálních vládních opatřeních, které si zjišťují zejména ze sdělovacích prostředků, a jak sami uvádí, mají více aktuálních informací než jejich rodiny. Negativní stránkou se však jeví velké množství sdělovaných informací o koronavirové pandemii, které nepřinesly respondentům pozitivní náladu, ale spíše znepokojení.

Výsledky výzkumného šetření rovněž poukazují na velkou podporu a pomoc rodin, která je považována za velmi přínosnou. Rodiny jsou si vědomy rizik nákazy, a proto se snaží být respondentům nablízku již od začátku koronavirové pandemie, a to zejména při nakupování potravin, ochranných pomůcek, vyzvedávání léků či dalších potřebných věcí.

V rámci pandemie plnily nezastupitelnou úlohu také zájmové obce, které pomáhaly především s informovaností a zajištěním protiepidemických ochranných prostředků při chodu obecních úřadů, a také například na místních poštách. Obzvláště na začátku pandemie byly obce aktivní při dodávkách málo dostupných dezinfekčních prostředků. Dále nabízely seniorům možnost nákupu a dodání tolik potřebných roušek. Obec Senice na Hané provozovala také vývařovnu, pro jejíž činnost využila prostory mateřské školy. Jídlo bylo nabízeno zájemcům z řad veřejnosti, a to včetně seniorů. Respondenti ohledně možnosti zajištění nákupu obcí uvedli, že o nabízenou službu neprojeví zájem z důvodu zajištění nákupu prostřednictvím svých blízkých.

Výsledky ukazují, že s nástupem koronavirové pandemie a platných protiepidemických opatření se senioři ve svém přirozeném prostředí nepotýkají s propadem jejich rodinných financí. U většiny dotázaných respondentů se výdaje spojené s nákupem ochranných pomůcek či dezinfekcí apod. zásadně nedotkly jejich rodinného rozpočtu. Naopak někteří respondenti poukazují na úsporu peněz, a to z důvodu omezení možnosti vycházení a převažujícím trávením volného času ve svých domácnostech. Jeden respondent pocítoval navýšení výdajů, avšak s pomocí rodiny nedošlo k velkému navýšení.

Vládní omezení taktéž neúprosně zasáhla klienty domova pro seniory v obci Náměšť na Hané, kteří se s omezeními potýkali s velkou nevolí a beznadějí. Z důvodu ochrany zdraví však senioři museli daná opatření respektovat.

Výzkumné šetření prokázalo, že veškerá opatření v domově se vyvíjela dle opatření probíhajících v rámci celé ČR, a také dle toho, zda se domov pro seniory potýkal s nákazou či nikoliv. V průběhu koronavirové pandemie docházelo k neustálým vládním změnám týkajících se povolení či zákazu návštěv seniorů v domově rodinami a blízkými. Pohyb klientů po domově byl omezen pokaždé, kdy došlo k výskytu onemocnění mezi klienty v domově. Senioři museli zůstat uzavřeni ve svých pokojích, pouze v kontaktu s ošetřujícím personálem. Společné stravování v jídelně bylo zrušeno a nahrazeno donáškou stravy samostatně na pokoje. Stěžující omezení se týkalo taktéž vycházek, které byly zakázány. I přes plošné omezení se domov snažil vyvíjet aktivity pro seniory alespoň jednotlivě na pokojích. Bohoslužby nebyly umožněny při vydání zákazu návštěv, v ostatních případech se domov snažil udržet bohoslužby v běžném režimu.

Za jedno z nejzásadnějších omezení byl považován zákaz návštěv. Chybějící kontakt klientů s rodinami a svými blízkými se projevil na psychice klientů, ale i na jejich rodinných blízkých, kteří si o své příbuzné dělali velké starosti. Sociální pracovníce vnímá u klientů větší pasivitu a nechuť podílet se na společenském programu v domově. Z tohoto důvodu se pracovníci snaží s klienty trávit více času a v případě potřeby jim být nablízku.

Plně se situace projevila o Vánocích v roce 2020, kdy řada klientů měla vánoční svátky trávit v rodinném prostředí. V tu dobu byl však domov uzavřen z důvodu vypuknutí epidemie nákazy u klientů. Pro zlepšení psychiky se uskutečňovaly rozhovory s příbuznými alespoň přes balkon domova či okna. Domov rovněž zprostředkoval zasílání fotek a videí seniorů jejich rodinným blízkým a naopak. Jako stěžejní problém je vnímán také chybějící kontakt se svými vnoučaty a pravnoučaty, která nemohla domov navštěvovat. Někteří klienti tak neviděli více jak rok svá vnoučata a pravnoučata.

Taktéž v domově pro seniory jsou klienti informováni zejména prostřednictvím medií, která v průběhu dne neustále sledují. Informace se často dozvídají dříve než zaměstnanci domova. Seniorům jsou aktuální potřebné informace dále sdělovány prostřednictvím nástěnek, formou rozhlasu či osobního sdělení, a to vždy na základě důležitosti. K zajištění náhradní možnosti pro kontakt s rodinou mohli senioři využívat online moderní technologie, zejména aplikaci Skype, prostřednictvím služebního notebooku. Tuto možnost však využívalo pouze malé množství klientů. Hlavní kontakt s rodinnými příslušníky byl zajišťován prostřednictvím mobilních telefonů.

ZÁVĚR

Ve světě je původní varianta koronaviru postupně nahrazována novými nakažlivějšími mutacemi a jsou zde obavy, zda očkování bude působit i proti těmto novým mutacím. I přes nynější výrazné zlepšení počtu nově nakažených v České republice je potřeba vnímat onemocnění COVID-19 i nadále s respektem a doufat, že vakcíny nejen zabrání šíření přenosu nemoci, ale i sníží závažnost onemocnění a zamezí vysokým počtům úmrtí každý den. Vždyť Česká republika byla ke dni 22. května 2021 na druhém místě na světě v počtu úmrtí v souvislosti s onemocněním COVID-19 na milión obyvatel.

Diplomová práce se věnovala problematice dopadu vládních opatření v době koronavirové pandemie na život seniorů. Byli jsme seznámeni se problematikou staří, osobností seniora a také jeho kvalitou života. Dále byl přiblížen přehled vládních opatření v době pandemie, charakteristika vyvíjených vládních aktivit a aktivit neziskových organizací zaměřených na seniory. Prostřednictvím výzkumného šetření za pomoci polostrukturovaných rozhovorů s cílovými skupinami byl zkoumán dopad vládních opatření na život seniorů v pobytové službě a v přirozeném prostředí.

Začátek pandemie vyvolal u seniorů strach a obavy o své zdraví. Z výsledků výzkumného šetření lze vypožorovat, že si senioři uvědomují riziko nakažení onemocněním COVID-19. Nicméně už více jak roční doba od propuknutí epidemie a naděje v očkování strach postupem času zmírňuje. Senioři postupně začínají brát onemocnění jako součást dnešní doby a svých životů.

Podstatným zjištěním výzkumného šetření je, že po materiální stránce respondentům nic nescházelo, i když tak jako my všichni, tak i senioři si museli zajistit potřebné ochranné pomůcky v souladu s nařízením vlády České republiky. V tomto směru byli velmi nápomocné rodiny a dobrovolníci, kteří roušky šili. S jejich následnou distribucí seniorům pomáhaly také samotné obce, a navíc každý senior starší šedesáti let obdržel poštou od vlády nezbytné množství ochranných pomůcek pro překlenutí nedostatku ochranných pomůcek na trhu.

Z provedeného výzkumného šetření vyplývá, že za největší dopad protiepidemických opatření na seniory lze bezesporu považovat chybějící kontakt, velkou osamělost a izolaci, zvláště u seniorů žijících v pobytové službě, a též u seniorů žijících bez partnera. Osamělost může být u seniorů i skrývána a může mít vliv také na jejich zdraví, na změnu stravovacích návyků, způsobů hygieny a běžných denních zvyklostí. Osamělost taktéž podtrhla omezené setkání se svými vnoučaty a pravnoučaty.

Senioři v současnosti prožívají extrémně náročné období a naději do dalších dnů vidí v očkování. V rozhovorech senioři sdělili, že již obdrželi první dávku vakcíny, vyjma jednoho seniora, který byl po prodělaném onemocnění. Očkovat se rovněž nechali i klienti v zájmovém zařízení, v domově pro seniory, s nadějí, aby to již skončilo a byl jejich život zase normální.

Běžný denní režim seniorů byl ovlivněn vládními opatřeními, vydanými zákazy vycházení a omezením služeb. Jejich společenský a kulturní život se na dlouhou dobu přerušil. Omezení zasáhlo i věřící, kteří nemohli pravidelně navštěvovat kostel. V rámci uvolňování opatření si museli senioři dopředu zajišťovat svou účast na bohoslužbách. Negativní dopad vidím také v tom, že někteří senioři odložili pravidelné návštěvy u lékařů a svůj zdravotní stav konzultovali pouze telefonicky.

Považuji za důležité zmínit, že dle výzkumného šetření měla koronavirová pandemie vůči seniorům také svá pozitiva. Došlo k semknutí rodin, větší podpoře a sounáležitosti k seniorům. Pomoc starším osobám, které jsou považovány za jednu z nejvíce ohrožených skupin, se tak stala prvořadým úkolem, a to například při zajištění nákupu či ochranných pomůcek, vyzvedávání léků nebo vyřizování úředních záležitostí v zastoupení. Lze konstatovat, že mnohem více lidí se začalo o seniory zajímat. Obrovská vlna solidarity, zejména na začátku pandemie, a hybná síla velkého počtu dobrovolníků, přispěly ke zmírnění dopadů vládních opatření.

Diplomová práce byla psaná v okamžiku, kdy je v České republice na ústupu třetí vlna koronavirové pandemie. Stále není nad pandemií koronaviru vyhráno a prognózy jsou nejisté. Závěrem lze konstatovat, že všechny stanovené cíle práce byly naplněny. Za významné považuji zdůraznit, že výsledky výzkumného šetření nejsou reprezentativní a nelze je zobecnit na všechny seniory, což nebylo záměrem výzkumu.

Získané informace v době pandemie ještě více zvýraznily situaci seniorů v sociální izolaci a samotě. Tato témata by mohla ve společnosti vzbudit a vytvořit nové snahy, spojení a záměry s cílem vyvolat obecný zájem, který by měl přispět k větší pomoci seniorům a solidaritě v době sociálního distancování, nejen v období krize, ale i mimo ni. Příklady z praxe nám ukázaly, že při vzájemné podpoře a spojitosti dochází k budování silných vztahů, které mohou překonat řadu překážek. Přála bych si, aby nedošlo, při nynější vlně solidarity, k rychlému vystřízlivění a zapomenutí všech nastalých témat či problémů.

SEZNAM ZKRATEK

APSS ČR – Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky

COVID-19 – coronavirus disease 2019 = koronavirové onemocnění 2019

ČCE – Českobratrská církev evangelická

ČČK – Český červený kříž

ČR – Česká republika

ČSSZ – Česká správa sociální zabezpečení

PCR – polymarese chain reaction = polymerázová řetězová reakce

POC – point of care

SZÚ – Státní zdravotnický ústav

WHO – Světová zdravotnická organizace

SEZNAM ODBORNÝCH ZDROJŮ

Použitá literatura

- BYOCK, Ira. *Dobré umírání*. Praha: Vyšehrad, 1997. ISBN 978-80-7429-134-0.
- ČELEDOVÁ, Libuše, KALVACH, Zdeněk., ČEVELA, Rostislav. *Úvod do gerontologie*. Praha: Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3404-3.
- ČORNANIČOVÁ, Rozália. *Edukácia seniorov*. Bratislava: Univerzita Komenského, 1998. ISBN 80-223-1206-1.
- DRAGOMIRECKÁ, Eva. *Prediktory kvality života ve vyšším věku*. Disertační práce. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2007.
- DVOŘÁČKOVÁ, Dagmar. *Kvalita života seniorů v domovech pro seniory*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4138-3.
- GRUSS, Peter. *Perspektivy stárnutí: z pohledu psychologie celoživotního vývoje*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-605-6.
- HARTL, Pavel, HARTLOVÁ, Helena. *Velký psychologický slovník*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-686-5.
- HÁŠKOVCOVÁ, Helena. *Fenomén stáří*. Praha, 2010. ISBN 978-80-87109-19-9.
- CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-5326-3.
- JIRÁK, Roman. *Gerontopsychiatrie*. Praha: Galén, 2013. ISBN 978-80-7262-873-5.
- KAISEROVÁ, Klára. *Samota jako partner*. Mladá fronta, 2005. ISBN 80-204-1280-8.
- KALVACH, Zdeněk. a kolektiv. *Geriatric a gerontologie*. Praha: Grada Publishing, 2004. ISBN 80-247-0548-6.
- KAUFMANOVÁ, P. *Pohled seniorů na pečovatelskou službu*. Sociální práce/sociální práce, 2004.
- KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologie nemoci*. 1.vyd. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0179-0.
- KŘÍŽOVÁ, Eva. *Sociologické podmínky kvality života. Kvality života a zdraví*. Praha: Triton, 2005. ISBN 80-7254-657-0.
- KURIC, Jozef. *Ontogenetická psychologie*. Brno: CERM, 2001. ISBN 80-214-1844-3.
- LANGMEIER, Josef, KREJČIŘÍKOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. Praga: Grada, 2006. ISBN 80-247-1284-9.
- MALÍKOVÁ, Eva. *Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3148-3.
- MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 2006, Psyché. ISBN 80-247-1362-4.

- MLÝNKOVÁ, J. *Péče o staré občany: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3872-7.
- MÜHLPACHR, Pavel. *Gerontopedagogika*. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3345-2.
- NAKONEČNÝ, Milan. *Encyklopedie obecné psychologie*. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0625-7.
- ONDRUŠOVÁ, Jiřina. *Stáří a smysl života*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1997-2.
- PACOVSKÝ, Vladimír, HEŘMANOVÁ, Hana. *Gerontologie*. Praha: Avicentrum, 1981. ISBN 08-044-81.
- PACOVSKÝ, Vladimír. *O stárnutí a stáří*. Praha: Avicentrum, 1990. ISBN 80-201-0076-8.
- PEPLAU, Letitia Anne., PERLMAN, Daniel., *Loneliness: A sourcebook of current theory, research and therapy*. New York: Wiley interscience, 1982.
- PICHAUD, Clément, THAREAU, Isabelle. *Soužití se staršími lidmi: praktická informace pro ty, kdo doma pečují o staré lidi, i pro sociální a zdravotnické pracovníky*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-184-3.
- PŘIBYL, Hugo. *Lidské potřeby ve stáří*. Praha: Maxdorf, 2015. ISBN 978-80-7345-437-1.
- SMÉKAL, Vladimír. *Pozvání do psychologie osobnosti*. Brno, 200č. ISBN 80-86598-65-9.
- SÝKOROVÁ, Dana, CHYTIL, Oldřich. *Autonomie ve stáří. Strategie jejího zachování*. Ostravská univerzita v Ostravě, 2004. ISBN 80-7326-026-3.
- ŠVAŘÍČEK, Roman, ŠEĐOVÁ Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vydání druhé. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.
- TOPINKOVÁ, Eva, NEUWIRTH, Jiří. *Geriatric pro praktického lékaře*. Praha: Grada, 1995. ISBN 80-7169-099-6.
- TRACHTOVÁ, Eva. *Potřeba nemocného v ošetrovatelském procesu*. 3. vydání. Brno: Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů, 2013. ISBN 978-80-7013-553-2.
- VOHRALÍKOVÁ, Lenka, RABUŠIC, Ladislav. *Čeští senioři včera, dnes a zítra*. Praha, 2004. ISBN 80-239-42-18-2.
- VÝROST, Jozef; BAUMGARTNER, František. *Aplikovaná sociální psychologie II*. Praha: Grada, 2001. ISBN 80-247-0042-5.
- ZAVAZALOVÁ, Helena. *Vybrané kapitoly ze sociální gerontologie*. Praha: Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0326-8.

Odborné články a časopisy

CALMAN, C. Kenneth. *Quality of life cancer patients-an hypothesis*. Journal of Medical Ethics. 1984, č. 10, s. 124-127.

WHOQOL Group. *Study protokol for the Health Organisation project to develop a Quality of Life assessment instrument (WHOQOL)*. Quality of Life Research. 1993. n. 2. s. 153-159.

Elektronické zdroje

Adra. *Linka pomoci seniorům*. [online]. 2020 [cit. 2021-02-10]. Dostupný z: <https://adra.cz/jak-pomahame/dobrovolnictvi/ceske-budejovice/aktualita/linka-pomoci-seniorum-%e2%98%8e%ef%b8%8f/>

Adra. *Linka pomoci seniorům*. [online]. 2020 [cit. 2021-02-10]. Dostupný z: <https://adra.cz/aktualita/covid19-pomahame-i-pri-druhe-vlne/>

Anděl na drátě. *Linka pomoc seniorům*. [online]. 2021 [cit. 2021-02-10]. Dostupný z: <http://www.andelnadrate.cz/pomoc-v-izolaci>

Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky. *Doporučený postup APSS ČR*. [online]. 2020 [cit. 2020-11-20]. Dostupný z: https://www.apsscr.cz/files/files/Doporu%C4%8Den%C3%BD%20postup_COVID-19.pdf

Centers for disease control and prevention. *How to Protect Yourself & Others*. [online]. 2021 [2021-01-06]. Dostupné z: <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/prevent-getting-sick/prevention.html>

Centers for disease control and prevention. *Older Adults*. [online]. 2021 [2021-01-05]. Dostupné z: <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/need-extra-precautions/older-adults.html>

Centers for disease control and prevention. *Prevent Getting Sick*. [online]. 2021 [2021-01-05]. Dostupné z: <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/prevent-getting-sick/index.html>

Covid Portál. *Bezplatné a dobrovolné testování POC antigenními testy obyvatel ČR*. [online]. 2021 [2021-01-05]. Dostupné z: <https://covid.gov.cz/opatreni/antigeni-testovani-na-koronavirus/bezplatne-dobrovolne-testovani-poc-antigennimi-testy>

Covid Portál. *Doporučení používat respirátor třídy FFP2 nebo KN95*. [online]. 2021 [2021-12-07]. Dostupné z: <https://covid.gov.cz/opatreni/rouscky/doporuceni-pouzivat-respirator-tridy-ffp2-nebo-kn95>

Covid Portál. *Karenténa*. [online]. 2021 [2021-12-05]. Dostupné z: <https://covid.gov.cz/situace/onemocneni-obecne-o-opatrenich/karantena>

Covid Portál. *Očkování proti covidu-19*. [online]. 2021 [2021-12-29]. Dostupné z: <https://covid.gov.cz/opatreni/ockovani-proti-covidu-19>

Covid Portál. *Omezení návštěv v zařízeních sociální péče*. [online]. 2021 [2021-01-05]. Dostupné z: <https://covid.gov.cz/opatreni/nemocnice-socialni-zarizeni/omezeni-navstev-v-zarizenich-socialni-pece>

Covid Portál. *Omezení návštěv ve zdravotnických zařízeních*. [online]. 2021 [2021-04-28]. Dostupné z: <https://covid.gov.cz/opatreni/zdravotnicka-socialni-zarizeni/omezeni-navstev-ve-zdravotnickych-zarizenich>

Covid Portál. *Seniori*. [online]. 2021 [2021-01-05]. Dostupné z: <https://covid.gov.cz/situace/seniori>

Časopis Dtest. *Neseriózní obchodníci cílí na seniory i během pandemie*. [online]. 2020 [cit. 2020-11-17]. Dostupný z: <https://www.dtest.cz/clanek-8358/neseriozni-obchodnici-cili-na-seniory-i-behem-pandemie>

ČERVENÝ, Karel. *Osamělost je nebezpečnější než kouření*. [online]. 2001 [2021-01-27]. Dostupné z: <http://losthighway.sweb.cz/uisk/socps.html>

Česká správa sociálního zabezpečení. *Dočasně bude opět možné vyzvedávat důchody na základě plné moci*. [online]. 2020 [cit. 2020-11-29]. Dostupný z: <https://www.cssz.cz/-/docasne-bude-opet-mozne-vyzvedavat-duchody-na-zaklade-plne-mo-1>

Česká správa sociálního zabezpečení. *Jak bude ČSSZ vyplácet jednorázový příspěvek 5000 Kč důchodcům*. [online]. 2020 [cit. 2020-12-18]. Dostupný z: <https://www.cssz.cz/-/jak-bude-cssz-vyplacet-jednorazovy-prispevek-5000-kc-duchodcum>

Česká televize. *Seniorům chybí hlavně kontakt s rodinou. Podle odborníků může být izolace nebezpečná*. [online]. 2020 [cit. 2020-12-2]. Dostupný z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3204278-seniorum-chybi-hlavne-kontakt-s-rodinou-podle-odborniku-muze-byt-izolace-nebezpecna>

Český červený kříž. *Kdo jsme*. [online]. 2020 [cit. 2020-01-25]. Dostupný z: <https://www.cervenyriz.eu/kdo-jsme>

Český červený kříž. *Koronavirus – Oficiální kampaň Českého červeného kříže*. [online]. 2020 [cit. 2020-01-24]. Dostupný z: <https://zvladnemeto.cervenyriz.eu/>

Český červený kříž. *Koronavirus – Předcházíme šíření nákazy*. [online]. 2020 [cit. 2020-01-25]. Dostupný z: <https://www.cervenyriz.eu/aktuality/koronavirus-predchazejme-sireni-nakazy>

Český statistický úřad. *Krajská správa ČSÚ v Olomouci, obyvatelstvo – obce*. [online]. 2021 [cit. 2021-04-09]. Dostupný z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#fx=0&k=5&pvokc=43&uroven=70&w=>

Dáma roušky. *Ukázali jsme hrdinství ve správný čas*. [online]. 2020 [cit. 2021-03-10]. Dostupný z: <https://www.damerousky.cz/#hero>

Diakonie Českobratrská církve evangelické. *Krizová linka pomáhá*. [online]. 2021 [cit. 2021-02-10]. Dostupný z: <https://skp.diakonie.cz/krizova-linka-pomaha/>

Diakonie Českobratrská církev evangelické. *Pomoc lidem v době pandemie COVID-19 v roce 2020*. [online]. 2021 [cit. 2021-03-28]. Dostupný z: https://www.diakoniespolu.cz/clanky/dobrovolnici/pomoc-lidem-v-dobe-pandemie-covid-19-v-roce-2020/?utm_source=Dobr%C3%A9+zpr%C3%A1vy+z+Diakonie&utm_campaign=2f3a1d83bc

Diakonie Českobratrská církev evangelické. *Zpráva o humanitární pomoci*. [online]. 2021 [cit. 2021-02-15]. Dostupný z: <https://www.diakoniespolu.cz/res/archive/011/001448.pdf?seek=1612350742>

DLUBALOVÁ, Klára. *Vláda na tři týdny zakázala pohyb mezi okresy. Omezení má zabránit šíření agresivních mutací koronaviru*. In: Ministerstvo vnitra České republiky.cz [online]. 2021 [2021-04-28]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/vlada-na-tri-tydny-zakazala-pohyb-mezi-okresy-omezeni-ma-zabranit-sireni-agresivnich-mutaci-koronaviru.aspx>

Elpida. *Elpida do domu*. [online]. 2021 [cit. 2021-02-10]. Dostupný z: <https://www.elpida.cz/elpidadodomu>

Elpida. *Linka seniorů*. [online]. 2021 [cit. 2021-02-10]. Dostupný z: <https://www.elpida.cz/linka-senioru>

Charita České republiky. *Charita nabízí lidem také pomoc pro duši*. [online]. 2021 [cit. 2021-03-20]. Dostupný z: <https://www.charita.cz/aktuality/z-domova/charita-nabizi-lidem-take-pomoc-pro-dusi/>

Charita České republiky. *Rok s covidem – Charita stojí po boku nemocnicím a pomáhá zoufalým*. [online]. 2021 [cit. 2020-03-20]. Dostupný z: <https://www.charita.cz/aktuality/koronakrizе/rok-s-covidem-charita-stoji-po-boku-nemocnicim-vydava-respiratory-chudym-a-pomaha-zoufalym/>

Junák – Český skaut. *Skauti a skautky pomáhají*. [online]. 2021 [cit. 2021-02-18]. Dostupný z: <https://www.skaut.cz/pomahame>

Junák – Český skaut. *Skautská pomoc*. [online]. 2021 [cit. 2021-02-18]. Dostupný z: <https://www.skautskapomoc.cz/>

KOCH, Alexandra. *Senior s rouškou*. In: Pixabay.com [online]. 2020 [cit. 2021-04-25]. Dostupný z: <https://pixabay.com/cs/photos/%C4%8Dlov%C4%9Bk-koronavirus-obli%C4%8Dejov%C3%A1-mask-a-5410293/>

KUCHAŘOVÁ, Věra, RABUŠIC, Ladislav, EHRENBURGOVÁ, Lucie. *Život ve stáří*. [online]. Praha, 2002 [cit. 2021-01-12]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/236543-Zivot-ve-stari-zprava-o-vysledcich-empirickeho-setreni.html>

Lékaři bez hranic. *Jak pomáháme v boji proti covidu-19*. [online]. 2021 [cit. 2021-02-08]. Dostupný z: <https://www.lekari-bez-hranic.cz/koronavirus-zasah#kdy>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Jak MPSV pomáhá sociálním službám*. [online]. 2021 [2021-03-25]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/socialni-sluzby-info>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Vláda schválila krizové opatření s cílem ochránit zdraví klientů a zaměstnanců sociálních služeb*. [online]. 2020 [2021-02-25]. Dostupné z:

<https://www.mpsv.cz/documents/20142/1248138/TZ+opatreni+pro+soc.+sluzby.pdf/6e13408d-9ddd-c23f-7215-1074a8ef91f9>

Ministerstvo zdravotnictví České republiky. *1221 – linka první psychické pomoci*. [online]. 2020 [cit. 2021-02-05]. Dostupný z: <https://www.reformapsychiatrie.cz/clanek/1221-linka-prvni-psychicke-pomoci>

Ministerstvo zdravotnictví České republiky. *Aktuálně o koronaviru*. [online]. 2020 [2020-12-27]. Dostupné z: <https://koronavirus.mzcr.cz/>

Ministerstvo zdravotnictví České republiky. *Príznaky koronaviru u seniorů*. [online]. 2020 [2020-12-28]. Dostupné z: <https://koronavirus.mzcr.cz/priznaky-koronaviru-u-senioru/>

Náměšť na Hané. *Základní údaje*. [online]. 2021 [cit. 2021-03-22]. Dostupný z: <https://www.namestnahane.cz/mestys/zakladni-udaje/>

Senice na Hané. *Oficiální stránky obce*. [online]. 2021 [cit. 2021-03-21]. Dostupný z: <https://www.senicenahane.cz/titulni-strana-1/>

Státní zdravotní ústav. *Doba infekčnosti jedinců infikovaných virem SARS-CoV-2*. [online]. 2020 [2021-01-06]. Dostupné z: http://www.szu.cz/uploads/Epidemiologie/Coronavirus/Nakazlivost/Trvani_infekcnosti_osob_infikovanych_SARS_CoV_2_EPI_fin_2_.pdf

TOHOLOVÁ, Kateřina. *Krása pomoci a koronakrize*. In: *Krásapomoci.cz* [online]. 2020 [cit. 2021-11-10]. Dostupný z: <https://www.krasapomoci.cz/krasa-pomoci-a-koronakrize/>

TOHOLOVÁ, Kateřina. *Naše aktivity na podzim 2020*. In: *Krásapomoci.cz* [online]. 2021 [cit. 2021-03-10]. Dostupný z: <https://www.krasapomoci.cz/nase-aktivity-na-podzim-2020/>

Vláda České republiky. *Seniorské desatero (nejen) pro časy koronaviru aneb Na všech životech záleží*. [online]. 2021 [cit. 2021-02-10]. Dostupný z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/zmocnenkyne-vlady-pro-lidska-prava/aktuality/seniorske-desatero-nejen-pro-casy-koronaviru-aneb-na-vsech-zivotech-zalezi-182207/>

Vláda České republiky. *Vláda se zabývala opatřeními v péči o seniory a schválila záruku COVID na podporu podnikatelů a živnostníků*. [online]. 2020 [cit. 2021-02-10]. Dostupný z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/vlada-se-zabyvala-opatrenimi-v-peci-o-seniory-a-schvalila-zaruku-covid-na-podporu-podnikatelu-a-zivnostniku--180386/>

Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. *Výzkumná pracovnice VÚPSV, v. v. i., Lucie Vidovičová v rozhovoru pro Idnes.cz o ageismu a sociálních důsledcích koronavirové pandemie pro seniory*. [online]. 2021 [2021-03-25]. Dostupné z: <https://www.vupsv.cz/tematicke-okruhy/covid-19/>

World health organization. *Coronavirus disease (COVID-19)*. [online]. 2021 [2021-01-10]. Dostupné z: <https://www.who.int/news-room/q-a-detail/coronavirus-disease-covid-19>

World health organization. *Coronavirus: Overview*. [online]. 2021 [2021-01-11]. Dostupné z: https://www.who.int/health-topics/coronavirus#tab=tab_1

World health organization. *Coronavirus: Symptoms*. [online]. 2021 [2021-01-10]. Dostupné z: https://www.who.int/health-topics/coronavirus#tab=tab_3

Život 90. *Informační linka ke koronaviru 800 160 166 bude nově sloužit i seniorům nad 80 let. Pomůže jim s registrací k očkování.* [online]. 2021 [cit. 2021-01-16]. Dostupný z: <https://www.zivot90.cz/cs/aktuality/275-infolinka>

Život 90. *Linka důvěry Senior telefon.* [online]. 2020 [cit. 2020-02-10]. Dostupný z: <https://www.zivot90.cz/cs/asistence/senior-telefon>

Život 90. *Virtuální objetí pro osamělé.* [online]. 2021 [cit. 2021-01-04]. Dostupný z: <https://www.zivot90.cz/upload/files/2020-12-04-virtualni-objeti-pro-osamele.pdf>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1 Senior s rouškou	4
Obrázek č. 2 Maslowova pyramida lidských potřeb	17
Obrázek č. 3 Mapa zájmových obcí	45

SEZNAM SCHÉMÁT

Schéma č. 1 Příznaky onemocnění COVID-19	23
Schéma č. 2 Schéma dopadů vládních opatření na život seniorů	32

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 Přehled respondentů výzkumného šetření oblasti A.....	48
Tabulka č. 2 Výstupy z rozhovorů se seniory žijícími v přirozeném prostředí.....	51
Tabulka č. 3 Výstupy z rozhovorů se starosty zájmových území	61

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Otázky polostrukturovaného rozhovoru – senior žijící v přirozeném prostředí

Příloha č. 2: Rozhovor č. 1 – senior žijící v přirozeném prostředí

Příloha č. 3: Rozhovor č. 2 – senior žijící v přirozeném prostředí

Příloha č. 4: Rozhovor č. 3 – senior žijící v přirozeném prostředí

Příloha č. 5: Rozhovor č. 4 – senior žijící v přirozeném prostředí

Příloha č. 6: Rozhovor č. 5 – senior žijící v přirozeném prostředí

Příloha č. 7: Otázky polostrukturovaného rozhovoru – starostové ze zájmových obcí

Příloha č. 8: Rozhovor č. 6 – starostové ze zájmových obcí

Příloha č. 9: Otázky polostrukturovaného rozhovoru – starostové ze zájmových obcí

Příloha č. 10: Rozhovor č. 7 – starostové ze zájmových obcí

Příloha č. 11: Otázky polostrukturovaného rozhovoru – sociální pracovnice domova pro seniory

Příloha č. 1: Otázky polostrukturovaného rozhovoru – senior žijící v přirozeném prostředí

1. Kolik je Vám let?
2. Žijete sám/a, v partnerství či manželství?
3. Bydlíte v rodinném domě či bytě?
4. Bydlíte sám/a v rodinném domě, nebo bydlíte s Vaší rodinou v rodinném domě?
5. Co aktuálně děláte v době koronavirové pandemie? Jak se změnil Váš denní režim v tomto ohledu?
6. V čem Vás omezila vládní opatření?
7. Co Vám v době pandemie nejvíce chybí?
8. Sledujete dění v průběhu koronavirové pandemie?
9. Jak na Vás celá koronavirová situace působí?
10. Jak nebo od koho získáváte informace o koronavirové pandemii? Jak s nimi pracujete, dostanou se k Vám potřebné informace? Víte jaká jsou aktuální opatření? Očekáváte, že Vám manžel/ka nebo rodina aktuální informace vždy sdělí?
11. Dotkla se daná opatření Vašeho rodinného rozpočtu, výdaje spojené s nákupem roušek, dezinfekcí apod.?
12. Jak moc jste byl/a v průběhu pandemie v kontaktu s rodinou?
13. Víte, jaké možnosti, výhody, senioři mohli využívat/využívají v důsledku přijatých opatření vlády?
14. Nakupoval/a jste ve vládou doporučené vymezené době? Nebo Vám nakupovala např. rodina?
15. Víte, na koho se obrátit v případě potřeby psychické pomoci či osamění? Koho byste v případě potřeby požádal/a o pomoc?
16. Využil/a jste nějaké pomoci seniorům?
17. Jak Vám pomohla v této souvislosti obec?
18. Jak vnímáte onemocnění COVID-19? Vnímáte obavy či strach? Jedná se o obavu z nemoci takové, nebo máte obavu, že se v průběhu nemoci nebude mít o Vás kdo postarat?
19. Jak vnímáte obavy z nakažení rodinných blízkých?
20. Prodělal/a jste onemocnění COVID-19?
21. Využil/a jste již možnosti očkování? Plánujete se nechat naočkovat? Pokud ne, tak proč, z jakého důvodu?
22. Na jakou věc, jaké aktivity či možnosti, se nejvíce těšíte po uvolnění vládních opatření?

Příloha č. 2: Rozhovor č. 1 – senior žijící v přirozeném prostředí

Respondent S1 – žena

Otázka č. 1: „Kolik je Vám let?“

Odpověď: „Je mi 78 let.“

Otázka č. 2: „Žijete sám/a, v partnerství či manželství?“

Odpověď: „Žiju sama.“

Otázka č. 3: „Bydlíte v rodinném domě či bytě?“

Odpověď: „V rodinném domě bydlím.“

Otázka č. 4: „Bydlíte sám/a v rodinném domě, nebo bydlíte s Vaší rodinou v rodinném domě?“

Odpověď: „Bydlím s rodinou, každý ale zvlášť přes dvůr.“

Otázka č. 5: „Co aktuálně děláte v době koronavirové pandemie? Jak se změnil Váš denní režim v tomto ohledu?“

Odpověď: „Ze začátku, když začal koronavir, tak jsem nechodila ani ven, ani nakoupit. Nakupovala mi rodina. Většinou jsem byla doma při televizi a nejraději poslouchala rádio a po obědě jsem si šla lehnout a odpoledne jsem si pustila zase rádio, televizi a nějaké luštění křížovek. Trávila jsem čas doma, nechodila jsem vůbec nikam, až nyní začínám chodit ven.“

Otázka č. 6: „V čem Vás omezila vládní opatření?“

Odpověď: „Klub seniorů se nám zrušil tady v Senici na Hané, tam jsem chodila nejraději. Od srpna loňského roku 2020 jsme v klubu nebyli. Klub není a ani zatím nebude. Asi až bude rozvolnění hospod, tak potom možná. Ještě kostel se omezil, musíme se teď zapisovat dopředu, je tam určitá kapacita. Když jsem chodila do kostela, tak teď jsem nemohla chodit. Jednou za dlouhý čas jsem se tam napsala a šla jsem ta. Když člověk jde do obchodu, tak nikoho ani nepotká, žádnou známost. Ani kamarádky jsme se nesetkávaly.“

Otázka č. 7: „*Co Vám v době pandemie nejvíce chybí?*“

Odpověď: „*Kamarádky, a hlavně zbytek mé rodiny, že sem nechodili ostatní vnoučata a pravnoučata. Jsem se bála, aby sem jezdily, takže to bylo velký omezení, to mi moc chybělo. Ani na Velikonoce.*“

Otázka č. 8: „*Sledujete dění v průběhu koronavirové pandemie?*“

Odpověď: „*Ano, hodně se dívám na večerní zprávy, takže tam, ale někdy se nedívám, protože mě to akorát rozčiluje (smích).*“

Otázka č. 9: „*Jak na Vás celá koronavirová situace působí?*“

Odpověď: „*Celkem někdy i přemýšlím a někdy mě to rozčiluje, že ten člověk je pořád sám. Je to už moc dlouhé, ale hlavně kdyby už bylo to sluníčko a to jaro.*“

Otázka č. 10: „*Jak nebo od koho získáváte informace o koronavirové pandemii? Jak s nimi pracujete, dostanou se k Vám potřebné informace?*“

Odpověď: „*Z těch zpráv a někdy si pročítám noviny, časopisy senior klub mi dochází měsíčně, tak si to prohlížím, luštím křížovky a takhle.*“

Otázka č. 10a: „*Víte jaká jsou aktuální opatření, máte o nich přehled? Očekáváte, že Vám manžel/ka nebo rodina aktuální informace vždy sdělí?*“

Odpověď: „*Mám, mám, já to sleduju, mám přehled. Tak jistě, když z rodiny za mnou přijdou, tak řešíme situaci, ale už je to lepší. Snad bude konec.*“

Otázka č. 11: „*Dotkla se daná opatření Vašeho rodinného rozpočtu, výdaje spojené s nákupem roušek, dezinfekcí apod.?*“

Odpověď: „*To ne, protože roušky jsem dostala od příbuzných a dezinfekční prostředky jsem si koupila a jinak žádný vyšší výdaj na to nebyl. Taky jsme dostaly roušky od obce, něco jsem si přikoupila.*“

Otázka č. 12: „*Jak moc jste byl/a v průběhu pandemie v kontaktu s rodinou?*“

Odpověď: „*Tak s těmi, co bydlí přes dvůr tak s rouškama. S nima jsem se viděla prakticky každý den a ti nemístní, ti sem nejezdili, protože mají děti a nechtěla jsem, aby sem jezdili.*“

Otázka č. 13: „*Víte, jaké možnosti, výhody, senioři mohli využívat/využívají v důsledku přijatých opatření vlády?*“

Odpověď: „*Dostali jsme ten balíček od vlády a od ledna jsme dostali přidání důchodu, tak mi nic nechybělo. Ještě ve schránce to bylo od státu, jsme dostali roušky a respirátor.*“

Otázka č. 14: „*Nakupoval/a jste ve vládou doporučené vymezené době? Nebo Vám nakupovala např. rodina?*“

Odpověď: „*Ne nevyžívala jsem to, nechávala jsem si nakoupit rodinou. Rodina mi vždy nakoupila, když jsem něco potřebovala, abych nikam zbytečně nemusela.*“

Otázka č. 15: „*Víte, na koho se obrátit v případě potřeby psychické pomoci či osamění? Koho byste v případě potřeby požádal/a o pomoc?*“

Odpověď: „*Vím to z časopisů a mám takovou kartičku, kde je kontakt na pomoc, takže vím, na koho se obrátit a taky mám rodinu.*“

Otázka č. 16: „*Využil/a jste nějaké pomoci seniorům?*“

Odpověď: „*Ne ne, nepotřebovala jsem nic do dneška, žádnou radu ani pomoc.*“

Otázka č. 17: „*Jak Vám pomohla v této souvislosti obec?*“

Odpověď: „*Oni nám dali ty šité roušky, co roznášeli a jinak nic nevím, možná jen těm, co to potřebují, co jsou osamocení, ale já ne.*“

Otázka č. 17a: „*Nevíte, jestli také obec nabízela pomoc formou nákupu?*“

Odpověď: „*Já si nejsem jistá, těžko říct.*“

Otázka č. 18: „*Jak vnímáte onemocnění COVID-19? Vnímáte obavy či strach? Jedná se o obavu z nemoci takové, nebo máte obavu, že se v průběhu nemoci nebude mít o Vás kdo postarat?*“

Odpověď: „*Když to začlo, tak se člověk trochu bál, ale vůbec teď, už je to nějak naší součástí každodenního života. Taky jsem očkována, už se toho nebojím. Vlastně to mi obec trochu pomohla, že jsem se registrovala na očkování u doktorky, a to mi nějak pomohli zařídit. Už se toho nebojím, už na to nemyslím, zvykla jsem si.*“

Otázka č. 19: „*Jak vnímáte obavy z nakažení rodinných blízkých?*“

Odpověď: „*Tak bojím se o všechny a aby to dodržovali a nic se jim nestalo. Syn už to měl jeden můj, jedna rodina už to měla, tak jsme se nenavštěvovali.*“

Otázka č. 20: „*Prodělal/a jste onemocnění COVID-19?*“

Odpověď: „*Ne, naštěstí ne.*“

Otázka č. 21: „*Využil/a jste již možnosti očkování? Plánujete se nechat naočkovat? Pokud ne, tak proč, z jakého důvodu?*“

Odpověď: „*Ano mám první dávku za sebou a teď ještě čekám na druhý, v červnu, že bude druhé očkování.*“

Otázka č. 22: „*Na jakou věc, jaké aktivity či možnosti, se nejvíce těšíte po uvolnění vládních opatření?*“

Odpověď: „*Že se setkám s kamarádkama, že se navštívíme a senior klub bude a můžu se rozjet do města, kde už jsem nebyla rok nakupovat (smích). Už se nebudu muset bát jet tím autobusem a budu si tam moct vše pochodit.*“

Příloha č. 3: Rozhovor č. 2 – senior žijící v přirozeném prostředí

Respondent S2 – žena

Otázka č. 1: „Kolik je Vám let?“

Odpověď: „76 let.“

Otázka č. 2: „Žijete sám/a, v partnerství či manželství?“

Odpověď: „No, už žiji bohužel sama.“

Otázka č. 3: „Bydlíte v rodinném domě či bytě?“

Odpověď: „V rodinném domě.“

Otázka č. 4: „Bydlíte sám/a v rodinném domě, nebo bydlíte s Vaší rodinou v rodinném domě?“

Odpověď: „Bydlím s rodinou v domě pod sebou.“

Otázka č. 5: „Co aktuálně děláte v době koronavirové pandemie? Jak se změnil Váš denní režim v tomto ohledu?“

Odpověď: „Život se mi změnil moc, protože jsem na podzim 2020 přišla o svého manžela a jsem najednou sama. Cítím se teď jako ve vězení, byla jsem jenom doma, přes zimu to bylo špatné a teď na jaře, až bude práce na zahradě, tak to možná pro mě bude lepší a bude sluníčko.“

Otázka č. 6: „V čem Vás omezila vládní opatření?“

Odpověď: „Je to na nic, i když mám přátele, nemůžu se s nimi stýkat. Omezilo mě to hlavně ve společenských aktivitách, kultuře, prostě ve všem, s manželem jsme pravidelně navštěvovali taneční zábavy, jezdili do lázní. Teď nikam nemůžu, nebyla jsem zvyklá být tak doma a teď nemám ani s kým. Chodili jsme s manželem tancovat, teď ta kultura je v patě a stejně bych sama nechodila už, ještě jsme jezdili do lázní do Luhačovic. S ostatníma jsem omezila kontakt, nestýkali jsme se. Doktory jsem nenavštěvovala, to jsem všechno vyřizovala přes telefony a ani mě tam nechtěli, protože mi říkali, že mám slabou imunitu, tak abych raději zůstala doma. Nakupovat nechodím, to mi nakupuje rodina, syn snachou nebo vnučka.“

Otázka č. 7: „Co Vám v době pandemie nejvíce chybí?“

Odpověď: „Nejvíce mi chybí manžel. Je to pro mě moc těžké, navíc nikam nemůžu a jsem zavřená jen doma, tak to stojí za nic. Už to nikdy nebude jako dřív, s manželem jsem přišla o naši zábavu tancování a nemám teď s kým, sama nikam chodit nebudu, ale aspoň bych mohla někam vyrazit s kamarádkou, chybí mi moc kontakt s lidmi.“

Otázka č. 8: „Sledujete dění v průběhu koronavirové pandemie?“

Odpověď: „No samozřejmě, že to sleduji, až moc, až to není zdravý pro mě (smích).“

Otázka č. 9: „Jak na Vás celá koronavirová situace působí?“

Odpověď: „No, negativně. To ti můžu říct, že negativně, protože to nestojí ani za psí štěk. Na psychiku, na všechno to působí, to je nejhorší ta psychika, když jenom člověk slyší furt v televizi a na počítači si to čte, tak prostě to není dobrý pro žádného člověka, to nejde poslouchat celý den. To už musí každému lézt na nervy, ne jenom mně. Zprávy už si pouštím jen okrajově teď. Radši si pouštím písničky a takové věci, než bych poslouchala jedno a to samý. Negativní je to, že jsem zůstala sama.“

Otázka č. 10: „Jak nebo od koho získáváte informace o koronavirové pandemii? Jak s nimi pracujete, dostanou se k Vám potřebné informace?“

Odpověď: „Informace, to vím o všem, pustím si počítač a televizi, kde si pouštím zprávy. Takhle se vše dozvím, když chci.“

Otázka č. 10a: „Víte jaká jsou aktuální opatření? Očekáváte, že Vám manžel/ka nebo rodina aktuální informace vždy sdělí?“

Odpověď: „Ano vím, zjistím si vše sama. Mám přehled, co můžu a nemůžu a s rodinou se o tom hodně bavíme, povykládám si o tom s jedním nebo druhým synem, ale to je všechno.“

Otázka č. 11: „Dotkla se daná opatření Vašeho rodinného rozpočtu, výdaje, spojené s nákupem roušek, dezinfekcí apod.“

Odpověď: „To teda jo, kdybych chodila nakupovat a měla si pořád kupovat respirátory, tak kde bych přišla. Teďkom je to všechno drahý ty respirátory, copak si to mohou senioři pořád dovolit. Naštěstí mi ale s tím pomáhá rodina. Tak je to dobrý.“

Otázka č. 12: „*Jak moc jste byl/a v průběhu pandemie v kontaktu s rodinou?*“

Odpověď: „*Denně, bydlíme se synem a jeho rodinou ve stejném domě, tak s nimi mám neustálý kontakt. Můj druhý syn nechtěl kvůli koronaviru jezdit sem za mnou, bál se taky a s ostatními členy rodiny jsem se vůbec nestýkala.*“

Otázka č. 13: „*Víte, jaké možnosti, výhody, senioři mohli využívat/využívají v důsledku přijatých opatření vlády?*“

Odpověď: „*Co mohou využívat senioři? Nic, s rouškami chodit musíme pořád. Já nevím, já nic nevyužívala, nic jsem takhle nepotřebovala, mně to bylo jedno celkem. Dostali jsme teda to rouškovný.*“

Otázka č. 14: „*Nakupoval/a jste ve vládou doporučené vymezené době? Nebo Vám nakupovala např. rodina?*“

Odpověď: „*Já ne, nakupovala mi jenom rodina a párkrát za celou dobu jsem byla jen v obchodě sama.*“

Otázka č. 15: „*Víte, na koho se obrátit v případě potřeby psychické pomoci či osamění? Koho byste v případě potřeby požádal/a o pomoc?*“

Odpověď: „*No rodinu, koho jiného, cizí lidi mi nepomůžou. Musím hledat vždy podporu v rodině.*“

Otázka č. 16: „*Využil/a jste nějaké pomoci seniorům?*“

Odpověď: „*Ne, mě to nezajímá ani.*“

Otázka č. 17: „*Jak Vám pomohla v této souvislosti obec?*“

Odpověď: „*Dostali jsme ty roušky akorát. Nevím jinak o ničem, že by z obce někdo mi nějak pomáhal, asi spíš jen těm potřebným.*“

Otázka č. 18: „*Jak vnímáte onemocnění COVID-19? Vnímáte obavy či strach? Jedná se o obavu z nemoci takové, nebo máte obavu, že se v průběhu nemoci nebude mít o Vás kdo postarat?*“

Odpověď: „*Jistěže mám obavy, každý starý člověk má už obavy. Kdybych to chytla, tak jsem úplně namydlená, že by třeba bylo po mně. Strach, že bych to třeba už nezvládla. Podporu mám*

v rodině, toho se nebojím, nebyla bych na to sama, nehledala bych ji u cizích lidí, každý se stará víceméně o sebe než o druhý.“

Otázka č. 19: *„Jak vnímáte obavy z nakažení rodinných blízkých?“*

Odpověď: *„Jako velký obavy mám, ještě není nikdo naočkovaný, tak co nemám mít obavy. Nikdo nevíme, co to s náma udělá.“*

Otázka č. 20: *„Prodělal/a jste onemocnění COVID-19?“*

Odpověď: *„Ne, neprodělala.“*

Otázka č. 21: *„Využila jste již možnosti očkování? Plánujete se nechat naočkovat? Pokud ne, tak proč, z jakého důvodu?“*

Odpověď: *„Ano, chtěla jsem se nechat naočkovat. Využila jsem toho, ale mám za sebou teprve první dávku, druhá mě čeká koncem května.“*

Otázka č. 22: *„Na jakou věc, jaké aktivity či možnosti, se nejvíce těšíte po uvolnění vládních opatření?“*

Odpověď: *„Nejvíc na to, že budu moct jít ven, nebo s kamarádkou někde projedeme na výlet. Třeba tady kousek do našich lázní si sednout na kafe. Hlavně, že budu moct někde jít. Na tanec už teda ne, ale aspoň tak.“*

Příloha č. 4: Rozhovor č. 3 – senior žijící v přirozeném prostředí

Respondent S3 – muž

Otázka č. 1: *„Kolik je Vám let?“*

Odpověď: *„75 mi je.“*

Otázka č. 2: *„Žijete sám/a, v partnerství či manželství?“*

Odpověď: *„Žiju sám.“*

Otázka č. 3: *„Bydlíte v rodinném domě či bytě?“*

Odpověď: *„V rodinném domě.“*

Otázka č. 4: *„Bydlíte sám/a v rodinném domě, nebo bydlíte s Vaší rodinou v rodinném domě?“*

Odpověď: *„Bydlím sám.“*

Otázka č. 5: *„Co aktuálně děláte v době koronavirové pandemie? Jak se změnil Váš denní režim v tomto ohledu?“*

Odpověď: *„Mě ten covid nijak nezasáhl, pro mě je stresující každá zima. Člověk je sám a nemůže ven, na procházky moc chodit nemůžu, protože mě bolí koleno hned. Režim se mi nějak nezměnil, jsem doma a já ožiju vždy až jarem, zima, ta je pro mě utrpení. Jaro mě tak nějak vždy nastartuje. Tím, že už pomalu začíná a občas už je hezky, tak se teď hlavně starám o zahradu, která se musí po zimě připravit a o včely, které jsou mým koníčkem.“*

Otázka č. 6: *„V čem Vás omezila vládní opatření?“*

Odpověď: *„Tím, že jsem si nemohl jet sám nakoupit nebo také k holiči, celkově ty služby, že nefungovaly a nemohl jsem na návštěvu ke kamarádům, známým a rodině, všechno bylo omezené.“*

Otázka č. 7: *„Co Vám v době pandemie nejvíce chybí?“*

Odpověď: *„Co bych řekl, ty kontakty no hlavně, kontakt s lidmi, tím, že jsem tu pořád sám, to je na nic, tak to mi chybí, ani se sousedem jsme se moc nevidali, jen občas, než dostal covid, a to jsem tam chodil se strachem vždy s rouškou aspoň.“*

Otázka č. 8: „Sledujete dění v průběhu koronavirové pandemie?

Odpověď: „Ano, to sleduju, až někdy mi z toho jde hlava kolem. Tak nějak mi to dělá zle bych řekl.“

Otázka č. 9: „Jak na Vás celá koronavirová situace působí?“

Odpověď: „Jak můžu venku dělat, tak to nevnímám, jsem myšlenkama jinde, nezaměřuji se na to dění, ale jsou dny, kdy je mi z celé situace na nic.“

Otázka č. 10: „Jak nebo od koho získáváte informace o koronavirové pandemii? Jak s nimi pracujete, dostanou se k Vám potřebné informace?“

Odpověď: „Nejvíce asi to sleduju v televizi, a taky si pouštím rozhlas, jako rádio. To sleduju víc jak moje rodina (smích). No mně to už pak nedělalo dobře, na psychiku to hodně působilo, už toho negativního bylo moc. Tam bylo něco jinýho, tam tohle a pořád se ty nařízení mění, tak už mi to nedělalo dobře.“

Otázka č. 10a: „Víte jaká jsou aktuální opatření? Očekáváte, že Vám manžel/ka nebo rodina aktuální informace vždy sdělí?“

Odpověď: „Vím, jaký jsou aktuální opatření. Zjišťuju si to sám, vše, co musím vědět se dozvím z televize nebo to rádio pustím a taky na internetu si hodně čtu. Řekl bych, že to spíš dceři se synem sděluju já, jak oni mně, tím, že mám čas to sledovat (smích). Mně spíš dělá zle, jak oni se furt dohadují, ty politické strany, jedna osočuje druhou. To se mi teda vůbec nelíbí.“

Otázka č. 11: „Dotkla se daná opatření Vašeho rodinného rozpočtu, výdaje, spojené s nákupem roušek, dezinfekcí apod.“

Odpověď: „Ani nějak ne, koupil jsem akorát ty roušky a dezinfekci. Moc mě to neovlivnilo, ještě jsem ušetřil, tím, že nikam nechodím a nemusím to zase tak často používat. Já jsem doma a nemusím je nosit, jak kdybych někam chodil denně a měnil je, akorát když jedu k doktorovi a ven do města.“

Otázka č. 12: „Jak moc jste byl/a v průběhu pandemie v kontaktu s rodinou?“

Odpověď: „Bydlím sám, tak to bylo nic moc za začátku. Takové období vždy jsme měli, podle situace, rodina měla strach, aby mě nenakazila, a tak za mnou v tom špatném období přijeli a dovezli nákup a viděli se mezi dveřmi. Potom to bylo lepší, a už za mnou i jezdili, nešlo to

jinak, bylo těžké tu být sám a nechtěli mě tu tak nechat. Ted' už se s nejbližší rodinou stýkáme pravidelněji, tak jsem rád.“

Otázka č. 13: *„Víte, jaké možnosti, výhody, senioři mohli využívat/využívají v důsledku přijatých opatření vlády?“*

Odpověď: *„Třeba ta nákupní doba pro nás? Tak tu jsem nevyužíval, nekupovala mi ta rodina a vlastně ty roušky a respirátory nám přišly, jsem málem zapomněl. To mi přišlo, ale tam ten jeden respirátor jsem neměl, dostal jsem o jeden míň, no někdo ho potáhl.“*

Otázka č. 14: *„Nakupoval/a jste ve vládou doporučené vymezené době? Nebo Vám nakupovala např. rodina?“*

Odpověď: *„Nenakupoval, moje rodina mi to vždy zajistila a dovezla.“*

Otázka č. 15: *„Víte, na koho se obrátit v případě potřeby psychické pomoci či osamění? Koho byste v případě potřeby požádal/a o pomoc?“*

Odpověď: *„No měl jsem tu nějaká čísla, kde volat, dcera mi je dovezla na začátku z nějakých novin a něco mi vytiskla, ale už přesně nevím, byla tam, ale asi čísla na Šternberk na nemocnici, ani je už nemám. Nepotřeboval jsem je, mám stejně rodinu.“*

Otázka č. 16: *„Využil/a jste nějaké pomoci seniorům?“*

Odpověď: *„Ne nevyužil teda.“*

Otázka č. 17: *„Jak Vám pomohla v této souvislosti obec?“*

Odpověď: *„Donesli mi dvě roušky, to byly ještě ty látkové a rozhlasem jsem věděl, že hlásili, že obec nabízela nákup, kdyby někdo potřeboval, ale to jsem nevyužil.“*

Otázka č. 18: *„Jak vnímáte onemocnění COVID-19? Vnímáte obavy či strach? Jedná se o obavu z nemoci takové, nebo máte obavu, že se v průběhu nemoci nebude mít o Vás kdo postarat?“*

Odpověď: *„Ani ne, ale za začátku možná trochu, měl jsem strach, že to chytnu, ale že bych měl strach ze smrti to nemám. Vím, že umřít musím, spíš jen nevím, co to s člověkem udělá.“*

Otázka č. 18a: „*Jedná se o obavu z nemoci takové, nebo máte obavu, že se v průběhu nemoci nebude mít o Vás, kdo postarat?*“

Odpověď: „*No takhle jsem nad tím nepřemýšlel, já jsem si tak nějak spíš řekl, že už mám věk, umřít můžu a stejně s tím nic nenadělám, když to přijde, tak to přijde a nějak jsem to neřešil. Ale asi ano, není dobrý být nemocný tu sám, kdyby mi bylo hodně špatně. Dcera mi ale vždy říkala, že by se za mnou nastěhovala po tu dobu a nenechala by mě tady samého.*“

Otázka č. 19: „*Jak vnímáte obavy z nakažení rodinných blízkých?*“

Odpověď: „*Z toho mám strach, že by to někoho postihlo nějak víc a tím, že nevíme, co to může s každým udělat.*“

Otázka č. 20: „*Prodělal/a jste onemocnění COVID-19?*“

Odpověď: „*Já si myslím, že ne, nevím o tom.*“

Otázka č. 21: „*Využil/a jste již možnosti očkování? Plánujete se nechat naočkovat? Pokud ne, tak proč, z jakého důvodu?*“

Odpověď: „*Jo jo, využil, byl jsem napsaný už dlouho a trvalo to, byl jsem napsaný u praktického lékaře, jen stále neměl vakcíny. První dávku jsem dostal začátkem dubna a druhá mě čeká v červenci teprve.*“

Otázka č. 22: „*Na jakou věc, jaké aktivity či možnosti, se nejvíce těšíte po uvolnění vládních opatření?*“

Odpověď: „*Že si budu moc někde zajet, na výlet, někde se podívat, i do města a to, že budeme moct všichni s rodinou někam jet.*“

Příloha č. 5: Rozhovor č. 4 – senior žijící v přirozeném prostředí

Respondent S4 – muž

Otázka č. 1: *„Kolik je Vám let?“*

Odpověď: *„Ještě 79 let.“*

Otázka č. 2: *„Žijete sám/a, v partnerství či manželství?“*

Odpověď: *„Žiju s manželkou.“*

Otázka č. 3: *„Bydlíte v rodinném domě či bytě?“*

Odpověď: *„V rodinném domě.“*

Otázka č. 4: *„Bydlíte sám/a v rodinném domě, nebo bydlíte s Vaší rodinou v rodinném domě?“*

Odpověď: *„Bydlíme s rodinou v domě.“*

Otázka č. 5: *„Co aktuálně děláte v době koronavirové pandemie? Jak se změnil Váš denní režim v tomto ohledu?“*

Odpověď: *„Nic se mi takhle moc nezměnilo. Nejhorší byla teď ta zima, to mě omezovala hlavně, to nic nešlo, že jsme byli s ženou pořád doma. Ve všední dny se nic nezměnilo to jsem doma, víkendy manželka vaří a jinak chodíme pro obědy. V neděli jezdíváme se ženou na nějaké procházky a tak.“*

Otázka č. 6: *„V čem Vás omezila vládní opatření?“*

Odpověď: *„Do supermarketu jsme občas zajeli, ale jezdili jsme míň často a jinak jsme nikde nechodili. O naše rodinné pravidelné oslavy jsme na nějakou dobu přišli, omezili jsme je radši. No, a ještě s kostelem byl vlastně problém, tam jsme se museli přihlásit dopředu, někdy jsem se nestihl zapsat do pořadníku, tak jsem nešel. Někteří lidi to ani neví, že se tam už může teď víc chodit a rodiny nemůžou jen sedět blízko vedle sebe.“*

Otázka č. 7: „Co Vám v době pandemie nejvíce chybí?“

Odpověď: „No chybí mi hlavně vnoučata bych řekl a pravdouče, teď už má víc jak rok a viděl jsem ho snad jen dvakrát za celou dobu. Ten kontakt, hlavně s rodinou jsme se nescházeli, s nikým jsme se radši neviděli.“

Otázka č. 8: „Sledujete dění v průběhu koronavirové pandemie?“

Odpověď: „No a jak (smích), čtyřicet hodin denně. Pořád máme s manželkou něco puštěný.“

Otázka č. 9: „Jak na Vás celá koronavirová situace působí?“

Odpověď: „Já si myslím, že to беру tak nějak, jak to je, smíření s tím. Člověk to taky musí dodržovat, no musíme poslouchat, to se nedá nic dělat, jinak by byli všichni nemocní. Ještě mám taky problém s tou rouškou, člověk to pořád někde zapomíná, se musím vždy vrátit (smích). Už jsem z toho takový hloupý.“

Otázka č. 10: „Jak nebo od koho získáváte informace o koronavirové pandemii? Jak s nimi pracujete, dostanou se k Vám potřebné informace? Víte jaká jsou aktuální opatření? Očekáváte, že Vám manžel/ka nebo rodina aktuální informace vždy sdělí?“

Odpověď: „Hlavně rádio, to mám zaplý furt a televize, záleží kde se nacházím.“

Otázka č. 10a: „Víte jaká jsou aktuální opatření? Očekáváte, že Vám manžel/ka nebo rodina aktuální informace vždy sdělí?“

Odpověď: „Tož to je jasný, to já s manželkou to víme dřív než děcka. To mi se furt bavíme o tom spolu, když ono taky není, co jinýho dělat. To je teď jediný naše téma, co chcete pořád rozebírat. Bohatě to rozebíráme.“

Otázka č. 11: „Dotkla se daná opatření Vašeho rodinného rozpočtu, výdaje, spojené s nákupem roušek, dezinfekcí apod.“

Odpověď: „No my jsme ještě ušetřili. Byla úspora, protože jsme nikde nechodili. Chodil jsem na pivo jednou týdně. O těch víkendech jsme předtím třeba někam jeli se projít, to jsme se tam zastavili na kafe, na dort, nějaký zákusek, ale teď nic. Všechno je stejně zavřený, i ta hospoda. Premiér nám ještě přidal.“

Otázka č. 12: „*Jak moc jste byl/a v průběhu pandemie v kontaktu s rodinou?*“

Odpověď: „*No se synem a rodinou častěji, tím, že bydlíme spolu, ale zase nemůžu říct, že bychom se ze začátku nějak vyhledávali, tak nějak v rámci, kdyby náhodou. Když bylo něco, tak jsme si třeba popovídali, jinak se zbytkem rodiny jen telefonicky.*“

Otázka č. 13: „*Víte, jaké možnosti, výhody, senioři mohli využívat/využívají v důsledku přijatých opatření vlády?*“

Odpověď: „*Co myslíte? Jakože ty roušky, co přišly poštou, tak to a respirátory tam ještě byly, jinak nevím.*“

Otázka č. 14: „*Nakupoval/a jste ve vládou doporučené vymezené době? Nebo Vám nakupovala např. rodina?*“

Odpověď: „*Napřed to bylo krátce, to jsem ani neslyšel pořádně, pak se to zase zrušilo a já chodil už v 7:00 hod., když bylo potřeba. To mi ještě prodavačka říkala, že tady v tom obchodu tak brzo nikdo není. Když jsem viděl, že tam jsou třeba lidi mladí, tak jsem tam nešel. Člověk taky musí mít trochu rozum.*“

Otázka č. 15: „*Víte, na koho se obrátit v případě potřeby psychické pomoci či osamění? Koho byste v případě potřeby požádal/a o pomoc?*“

Odpověď: „*No jsme na to dva a jinak my se obracíme na snachu. Ta nám všechno poradí a ví.*“

Otázka č. 16: „*Využil/a jste nějaké pomoci seniorům?*“

Odpověď: „*Ne to ne, nebylo proč.*“

Otázka č. 17: „*Jak Vám pomohla v této souvislosti obec?*“

Odpověď: „*Jo, no dostali jsme na začátku ty roušky šité, co roznášeli. Jedna rouška pro mě a jedna pro manželku, to ještě žádný předtím nebyly. Jinak to asi mají vybraný takový ty rodiny, který jsou třeba sami nebo to potřebují. My nic nepotřebovali a když by bylo, tak nám děcka zajistí.*“

Otázka č. 18: „*Jak vnímáte onemocnění COVID-19? Vnímáte obavy či strach? Jedná se o obavu z nemoci takové, nebo máte obavu, že se v průběhu nemoci nebude mít o Vás kdo postarat?*“

Odpověď: „*To jako každéj z toho má strach, nebo aspoň 80-90 % těch lidí z toho má strach. Zase tomu nesmí člověk propadnout, jenom sedět a nic nedělat, nebo se až přehnaně chránit, to je taky na nic. Takhle asi z té nemoci, jako být sám, tak to nevím. My jsme ale doma, tak od koho bychom to chytli, leda tak od sebe. Na to pivo jsem nemohl.*“

Otázka č. 19: „*Jak vnímáte obavy z nakažení rodinných blízkých?*“

Odpověď: „*To ano, skoro všichni příbuzní ale už byli nakažení, tak to bylo na nic, ale naštěstí to bylo docela dobrý, to je hlavní. My jsme se drželi musím říct.*“

Otázka č. 20: „*Prodělal/a jste onemocnění COVID-19?*“

Odpověď: „*Ne já s manželkou ne.*“

Otázka č. 21: „*Využil/a jste již možnosti očkování? Plánujete se nechat naočkovat? Pokud ne, tak proč, z jakého důvodu?*“

Odpověď: „*Ano máme, snacha nám to zajistila a máme už jedno očkování a za čtrnáct dní půjdeme na druhé.*“

Otázka č. 22: „*Na jakou věc, jaké aktivity či možnosti, se nejvíce těšíte po uvolnění vládních opatření?*“

Odpověď: „*Na pivo a na ty výlety, to vždycky zapadneme na kafe, a jak to skončí, tak budeme pořád oslavovat, když je nás tolik, tak my bychom mohli furt oslavovat a místo jednoho kafe, dáme dvě (smích).*“

Příloha č. 6: Rozhovor č. 5 – senior žijící v přirozeném prostředí

Respondent S5 – žena

Otázka č. 1: „Kolik je Vám let?“

Odpověď: „77 let.“

Otázka č. 2: „Žijete sám/a, v partnerství či manželství?“

Odpověď: „Sama žiju.“

Otázka č. 3: „Bydlíte v rodinném domě či bytě?“

Odpověď: „V rodinném domě.“

Otázka č. 4: „Bydlíte sám/a v rodinném domě, nebo bydlíte s Vaší rodinou v rodinném domě?“

Odpověď: „To s rodinou v domě.“

Otázka č. 5: „Co aktuálně děláte v době koronavirové pandemie? Jak se změnil Váš denní režim v tomto ohledu?“

Odpověď: „Jsem pořád doma, akorát teď nechodím do obchodu, žádné služby nejsou, nenavštěvuji se s nikým, a hlavně teď ale čtu a koukám na televizi. Doma se nic nezměnilo, jsem jen taková míň pohyblivá.“

Otázka č. 6: „V čem Vás omezila vládní opatření?“

Odpověď: „Není to pro mě moc příjemný nít tu roušku, vzhledem k tomu, že se mi špatně v tom dýchá a nemůžu se setkávat s rodinou, to mi hodně vadí, a že nikam nemůžu.“

Otázka č. 7: „Co Vám v době pandemie nejvíce chybí?“

Odpověď: „Asi to setkávání, druhá rodina radši za mnou nejezdí, abych to nechytla a setkání s ženskejma mi chybí tady u nás v Senici.“

Otázka č. 8: „Sledujete dění v průběhu koronavirové pandemie?“

Odpověď: „No jako přes televizi a taky, kdo mi co přijde říct nějakou novou informací, abych věděla. Vnoučata anebo dcery, se kterými tady bydlíme anebo si to sama přečtu v novinách.“

Otázka č. 9: „*Jak na Vás celá koronavirová situace působí?*“

Odpověď: „*Nemám z toho nějaký špatný myšlení, snažím se být optimistická a nemyslet na to nejhorší.*“

Otázka č. 10: „*Jak nebo od koho získáváte informace o koronavirové pandemii? Jak s nimi pracujete, dostanou se k Vám potřebné informace? Víte jaká jsou aktuální opatření? Očekáváte, že Vám manžel/ka nebo rodina aktuální informace vždy sdělí?*“

Odpověď: „*Zase z těch sociálních sítí.*“

Otázka č. 10a: „*Víte jaká jsou aktuální opatření? Očekáváte, že Vám manžel/ka nebo rodina aktuální informace vždy sdělí?*“

Odpověď: „*Ano to vím, rodina mi to řekne i pokaždé, co je nového nebo co se zase změnilo, ale sama také vím.*“

Otázka č. 11: „*Dotkla se daná opatření Vašeho rodinného rozpočtu, výdaje, spojené s nákupem roušek, dezinfekcí apod.?*“

Odpověď: „*Ne to ne, já jako důchodce jsem dostala i nějaký ty roušky a dezinfekci taky, dcera mi taky vždy přinesla, abych měla.*“

Otázka č. 12: „*Jak moc jste byl/a v průběhu pandemie v kontaktu s rodinou?*“

Odpověď: „*S dcerou a vnučkami jsem byla denně, protože spolu bydlíme, to se vidíme pořád. Akorát, když měli covid, tak to jsme se vůbec nestýkali, abych to nechytla, ale stejně jsem to pak dostala. Jinak s ostatními skoro vůbec.*“

Otázka č. 13: „*Víte, jaké možnosti, výhody, senioři mohli využívat/využívají v důsledku přijatých opatření vlády?*“

Odpověď: „*No důchodcům třeba chodili nakupovat, nebo já jsem mohla chodit nakupovat do 10:00 hod., ta doba pro nás, ale to mi nakupovala rodina a obědy mi vozili, a ty roušky vlastně jsme dostali od státu.*“

Otázka č. 14: „*Nakupoval/a jste ve vládou doporučené vymezené době? Nebo Vám nakupovala např. rodina?*“

Odpověď: „*Ne to ne, rodina mi jen nakupovala.*“

Otázka č. 15: „*Víte, na koho se obrátit v případě potřeby psychické pomoci či osamění? Koho byste v případě potřeby požádal/a o pomoc?*“

Odpověď: „*Tady místní lékařku bych asi poprosila, ale mám rodinu.*“

Otázka č. 16: „*Využil/a jste nějaké pomoci seniorům?*“

Odpověď: „*Ne, ne, nakupování jsem nevyužila i nic jiného.*“

Otázka č. 17: „*Jak Vám pomohla v této souvislosti obec?*“

Odpověď: „*No dostali jsme ty roušky, a to je asi všechno.*“

Otázka č. 18: „*Jak vnímáte onemocnění COVID-19? Vnímáte obavy či strach? Jedná se o obavu z nemoci takové, nebo máte obavu, že se v průběhu nemoci nebude mít o Vás kdo postarat?*“

Odpověď: „*Ne, ne, tu obavu takovou nemám, zase jsem tak pozitivně naladěná, nemyslím na to.*“

Otázka č. 19: „*Jak vnímáte obavy z nakažení rodinných blízkých?*“

Odpověď: „*To mě trochu děsí, ale obavy, ten strach, aby to náhodou nebylo nějaký špatný, když to proběhne lehce, tak to aspoň mají za sebou. Jen jak to měla dcera, to jsem měla strach, to nebylo dobrý.*“

Otázka č. 20: „*Prodělal/a jste onemocnění COVID-19?*“

Odpověď: „*Ano potom nakonec prodělala.*“

Otázka č. 21: „*Využil/a jste již možnosti očkování? Plánujete se nechat naočkovat? Pokud ne, tak proč, z jakého důvodu?*“

Odpověď: „*Plánuju, ale mám po tom covidu, tak musím čekat tu dobu no, ty dva měsíce, že jsem byla pozitivní, ale chci.*“

Otázka č. 22: „*Na jakou věc, jaké aktivity či možnosti, se nejvíce těšíte po uvolnění vládních opatření?*“

Odpověď: „*Až se to všechno vrátí do normálu, budou nějaký ty místní akce, hody, výstavy ptactva tady v dědině, že se budu moct jít podívat. A že se budeme víc navštěvovat, můžeme jít s ženskejma třeba někde sednout na kafe.*“

Příloha č. 7: Otázky polostrukturovaného rozhovoru – starostové ze zájmových obcí

Obec Senice na Hané

1. Jaká opatření vydala obec v návaznosti na vládní nařízení na jaře 2020?
2. Jak obec pomohla v první fázi seniorům? (roušky, služby nákupu a rozvozu, dezinfekční prostředky apod.)?
3. Jaké problémy jste nejčastěji řešili a řešíte v době pandemie?
4. Došlo v důsledku pandemie k omezení poskytování služeb obce veřejnosti?
5. Poskytovala obec úlevy v důsledku pandemie týkající se např. slev z nájemného, odložení?
6. Obrátila se obec na spolky o pomoc při zajištění potřeb seniorům? Spolupracovala obec s těmito spolky?
7. Obracují se na Vás senioři o pomoc v průběhu pandemie? Kde potřebují nejčastěji Vaši pomoc?
8. Vydala obec obecná doporučení pro seniory?
9. Poskytuje obec pomoc seniorům např. ve spolupráci s Charitní poradnou či odkazuje na svých webových stránkách informace na bezplatné linky seniorům, linky důvěry, psychické pomoci atd.?

Příloha č. 8: Rozhovor č. 6 – starostové ze zájmových obcí

Respondent O1

Otázka č. 1: „*Jaká opatření vydala obec v návaznosti na vládní nařízení na jaře 2020?*“

Odpověď: „*My jsme nedělali snad žádná usnesení, která bychom vyloženě měnili k dané cílové skupině. My jsme ta usnesení dělali všeobecně nebo na všechny, protože vlastně ony postupovaly, vesměs se pořád modifikovaly, podle toho, co vláda nařizovala a v té době z vlády vypadlo, co den, to něco jiného, ale nikdy tam nebylo nařízení pro danou skupinu. Všeobecně pro všechny lidi, který vlastně kopírovaly to, co vydala ta vláda. Kdy lidem doporučujeme, aby to dodržovali, že se zakazuje chodit venku bez roušek a tak, to co oni vydali. A pak byla ta druhá část, nebo ono to bylo pomíchané, nebylo to vyloženě rozdělené na části, ale byla přišitá na nás jako na úřadu, chodu úřadu a chodu příspěvkovým organizacím a pak tady ještě máme vlastně knihovnu a poštu. Úřad je otevřen pondělí, středa a teď tam byla myslím jenom hodina dopoledne, dvě hodiny odpoledne, nějak tak. Lidi věděli, že doporučujeme, aby využívaly dané hodiny a aby platili bezhotovostně. Se staršími lidmi je to těžší, oni si bezhotovostně myslí, že sem mají přijít s kartou. Ano, takže to se jim muselo vysvětlovat, že to není tak, že přijdou na úřad s kartou v ruce, ale vy to zaplatíte z počítače. Lidi to ale zvládali, to víte, že byli někteří, kteří prostě na tom striktně trvali, třeba někteří nájemci našich bytů. Za obec jsme jim řekli, že je nebudeme nyní nutit, když to nejde, ať chvíli vydrží a pak to zaplatí za dva měsíce. Peníze si nechají doma a zaplatí hned jak se otevře, za ty dva měsíce zpětně. Nebudeme je sankcionovat a vyhazovat z baráku. Co se týče pošty, tam to bylo vlastně stejné. Tam byl spíše velkým problémem s těmi nařízeními, a to spíš z toho lidského hlediska, protože, když si občané chodili pro důchody a tyhle věci, ti, kteří nemají účty a najednou se pracovní doba z osmi hodin scvrkne na tři hodiny, tak se akorát tvořily fronty a bylo to horší, než když je otevřeno celý den. Ze strany pošty jsme byli žádáni o nějaké rozvolnění, co to půjde, ale my jsme nemohli. Spíš bych řekl tyhle zkušenosti, neboť měli co dělat, prostory pošty byly narvané a nestíhali se lidé odbavovat. Na začátku byli lidé, jak mimina, než se všechno naučili, i já, všichni jsme se to museli učit. Mně to dokonce vyhovuje víc, nejedu do Olomouce a zůstanu tady, pustím si to na počítači, všechny tam vidím přes online schůzku. Není to sice ono, ale proto, abychom vyřešili nějaký problém to bohatě stačí. Takže se zastupiteli, jsme jednali také online, zvykáme si na to, s mikroregiony, regiony, všechno vlastně najelo na online systém. Největší konferenci, co jsem měl, tam bylo přes sto lidí, takže jde to. Je to nepříjemné na začátku, že se člověk bojí, ale když si na to zvykne, tak zjistí, že mu ten počítač nic neudělá a je to stejné. Zvládnete víc práce, neboť*

vám zbylo více času místo cestování, zapnete si to, a když náhodou nemůžete, napíšete do chatu, končím, odcházím, nebo nemůžu. Úplně stejně, jak kdybych tam byl a omluvil se, že odcházím, nic se neděje. Kdybych byl ve městě, už se asi nevrátím, kdežto tady si odskočím, něco se tady děje, vrátím se a pokračuji. Jsou to všechno zkušenosti, které určitě budeme dál používat, ale to se netýká seniorů. Obecná nařízení kopírovala většinou to, co řekla vláda, bohužel jsme se museli scházet často, protože vláda to také často měnila a jak říkám, snažili jsme se nějakým způsobem dát lidem vědět, jak mají fungovat. Teze byla taková, že všichni už to stejně ví, protože to neustále běží v televizi, rádiu a v novinách, je to všude. Nebaví se o ničem jiném.“

Otázka č. 2: „Jak obec pomohla v první fázi seniorům? (roušky, služby nákupu a rozvozu, dezinfekční prostředky apod.)?“

Odpověď: „Ti lidé, protože oni nevěděli, co se děje, tak tady vlastně vznikla taková společná solidarita, ono to kolovalo po facebooku, ve všech mediích, prostě, že se lidé domlouvali a šili roušky. Úplně to stejně vzniklo i tady u nás na vesnici. Vzniklo to spontánně, nebyla to žádná obecní akce. Ženské z dědiny začaly šít a mě oslovovaly, komu roušky dát, když to již porozdávaly po rodině. Ve spolupráci s místostarostkou obce, jelikož taky šila, se vytvořila facebooková skupina, kde se následně domlouvali a porozdávali, kde bylo potřeba a následně obcházeli vesnici a rozdávali roušky, zejména všem seniorům. Takže to byla ta fáze, ani ne tak obecní, jak spíš taková ta spontánní obyvatelská. Já jsem zajišťoval dezinfekční prostředky i nějaké roušky. Jen v první fázi těch roušek moc nebylo, to byly jen látkové, jiné nebyly. Nicméně byla dezinfekce, já jsem sháněl a distribuoval dezinfekci. Tam kde je hodně lidí. Nesl jsem ji do všech obchodů, na poštu, do školy, do školky, všude kde se kumulují lidé, pokud chtěli, tak dostali dezinfekci zdarma. To jsme zařizovali ve spolupráci s integrovaným záchranným systémem a přes hasiče se mi to dařilo zajišťovat. Myslím si, že celkem dost se toho sehnalo. Byl jsem až překvapený, nechci říct nemile, ale zaměstnanci soukromých obchodníků, ať už COOP jako velká firma, byli rádi, že jsme jim poskytli dezinfekci a ochranné prostředky, protože jejich zaměstnavatel se na ně vykašlal. Já to chápu, bylo toho hodně a byl problém to sehnat, ze začátku to bylo těžký, pak už dezinfekce byla.“

Otázka č. 3: „Jaké problémy jste nejčastěji řešili a řešíte v době pandemie?“

Odpověď: „Já bych asi nespécifikoval nic. Problémy se možná jen posunuly, jak jsem říkal příklad s tím placením nájemného nebo spíš taková nervozita lidí, že chtěli zaplatit a nemohli. Jinak občané byli vesměs ohleduplní na sebe, až na výjimky, kdy Vám někdo nadá, že jim nesete roušku, a že ještě manželovi a dětem, přitom roušky byli zejména pro seniory, a to na vás začne křičet, že to viděla v televizi, že mi to musíme zajistit, přitom my nic zajišťovat nemusíme. Člověk nad tím mávne rukou a dáte jim těch roušek víc, ale spíš, jestli je tohle zapotřebí, ale to byly výjimky. Ještě jsme taky museli občas řešit shlukování lidí, kdy vymezená nákupní otevírací doba pro seniory znamenala pro některé stát již patnáct minut před otevřením obchodu venku a povykládat si. Místo toho, aby přišli striktně až na vyhrazenou dobu a nikde se nezdržovali. V této souvislosti se občas také řešily stížnosti seniorů, že ve vyhrazenou jimi dobu, tam chodí i ostatní občané, nebo naopak, že vyhrazenou dobu ze seniorů nikdo nevyužívá apod.“

Otázka č. 4: „Došlo v důsledku pandemie k omezení poskytování služeb obce veřejnosti?“

Odpověď: „Také jsem tady dostal výtku od pracovníků našeho úřadu, že se starám o všechny, a ne o tenhle barák. Jo, že tam děláme to a lidi tady necháme chodit pořád, i když to bylo míň úředních hodin, ať to nějak vymyslíme. Muselo se to tedy lépe promyslet s ohledem na naše pracovníky, nějaký zabezpečování po hygienických stránkách je určitě lepší než to, co bylo, ale již si vše sedlo. Teď budu mluvit proti pracovníkům, ale když se jich člověk zeptal, jestli chtějí to, nebo ono, tak nechtěli nic, ale za čtrnáct dní si to rozmysleli, že je to fakt špatné a chtěli by nějaké věci změnit. Všude všeho bylo spíše nedostatek, a když jste to sehnala na internetu, tak to bylo strašně moc drahé. Vymýšleli se věci, jak to vlastně udělat, aby to nestálo tolik peněz.“

Otázka č. 5: „Poskytovala obec úlevy v důsledku pandemie týkající se např. slev z nájemného, odložení?“

Odpověď: „Poskytovali jsme úlevy podnikatelům a ve finále jsme ulevili pouze hospodským. Oslovili nás také z lékárny, zubaři, doktor, ale po projednání jsme usoudili, že to nebylo nutné, neboť měli své ordinace stále otevřené, sice lidé určitou dobu fyzicky lékaře nenavštěvovali, ale recepty se předepisovaly neustále, bez nutné návštěvy, formou e-receptů. Tak nebyl důvod zlevnit z nájmu. To stejné bylo i v případě trafiky, která měla otevřeno. Lidé spíše jako kdyby toho chtěli zneužívat bych řekl. My jsme tedy slevili nájem za korunu hospodským, ti byli zavření, a to se potom také opakovalo v další vlně.“

Otázka č. 6: „*Obrátila se obec na spolky o pomoc při zajištění potřeb seniorům? Spolupracovala obec s těmito spolky?*“

Odpověď: „*To nebylo se spolky, protože tady ta pomoc vznikla tak nějak spontánně, ženy a dobrovolníci se hlásili. To nebylo, že bychom kontaktovali spolky a chtěli to po nich, protože těch dobrovolníků bylo vážně dost a my se nemuseli na ně obracet. Ve finále mi tu ještě látkové roušky zůstaly, nechaly se tu do zásoby.*“

Otázka č. 7: „*Obracejí se na Vás senioři o pomoc v průběhu pandemie? Kde potřebují nejčastěji Vaši pomoc?*“

Odpověď: „*K těm seniorům, my jsme ještě i hlásili rozhlasem, kdyby potřebovali pomoci s obědy, jídlem, že jim to budeme vozit, i kdyby někdo byl například nemocný. Zejména si myslím, že se senioři mnohdy báli. Mluvílo se o tom všude, když se podíváme na statistiky, nikdo neumíral, ale k smrti byli vyděšení všichni, kdy panovala panika, že vylezu ven a umřu. Ti senioři, když se báli, tak jim ze strany obce bylo řečeno, že jim zajistíme nákup, dovoz jídla. Tím, že se zavřeli vývařovny, tak jsme podrželi naši školku, kdy zůstala otevřená jejich kuchyň a přesměrovali jsme všechny, kdo potřeboval, aby si obědy objednali v kuchyni. Pokud by někdo potřeboval dovést obědy, bude s nimi obec nějakým způsobem v kontaktu. Co se týče těch nákupů, jsem donesl snad jen pouhé tři tašky do domácností, jinak občané si to dokázali se sousedy, s rodinou vždy nějak domluvit, tudy to tedy ani nevedlo. Když je člověk sám na baráku, tak vždy tu má sousedy. Ti, co bydlí s rodinou, mají výhodu, ale vždy je tu někdo, jak rodina nebo sousedi, takže ti lidé to chápali a navzájem si pomáhali. Obec nebyla vůbec proti tomu, nabízeli jsme tu možnost, ale nebyla tak moc využita.*“

Otázka č. 8: „*Vydala obec obecná doporučení pro seniory?*“

Odpověď: „*Obecná doporučení pro seniory, byla zároveň těmi vládními nařízeními, jen to, co vydala vláda, blíže jsme to nespecifikovali.*“

Otázka č. 9: „*Poskytuje obec pomoc seniorům např. ve spolupráci s Charitní poradnou či odkazuje na svých webových stránkách informace na bezplatné linky seniorům, linky důvěry, psychické pomoci atd?*“

Odpověď: „*Mně se zdá, že nám místní Charita poslala nějaký kontakt na linku, kde mohou v případě potřeby senioři volat. Bylo to občanům předáno formou místního rozhlasu, kdyby měl někdo zájem. Ale nejsem si vědom, jestli pomoc fungovala či ne, a jak byla využívána. K tomu blíže nic víc nemám.*“

Příloha č. 9: Otázky polostrukturovaného rozhovoru – starostové ze zájmových obcí

Městys Náměšť na Hané

1. Jaká opatření vydal městys Náměšť na Hané v návaznosti na vládní nařízení na jaře?
2. Jak městys pomohl v první fázi seniorům? (roušky, služby nákupu a rozvozu, dezinfekční prostředky apod.)?
3. Jaké problémy jste nejčastěji řešili a řešíte v době pandemie?
4. Došlo v důsledku pandemie k omezení poskytování služeb městyse veřejnosti?
5. Poskytoval městys úlevy v důsledku pandemie týkající se např. slev z nájemného, odložení?
6. Obrátil se městys na spolky o pomoc při zajištění potřeb seniorům? Spolupracoval městys s těmito spolky?
7. Obracejí se na Vás senioři o pomoc v průběhu pandemie? Kde potřebují nejčastěji Vaši pomoc?
8. Vydal městys obecná doporučení pro seniory?
9. Na svých webových stránkách nabízíte pomoc občanům ve spolupráci s Charitní poradnou nedlužím v Litovli, nebo také Člověkem v tísní o.p.s. Jak jsou dle Vás tyto dané pomoci využívány? Poskytuje městys na svých jině další informace na bezplatné linky seniorům, linky důvěry, psychické pomoci atd.?

Příloha č. 10: Rozhovor č. 7 – starostové ze zájmových obcí

Respondent O2

Otázka č. 1: „*Jaká opatření vydal městys Náměšť na Hané v návaznosti na vládní nařízení na jaře?*“

Odpověď: „*Ne to ne, nevydávali jsme žádná nařízení, ale respektovali jsme všechna nařízení vlády.*“

Otázka č. 2: „*Jak městys pomohl v první fázi seniorům? (roušky, služby nákupu a rozvozu, dezinfekční prostředky apod.)?*“

Odpověď: „*Tak na začátku pandemie, v roce 2020 jsme předávali seniorům roušky a naši hasiči rozváželi dezinfekční prostředky. Také jsme nabízeli pomoc při nákupu, která přetrvává až doposud. Tuto možnost však občané moc nevyužívali, pouze jedna seniorka, která si nechala jednou za čas nákup přivést.*“

Otázka č. 3: „*Jaké problémy jste nejčastěji řešili a řešíte v době pandemie?*“

Odpověď: „*Myslím si, že velkým problémem, především v loňském roce, ale i letošním byly odpady. Lidé objednávají věci přes internet a svozová firma nestačí papír odvážet. V loňském roce byl také problém navíc i s komunálním odpadem, koše s odpadky apod. Všechno bylo komplikované karanténou a nemocí našich zaměstnanců z technické čety.*“

Otázka č. 4: „*Došlo v důsledku pandemie k omezení poskytování služeb městyse veřejnosti?*“

Odpověď: „*No, městys omezil hlavně služby veřejnosti. V době, kdy naši zaměstnanci, včetně mě, byli covid pozitivní nebo byli v karanténě, to bylo v loňském roce. V letošním roce jsme dle vládního nařízení určitou dobu fungovali pouze v pondělí a ve středu v úřední dny. Náš úřad jinak pro občany má otevřeno od pondělí do pátku a nehledí na to, zda je či není úřední den.*“

Otázka č. 5: „*Poskytoval městys úlevy v důsledku pandemie týkající se např. slev z nájemného, odložení?*“

Odpověď: „*Městys neřešil slevy na nájemném. Původně jsme od 1. 1. 2021 nájemné v bytových i nebytových prostorách chtěli zvednout, ale v souvislosti s pandemií jsme tak však neučinili.*“

Otázka č. 6: „Obrátil se městys na spolky o pomoc při zajištění potřeb seniorům? Spolupracoval městys s těmito spolky?“

Odpověď: „Zásadní pomoc v pandemii poskytl teda Sbor dobrovolných hasičů v Náměšti. Na jiné spolky jsme se následně už neobraceli, nebylo potřeba.“

Otázka č. 7: „Obracejí se na Vás senioři o pomoc v průběhu pandemie? Kde potřebují nejčastěji Vaši pomoc?“

Odpověď: „V loňském roce se senioři obraceli a to, když nebyly roušky k dostání a městys roušky měl od dobrovolníků ušité.“

Otázka č. 8: „Vydal městys obecná doporučení pro seniory?“

Odpověď: „To ne, my se nespécializovali pouze na seniory, ale na všechny občany. Naše doporučení vždy vycházela z doporučení vlády, které jsme následně občanům zprostředkovali formou Náměšťských novin či zejména rozhlasu.“

Otázka č. 9: „Na svých webových stránkách nabízíte pomoc občanům ve spolupráci s Charitní poradnou nedlužím v Litovli, nebo také Člověkem v tísní o.p.s. Jak jsou dle Vás tyto dané pomoci využívány? Poskytuje městys na svých jině další informace na bezplatné linky seniorům, linky důvěry, psychické pomoci atd?“

Odpověď: „Není mi známo, zda se občané na charitu obracejí. Navíc v Náměšti funguje komunitní centrum a od jeho pracovníků, daných sociálních pracovníc, vím, že se na ně někteří občané obracejí.“

Příloha č. 11: Otázky polostrukturovaného rozhovoru – sociální pracovnice domova pro seniory

1. Jak dlouho pracujete na pozici sociální pracovnice?
2. Jaké máte vzdělání?
3. Jakým způsobem jste seznámili své uživatele s realizací mimořádných opatření?
4. Jak se v průběhu protiepidemických opatření měnil způsob možného pohybu seniorů venku či ve společných prostorách v domově?
5. Jak se změnila hygienická opatření v domově? Museli jste nosit roušku, rukavice, pravidelně se dezinfikovat?
6. Jak byly ovlivněny hromadné aktivity v rámci společenského života v domově?
7. Jak se změnilo stravování ve společné jídelně?
8. Jak se během roku měnila možnost účasti seniorů na bohoslužbě v domově?
9. Můžete uvést, jaký měli uživatelé kontakt s rodinou v době nouzového stavu?
10. Myslíte si, že Vaši klienti berou daná opatření jako nutnost nebo by je raději vyměnili za to být se svými blízkými i za cenu ohroženého zdraví?
11. Jak vnímají/prožívají senioři, z Vašeho pohledu sociální pracovnice, pocity samoty?
12. Prožívají senioři stavy úzkosti, které se projevují na jejich fyzickou? Vyskytl se v zařízení případ takové dlouhodobé sociální izolace, úzkosti, kdy klient (strádáním až odmítáním jídla) upadl do beznaděje či letargie?
13. Mohou senioři k zajištění online kontaktu využívat wifi sítě? Byla možnost zvýšeného online kontaktu nebo telefonních hovorů na základě zákazu fyzického kontaktu?
14. Zaznamenali jste tzv. průlom, co se týče zvýšeného množství mobilních telefonů či aplikací na zprostředkování online kontaktu oproti minulosti, situaci před uzavřením zařízení?
15. Jak se změnil přístup sociálních pracovníků ke klientům domova v době pandemie? Co seniorům nově pomohlo, jaká doporučení a změna režimu?
16. Podstoupili klienti v domově již očkování? Bylo očkování povinné (i pro vás zaměstnance)? Chtěli se nechat klienti naočkovat nebo plánují se naočkovat? Pokud ne, tak proč, z jakého důvodu?
17. Obdrželi jste nějakou finanční podporu na překlenutí krizového období ze strany kraje?
18. Pociťujete v době pandemie zvýšené výdaje v důsledku nákupu ochranných prostředků apod., nebo se naopak snížily příjmy v důsledku pandemie (omezené příjmy z prodeje jídel)?